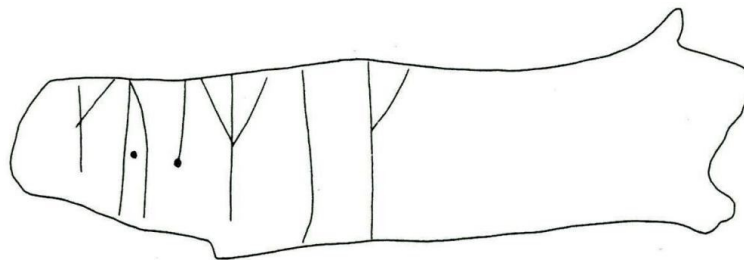

Lise Maren Lereim Sand

Runer i et arkeologisk perspektiv

En analyse av hvordan og i hvilken grad en arkeologisk tilnærming til gjenstandene med runeinnskrifter fra Gamlebyen i Oslo kan gi ny kunnskap om hvem som risset runer og om livet i middelalderbyen i perioden 1000-1350

Masteravhandling i arkeologi
Institutt for arkeologi, konservering og historie
Det humanistiske fakultet
Universitetet i Oslo
Våren 2010

Forord

Det er mange som skal takkes for veiledning og bidrag til arbeidet med masteravhandlingen min. I tillegg til verdifull støtte fra venner og familie ønsker jeg å takke alle som har vært imøtekommende og hjelpsomme underveis i prosessen.

Runearkivet (KHM):

Biveileder James Knirk ved Runearkivet har vært en kontinuerlig støtte i arbeidet mitt. I tillegg til å gi fortløpende veiledning har han gitt meg fri tilgang til Runearkivet. Han har både latt meg bruke arkivets utstyr og gitt meg leseplass i hele arbeidsperioden. Dette har gjort arbeidssituasjonen min stabil og all informasjon i arkivet har vært lett tilgjengelig for meg. Jonas Nordby har blant annet hjulpet meg med oppdatering av fotodatabasen for gjenstandene og den foreløpige vurderingen av den nyeste innskriften fra Sørenga 2006. Stor takk til James og Jonas for et hyggelig arbeidsmiljø og alle de gode samtalene i Runearkivet.

UiO:

Neil Price var hovedveilederen min i begynnelsen og kom med flere motiverende innspill frem til han forlot UiO til fordel for Aberdeen. Christopher Prescott ble deretter hovedveilederen min og har vært tydelig og veldig hjelpsom med sine tilbakemeldinger. Takk også til medstudenter og andre ansatte ved IAKH for god støtte.

KHM:

Ingrid Landmark har vært behjelpelig slik at jeg har fått undersøkt gjenstandene og Espen Uleberg har vært til støtte i arbeidet med KHMs databaser. Takk også til alle andre ansatte ved KHM som har bidratt og hjulpet til underveis.

NIKU:

Petter B. Molaug ved NIKU har gitt uvurderlig hjelp med mye informasjon og tilbakemeldinger om utgravningene i Gamlebyen i Oslo, særlig all informasjon om gjenstandene fra Nordre felt II. Han har også gitt av sin tid til å diskutere prosjektet mitt og å svare på alle spørsmål jeg har hatt underveis. Tina Wiberg skal ha takk for å ha hjulpet meg med å finne frem i Riksantikvarens arkiv, samt gitt meg tilgang til transkripsjonene av Fischers dagbøker og annen nyttig dokumentasjon ved NIKU. Takk til Lise Marie Bye Johansen for detaljer om det nyeste runefunnet fra Sørenga sommeren 2006.

Tusen takk til Helge I. Høeg for artsbestemmelse av alle tregjenstander og Torstein Sjøvold for artsbestemmelse av alle beingjenstander. Takk også til Rolf Lie for nyttige tilbakemeldinger om sitt tidligere arbeid med beinmaterialet.

Sist men ikke minst, en stor takk til Terje Spurkland for å ha introdusert meg for runer på en morsom og spennende måte.

Oslo, 02.05.2010

Lise Maren Lereim Sand

Innhold

Forord.....	i
Innhold.....	iii
Foto-/Figur-/Tabelliste.....	iv
Appendiksliste.....	v
1.0 Innledning.....	s. 1
1.1 Presentasjon av problemstillingen.....	s. 1
1.2. Kort presentasjon av materialet.....	s. 2
1.3 Begrepsavklaring.....	s. 2
2.0 Forskningsoversikt.....	s. 7
2.1 Hovedtrekk i det arkeologiske arbeidet i Gamlebyen i Oslo relatert til gjenstander med runeinnskrifter.....	s. 8
2.2 Middelalderens Oslo.....	s. 11
2.3 Tidligere arbeid med runeinnskriftene fra Gamlebyen i Oslo.....	s. 12
2.4 Runologi som utgangspunkt for arkeologi.....	s. 13
3.0 Teori.....	s. 15
4.0 Anvendt metode.....	s. 21
5.0 Presentasjon av materialet og kildekritikk.....	s. 26
6.0 Materialet fra Oslogate 6.....	s. 28
6.1 Oslogate 6 – en sammenfatning.....	s. 48
7.0 Materialet fra Oslogate 6 satt i kontekst med materialet fra Mindets tomt, Søndre felt, Nordre felt II og andre funnsteder i Gamlebyen.....	s. 48
8.0 Gruppe 3: Gjenstander som kun danner grunnlag for tekst.....	s. 53
9.0 Gjenstander som er fullstendig utelukket fra analysen.....	s. 55
10.0 Gjenstander som ikke oppfyller analysekriteriene i tilstrekkelig grad.....	s. 56
11.0 Gjenstandsmaterialet med runer satt i kontekst med andre middelalderbyer.....	s. 57
12.0 Konkluderende kommentarer.....	s. 59

Litteraturliste

Appendiks A-G

Fotoliste

Foto 1: Eksempel på gruppe 1: en gjenstand med tydelig funksjon, dvs. en kam: A269, s. 22.

Foto 2: Eksempel på gruppe 2: gjenstand med mulig funksjon: A52, et tilskåret trestykke med hull i hver ende, s. 23.

Foto 3: Eksempel på gruppe 3: gjenstand som danner grunnlag for innskrift, dvs. et ribbein: A198, s. 24.

Figurliste

Figur 1: Kart over Gamlebyen med de største utgravningsfeltene tegnet inn (Molaug 2002:54), s. 3.

Figur 2: Kallebergs dragemodell, s. 18.

Figur 3: Kart over Oslogate 6 med runefunn tegnet inn, s. 30.

Figur 4: Kart over Mindets tomt med runefunn tegnet inn, s. 50.

Figur 5: Kart over Søndre felt med runefunn tegnet inn, s. 51.

Figur 6: Kart over Nordre felt II med runefunn tegnet inn, s. 52.

Tabelliste

Tabell 1. Fordeling av gjenstander i branntrekk og tomt, Oslogate 6, s. 31.

Tabell 2: En mer detaljert sammenfatning for gjenstandene med runeinnskrifter fra Oslogate 6, s. 35.

Appendiksliste

A: Tabelloversikt for gjenstandene.

B: Stilisert oversikt av runealfabetet i middelalder.

C: Tabelloversikt for innskriftenes lesning, tolkning og oversettelse.

D: Oversikt over artsbestemmelse av beinmaterialet etter Torstein Sjøvold.

E: Oversikt over artsbestemmelse av trematerialet av Helge I. Høeg.

F: Brannlag, Gamlebyen.

G: Eksempel på jordlagskjema fra Oslogate 6.

1.0 Innledning

Denne analysen tar for seg de i alt 69 gjenstandene med runer fra Gamlebyen i Oslo. Tilstedeværelsen av runer er det grunnleggende premisset som gjør at gjenstander som ellers ville ha havnet i forskjellige materialgrupper, er analysert under ett. I tilnærmingen til materialet har jeg vurdert innskriftene som meningsbærende når de knyttes til gjenstandene de står på, i tillegg til i kraft av seg selv. Analysen kan dermed brukes som et arkeologisk utgangspunkt for en runologisk publikasjon om det samlede runologiske materialet. En slik publikasjon er planlagt ved Runearkivet ved Kulturhistorisk museum (KHM) i Oslo (James Knirk, muntlig meddelelse).

Denne analysen viser at et arkeologisk perspektiv er viktig ved tolking av konteksten til innskriftene. Samtidig kan innskriftene være med på å kaste lys over de forholdene som arkeologien forsøker å gi en tolkning av. Det tverrfaglige aspektet ved prosjektet kommer på denne måten både arkeologien og runologien til gode.

1.1 Presentasjon av problemstillingen

Hovedproblemstillingen for analysen er hvem som risset runer i Gamlebyen i Oslo, fra byens opprinnelse til runeskrift gikk ut av bruk. Underproblemstillinger som er relevante i denne sammenhengen inkluderer hvordan arkeologer bedre kan tilnærme seg gjenstander med runer, og om resultatene fra denne analysen støtter tidligere påstander om hverdagen i middelalderens Oslo.

Det er tre elementer å ta hensyn til: Gjenstanden, innskriften og den arkeologiske konteksten. Både gjenstandene og innskriftene vurderes som meningsbærende i seg selv, men med et ekstra tolkningspotensiale når de settes i sammenheng med hverandre og den arkeologiske konteksten. Målet er å komme nærmere aktørene bak gjenstandene og innskriftene. Dette gjøres ved å foreslå en tilnæringsmetode basert på en bestemt teoretisk plattform.

1.2 Kort presentasjon av materialet

I alt 69 gjenstander med runeinnskrifter er funnet i Gamlebyen i Oslo fra tidlig 1800-tall til og med sommeren 2006. Det er flest bein- og tregjenstander, men det er også et fragment av en lærslire, en gjenstand av metall og fem gjenstander av stein/mur. For en mer detaljert oversikt over gjenstandenes funnkontekst og materiale ved bruk av G- og C-nr slik disse brukes ved Kulturhistorisk Museum i Oslo (KHM), se appendiks A. For en tabelloversikt av innskriftenes lesning, tolkning og oversettelse, se appendiks C. For en oversikt over artsbestemmelse av beinmaterialet, se appendiks D. For en oversikt over artsbestemmelse av trematerialet, se appendiks E.

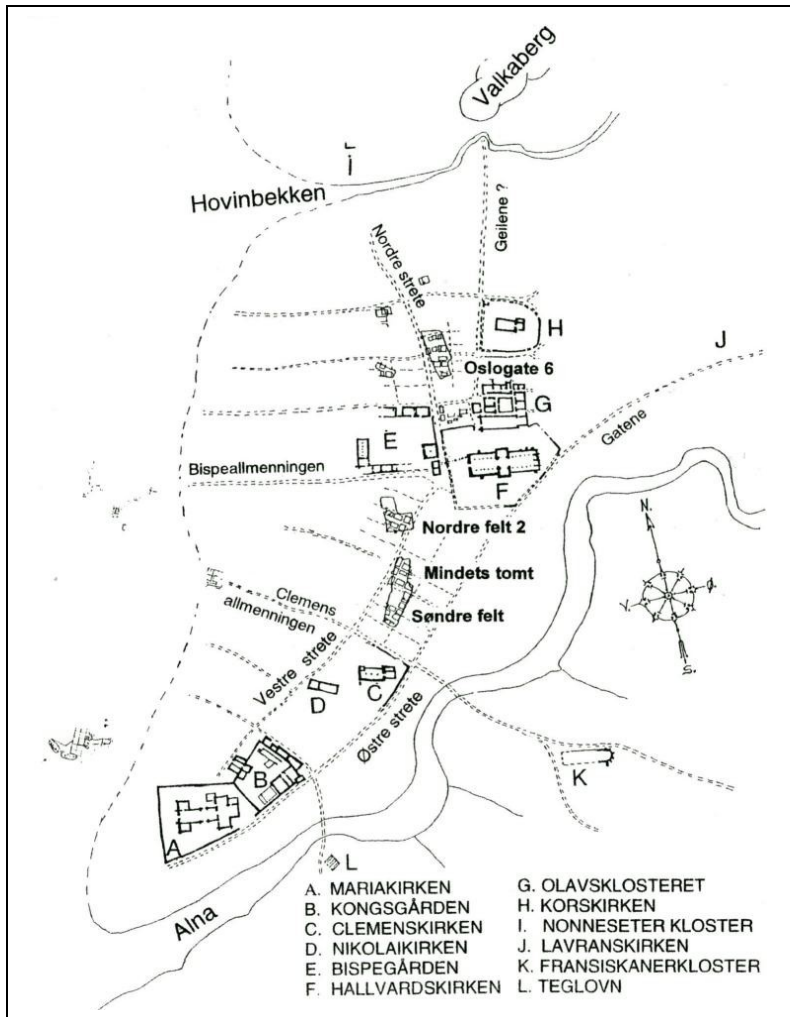
De største utgravningsfeltene med flest runefunn er avmerket på fig. 1, s. 3.

Utgravningsområdene i Gamlebyen der det er funnet gjenstander med runeinnskrifter er Mindets tomt (18 gjenstander, se fig. 4, s. 50), Søndre felt (12 gjenstander og 1 forfalskning, se fig. 5, s. 51), Nordre felt II (17 gjenstander, se fig. 6, s. 52) og Oslogate 6 (11 gjenstander, se fig. 3, s. 30). Andre funnsteder er Korskirken (1 gjenstand), Kanslergata (1 gjenstand), Sørenga (2 gjenstander), Mariakirken (1 gjenstand), muligens Nonneklosteret (1 gjenstand), området for Jernbaneverkstedet (1 gjenstand) og et ukjent funnsted (1 gjenstand).

Navngivningen av de funnstedene som ikke omfatter de store utgravningsfeltene fra 1970 og fremover kan i enkelte tilfeller diskuteres. Det er KHM's tilvekstkataloger, *Norges innskrifter med yngre runer* (heretter *NIyR*, se Olsen 1941-1960) og Gerhard Fischers beskrivelser i sine dagbøker som ligger til grunn for navnene valgt her.

1.3 Begrepsavklaring

Gamlebyen i Oslo strekker seg nordover fra Alna elv, øst for Bjørvika, og har sin nordlige grense omtrent ved Hovinbekken.

Figur 1: Kart over Gamlebyen med de største utgravningsfeltene tegnet inn (Molaug 2002:54).

Siden Nicolay Nicolaysen begynte sine arkeologiske undersøkelser i byens kirker i 1860-årene, har arkeologiske utgravninger i Gamlebyen i Oslo gitt et rikt bilde på hvordan Oslo vokste frem på 1000-tallet og utviklet seg frem til en ødeleggende storbrann i 1624 (Lidén 1977:11). De arkeologiske utgravningsfeltene deler Gamlebyen opp i områder av forskjellig størrelse, som ut fra dokumentasjonen som foreligger kan undersøkes hver for seg eller samlet. Når Gamlebyen i Oslo omtales i teksten brukes betegnelsene *Gamlebyen i Oslo*, *Gamlebyen* og *byen* om hverandre, med mindre noe annet er spesifisert (f.eks. i en sammenheng der det er en annen middelalderby som omtales).

Middelalderens Oslo har bestått av en nordre og en søndre bydel (Molaug 2002:54, 58). *Bydeler* defineres som ”mindre, enhetlige områder eller soner” (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:32). ”Forskjellene kan vise seg i bebyggelsens struktur, i byggeskikk, i gjenstandsmaterialet (både type, kvalitet og proveniens), avfall fra håndverk og knokkelmateriale, frø, pollenkorn og insektmateriale” (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:32). For Gamlebyens del kan det diskuteres variasjoner i aktiviteter i forskjellige områder, men detaljinformasjon om forskjeller i sosiale og økonomiske forhold har det vært vanskelig å få ut av det arkeologiske materialet. Variasjon i aktiviteter som manifesterer seg i arkeologiske levninger, kan være med på å definere forskjellige funksjonsområder til hjelp ved analyse av materialet.

Et *funksjonsområde* er ”områder som er karakterisert av en spesiell aktivitet” (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:32). Dette kan for eksempel være bebyggelsen i et kvartal, et offentlig kommunikasjonsareal som et torg, eller en kirkegård. ”Funksjonsområdene er nødvendigvis dynamiske enheter som er mer eller mindre integrerte i hverandre” (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:32). Et godt eksempel på en bestemt bebyggelse i et kvartal er deler av Oslogate 6 der det har vært utført skomakerhåndverk på tomt 2 og 3 i situasjon B (Tørhaug 1998:92).

Det at byen kan deles inn i funksjonsområder som et analytisk hjelpemiddel, er en følge av at det blant annet er mulig å identifisere forskjellige strukturer: streter, åpne plasser, brønner, bygårder og andre bygninger. Bygårder og bygninger deles gjerne inn i tre *soner*: ”En offentlig sone med handelsvirksomhet og håndverksboder ut mot gaten, en mer privat sone med stuebygninger og lagerbygninger lengre bak og en bakre sone med forskjellige typer virksomhet, blant annet ildhus og bryggerhus” (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:32). Denne inndelingen i soner har en analytisk hensikt og er til stor hjelp ved vurderingen av funnstedene til gjenstandene med runer. Terminologien for beskrivelser av denne soneinndelingen og bygninger er hentet fra andres arbeid med bebyggelsesutviklingen i Gamlebyen (Bjøve 2005, Bergh-Jacobsen 2007).

Tolkningen av de forskjellige lagene som er identifisert ved utgravninger, er til stor hjelp for å komme frem til konklusjoner om strukturer og funksjonsområder. *Jordlaget* er til hjelp for analysen: ”Ut fra innholdet, både gjenstander, produksjonsavfall og økofakter, kan det sluttet forskjellige typer aktivitet. Men dette er ofte indirekte, fordi lagene ikke ligger der hvor aktiviteten har vært, men et stykke fra” (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:33). En identifikasjon av typen lag er ikke alltid enkelt. Om det er primært, redeponert eller avsatt har betydning for hvordan et lag kan tolkes, dvs. hvilken fase laget befinner seg i. Det er ikke alltid denne informasjonen foreligger i feltdokumentasjonen, men der det finnes en lagtolkning vises den i tabell eller tekst. Denne dokumentasjonen er spesielt god for Oslogate 6.

Gjenstandene som er funnet i de forskjellige lagene, tolkes også – både ut fra funnomstendighetene, funksjon, form og ut fra sitt eget livsløp. *Gjenstandens livsløp* kan også sies å ha tre faser: første fase er produksjonsfasen, andre fase er bruksfasen og tredje fase er kassering eller tap, som også inkluderer gjenbruk og/eller resirkulering (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:36). Å identifisere disse fasene er ikke alltid lett, og kan også være knyttet til typen jordlag gjenstanden er funnet i. Det er derfor viktig å være oppmerksom på faren for forenklete slutninger om gjenstandenes funnsted og eventuell tilknytning til bygårder eller funksjonsområder på samme funnsted: ”Gjenstandene kan være deponert på stedet for aktiviteten det skriver seg fra, deponert i en søppelhaug eller redeponert i en utfylling. For funksjonsbestemmelse vil det selvsagt være meget vanskelig å bruke et redeponert materiale, samtidig som primært materiale i en avfallshaug også kan være vanskelig å bruke, fordi avfallet kan være fraktet et godt stykke unna bygården” (Molaug og Ulriksen i Molaug 2002:36).

Denne analysen omhandler både gjenstand og skrift. *Skrift* brukes her både om all slags skrift generelt i forhold til arkeologien og om skrift mer spesifikt som runer. Hva slags skrift det er snakk om dersom dette er relevant, defineres i teksten. *Runer* brukes her om germanske runer som i grove trekk ble risset fra ca år 150-1400. Runealfabetet, eller *fupark* som det gjerne kalles etter de seks første runene i rekken, var skriftsystemet som ble brukt hovedsaklig i nordeuropeiske områder før og samtidig med at det latinske

alfabetet ble innført. Det latinske alfabetet og de germanske runene ble brukt samtidig over lengre tid i flere områder før bruken av runer tok slutt. Runene som omhandles her er fra middelalderen, og er av en annen karakter enn eldre runer fra jernalderen. En typisk rune fra middelalderen består av kun én loddrett stav med kortere kvister satt diagonalt på denne. Runene er gjerne risset, skåret eller hugget, i stein, tre, lær, bein, metall osv. Middelalderens runealfabet, som kalles *futhork* etter de seks første runene i runerekken, har i tillegg til de 16 primære tegnene såkalte sekundære tegn, laget ved for eksempel punkteringer: punkter på eller ved runen for å spesifisere hvilket fonem runen korresponderer med. For en stilisert oversikt over middelalderens runealfabet med ytterligere forklaringer, se appendiks B.

I runologiske arbeider brukes de samme grunnleggende termene selv om det gjelder enkeltstående runer, lange sammenhengende innskrifter eller flere oppstykkede innskrifter. I teksten defineres så hva slags innskrift det dreier seg om, der det er nødvendig. *Runeinnskrifter*, *runer*, *runeskrift* og *innskrifter* brukes om hverandre i denne analysen. Med mindre noe annet spesifiseres, betyr alle disse termene at gjenstanden har germanske runer og/eller runelignende tegn risset eller skåret inn i overflaten. Med *runelignende tegn* menes det tegn som kan minne om runer slik disse er kjent, på en eller annen måte. Det kan være snakk om en mislykket skriveøvelse, et forsøk på å kopiere en annen innskrift, eller tegn som ikke bør tolkes som runer eller har noen sammenheng med runer i det hele tatt. Konklusjoner i forhold til dette er et tolkningsspørsmål, som alltid bør begrunnes. Bumerker regnes ikke for å ha noe med runer å gjøre, selv om noen av disse kan ligne på runetegn.

Runologi brukes her om det tradisjonelle arbeidet med germanske runer og runeinnskrifter. Dette innebærer en tekstfilologisk tilnærming til runeinnskriftene, det vil si at runologen arbeider med å etablere en tekst og/eller kontekst ut fra det som er risset. Det er verdt å merke seg at som fagdisiplin er ikke runologien like definert som arkeologien. Runologi har sitt opphav i enkeltpersoners innsats for å lese og tolke runeinnskrifter. Fagfeltet er i dag preget av en tverrfaglighet ved at tekstfilologer og språkforskere får selskap av arkeologer, historikere, religionshistorikere og

kunsthistorikere i arbeidet med runer og runeinnskrifter (f.eks. Peterson 1995:40). Runologi som fag problematiseres videre i kapittel 2.4 (s. 13), som et utgangspunkt for arkeologiske undersøkelser.

Runeinnskrifter fra Gamlebyen i Oslo som er publiserte i NIyR, er registrerte med såkalte N-nr. ved Runearkivet ved KHM i Oslo, f.eks. N17. Runeinnskrifter fra Gamlebyen i Oslo som ikke er publiserte i NIyR, er registrerte med såkalte A-nr. ved Runearkivet ved KHM, f.eks. A35. Alle gjenstandene som er inkludert i materialet har også fått G-nr. og/eller C-nr. ved KHM. I denne analysen benyttes N- og A-nr. som navngivende for både gjenstand og innskrift. Der det er relevant spesifiseres det i teksten om det er gjenstanden eller innskriften som omtales. Korrespondansen mellom N- eller A-nr. og G-/C-nr., er presentert i gjenstandsoversikten i appendiks A.

2.0 Forskningsoversikt

Materialet er funnet ved flere av utgravningsfeltene i Gamlebyen i Oslo, som presentert i appendiks A. Dokumentasjonen av disse utgravningene utgjør sammenlagt en enorm informasjonsmengde, og er for omfattende til at alt har kunnet inkluderes i analysen. Utgravningene fra 1970 og fremover vektlegges, både på grunn av prosentandelen av materialet som er funnet ved disse undersøkelsene (mer enn 90%), og på grunn av dokumentasjonens karakter og detaljrikdom fra disse utgravningene i forhold til tidligere arkeologiske undersøkelser. Utgravninger i Gamlebyen der det ikke er registrert funn med runeinnskrifter, er utelatt fra analysen. Den arkeologiske rapportserien *De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen i Oslo* (DAUG) er en viktig kilde til informasjon.

I arbeidet med materialet er historiske kilder ikke inkludert. Denne typen kilder refereres til som annenhåndsreferanser der de er tatt med i de arkeologiske rapportene eller andres arbeid med materiale, for eksempel i forbindelse med identifiseringen av historiske branner i det arkeologiske materialet. En analyse av materialets kontekst med hensyn til flere historiske kilder er ikke målet for dette prosjektet. Historikere eller filologer vil kunne benytte seg av analysen jeg har utført, som et supplement til et slikt arbeid dersom dette er aktuelt en gang i fremtiden.

2.1 Hovedtrekk i det arkeologiske arbeidet i Gamlebyen i Oslo relatert til gjenstander med runeinnskrifter

Det at utgravningene i Gamlebyen er spredt over en lang tidsperiode, har følger for dokumentasjonen som er tilgjengelig. Utbedrede metoder har ført til mer detaljert informasjon om jordlag og funnforhold enn tidligere.

Når det gjelder dokumentasjonen for eldre utgravninger der funn har runer på seg, er Fischers dagbøker en uvurderlig kilde (Fischer 1926 og 1935). Informasjonen i dagbøkene er mer direkte og kan knyttes til den enkelte gjenstand i større grad enn Fischers publikasjoner om Gamlebyen (f.eks. Fischer 1925 og 1950), selv om disse gir en god oversikt over Fischers tolkninger av Oslo i middelalderen. Ellers er det årsberetningene og tilvekstkatalogene for Oldsaksamlingen (nå en del av KHM) som inneholder beskrivelsene av funnene som andre publikasjoner i stor grad tar utgangspunkt i. Et eksempel på dette er hvordan denne informasjonen brukes i Bind I av NlyR når det gjelder funnomstendighetene til gjenstander med runer fra Oslo (Olsen 1941:40-48).

Middelalderbyens nordre og søndre bydel hadde hver sin sognekirke (Clemenskirken og Korskirken) i høy- og senmiddelalderen (Molaug i NIKU 117:58). ”En vanlig oppfatning har vært at den nordre bydelen ble bebygget sist og har hatt en mindre velhavende befolkning fordi bydelen var mer perifer i forhold til kongsgården og størstedelen av havnen enn den søndre” (Molaug i NIKU 117:58). Utgravningsfeltet Oslogate 6 ligger i den nordre bydelen der Korskirken var sognekirke, mens Nordre felt II, Mindets tomt og Søndre felt ligger i den søndre bydelen med sin sognekirke Clemenskirken, samt Kongsgården og Mariakirken. I tillegg er det funn med runer for eksempel fra havneområdet vest for Clemensalmeningen (Fischer 1926:dagbok), og ellers på Sørenga (Bye Johansen 2008:pers. komm.).

Mindets tomt og Søndre felt ligger sør for Nordre felt II. Mindets tomt utgjør ca. 370 m² og ble gravd ut i perioden 1970-1972 (Høeg et al. 1977:14-15). Søndre felt utgjør ca. 590-620 m² og ble gravd ut i perioden 1973-1976 (Schia red. 1987:9). Denne utgravningen var som en utvidelse og fortsettelse sørover i tilknytning til Mindets tomt.

Selv om kulturlagenes dybde varierte på Mindets tomt og Søndre felt, alt fra 0,5 m til 3 m, var den vanligste tykkelsen ca. 2 m (Høeg et al. 1977:16, Schia red. 1987:54). Det var større variasjon i kulturlagenes dybde på Søndre felt enn på Mindets tomt, og fordi bevaringsforholdene var dårligere i sør, var også kulturlagene generelt tynnere her (Schia red. 1987:54-55). Særlig hadde den sørligste delen av Søndre felt dårlige bevaringsforhold (ibid).

Nordre felt II (gravd ut 1982-83) ligger nord for Mindets tomt. Området lå sør for Bispeborgen og Bispeallmenningen, og feltet ligger inntil og på vestre side av Vestre strete (se fig. 1, s. 3). Feltet utgjør til sammen 310 m² i plan, og det er identifisert 13 branner i området, som på Mindets tomt og Søndre felt (Molaug red. 2002:55). Levningene fra Nordre felt II går tilbake til midten av 1000-tallet, eventuelt noe før. Feltet omfatter noe av selve Vestre strete, pluss deler av en bygård i hel bredde. I tillegg består feltet av mindre deler av nabobygårdene. Bevaringsforholdene på feltet var særlig gode for organisk materialet, særlig de underste lagene fra 1000-tallet til 1200-tallet. ”Noen av lagene fra 1300-tallet har også gode bevaringsforhold, men området som disse dekker er lite” (ibid). Arealet fra senmiddelalder og nyere tids kulturlag som er bevart, er lite, på grunn av dårligere bevaringsforhold. Dette er den samme situasjonen som i for eksempel Oslogate 6. Lag i høyde med naturlig grunnvann er bedre bevart enn de yngre lagene. De yngre lagene har i tillegg vært mer utsatt for moderne graving og ødeleggelser (ibid).

Mindets tomt, Søndre felt og Nordre felt II kan knyttes til hverandre gjennom identifiseringen av brannlag som går igjen fra område til område, selv om dette ikke har vært en enkel prosess (Schia red. 1987:46-52). Det er identifisert til sammen 14 brannlag ved alle disse feltene. Bevaringsforholdene for de eldste fasene var generelt bedre enn for de yngre fasene, men det er også noe variasjon i bevaringsforholdene fra utgravningsfelt til utgravningsfelt. Grunner til dette er nivå på naturlig grunnvannstand og graden av moderne graving som har forstyrret kulturlagene, slik det er beskrevet for Nordre felt II over. Bevaringsforholdene på Mindets tomt var generelt bedre enn på Søndre felt. Dokumentasjonen fra Mindets tomt og Søndre felt er publisert i DAUG, henholdsvis bind

I og bind III (Høeg et al. 1977 og Schia red. 1987). Publikasjonen for Nordre felt II er ikke utgitt per mai 2010. All dokumentasjon om dette feltet kommer direkte fra Petter Molaug ved NIKU (som muntlig meddelelse), eller er tatt fra NIKUs publikasjon 117: *Norske middelalderbyer* (Molaug red., 2002). Forfattere som har jobbet mye ved utgravningene fra Gamlebyen, som for eksempel Erik Schia og Petter Molaug, har hatt muligheten til å benytte seg av erfaringer gjort ved Nordre felt i sine publikasjoner uten at de har publisert dokumentasjon å referere til. Dokumentasjonen ved de tre utgravningsfeltene følger i stor grad den samme metoden. Brannlag og strukturer er identifisert og ordnet i faser i publikasjonene.

Oslogate 6 ble gravd ut i perioden 1987-1989. Utgravningsfeltet ligger inntil og øst for Oslogate, og utgjør deler av Oslogate 4, 6 og 8. I middelalderens Oslo lå Korskirken øst for feltet, mens Bispeborgen lå i sørvest og Olavsklosteret i sørøst. Oslogate 6 lå dermed i den nordre delen av det gamle Oslo (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport, forord og kap. A:1). Etter at utgravningen var ferdig, sto feltet åpent frem til 1990, før det ble fylt igjen med jordblandet leire. Det ble deretter anlagt park i området (ibid).

Ved utgravningen i Oslogate 6 ble andre løsninger valgt enn ved tidligere utgravninger i Gamlebyen, når det gjelder dokumentasjonen av stratigrafien. Hvert jordlag ble nummerert og ble beskrevet og tegnet i felt. En del av jordlagene ble også tolket i felt, med hensyn til om det dreide seg om primære, redeponerte eller avsatte lag. Se appendiks G for et eksempel på jordlagskjema brukt i felt ved utgravningen. Målet var en videreutvikling av arkeologisk metode, der det var mulig å definere over hvor lang tid lagene hadde bygget seg opp, i tillegg til en mer nøyaktig beskrivelse og tolkning av lagenes bestanddeler (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport, kap. A:5). I tillegg til at jordlagene ble dokumentert nøye, ble det identifisert til sammen 7 branntrinn i Oslogate 6. Disse ble forsøkt sammenlignet med brannlag dokumentert ved utgravninger på Søndre felt. På denne måten kan branntrinn og dateringer fra Oslogate 6 lettere settes i sammenheng med utgravningsområder lenger sør i Gamlebyen. Beskrivelsene av branntrinnene og jordlagene gir en mer presis dokumentasjon av de vertikale forholdene på feltet. I tillegg sier det også noe om horisontale forhold, da lagenes utstrekning også

ble dokumentert. Se appendiks F for et forsøk på å lage en samlet oversikt over brannlag fra Mindets tomt, Søndre felt og Oslogate 6 (komplett liste fra Nordre felt II er ikke tilgjengelig, men ifølge Petter Molaug per muntlig meddelelse kan Nordre felt II sees sammen med Mindets tomt og Søndre felt når det gjelder brannlag). Rapporten fra utgravningene i Oslogate 6 er ikke publisert, og dokumentasjonen lider med dette samme skjebne som den for Nordre felt II. Informasjonen fra Oslogate 6 er likevel mer tilgjengelig, da et rapportutkast eksisterer ved NIKU (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport).

Det er flere hovedfagstudenter og masterstudenter som har jobbet med materiale fra Gamlebyen, da særlig fra Oslogate 6 (f.eks. Bjøve, Grimnes og Tørhaug). Det er derfor en del dokumentasjon med analyser av bestemte materialgrupper som det går an å støtte seg til når det gjelder dette utgravningsfeltet. I tillegg inneholder den upubliserte rapporten for Oslogate 6 mye detaljert informasjon. For de andre utgravningsfeltene er det materialanalysene som er publisert i DAUG som det er mulig å forholde seg til, samt publikasjoner i NIKUs strategiske instituttprogram 1996-2001 for middelalderarkeologi i Norge. Knut Paasche (1996) har også i sin magisteravhandling problematisert dokumentasjon av middelalderske kulturlag og metode for dette. Den samlede dokumentasjonen, både den som er gjort i felt og den som finnes i forbindelse med etterarbeid og publikasjoner, viser at Oslogate 6 er den best dokumenterte utgravningen som gir det mest komplette utgangspunktet for en tilnærming til materiale med runer. Materialet fra dette utgravningsområdet er derfor viet ekstra oppmerksomhet i denne analysen for å få demonstrert den analytiske metoden på best mulig måte.

2.2 Middelalderens Oslo

De arkeologiske utgravningene referert til i 2.1 har i stor grad dannet grunnlaget for en forståelse av hvordan livet kan ha vært i middelalderens Oslo. Tolkninger av det historiske forløpet, både når det gjelder byutvikling, aktiviteter, oppgang og nedgang formidles i henholdsvis eldre og yngre publikasjoner som *Oslo under Eikaberg* fra 1950 (Fischer 1950) og *Oslo innerst i viken – liv og virke i middelalderbyen* fra 1995 (Schia 1995). Slike publikasjoner baserer seg på de arkeologiske rapportene, og er et forsøk på å

gi et så helhetlig bilde som mulig når det gjelder livet i middelalderen i Oslo. Tilstedeværelsen av runer i materialet brukes gjerne som litterært ”krydder” i denne typen publikasjoner, med mindre innholdet i innskriften gir en tydelig og direkte referanse til en del av annet arkeologisk materiale eller historiske forhold som også har belegg i andre historiske kilder. Det er derfor interessant å se hvordan en analyse av det runologiske materialet i seg selv kan tolkes inn i middelalderens hverdag slik den er fremstilt på grunnlag av en sammensatt tolkning av arkeologiske resultater.

Det finnes eksempler på hvordan forskjellige bygårder og områder kan knyttes til forskjellige aktiviteter eller funksjonsområder i Gamlebyen. ”Nordre bydel ser ut til å ha vært mer dominert av håndverksproduksjon enn søndre bydel i tiden fra slutten av 1100-tallet og fremover. På bakgrunn av kvantitative analyser har det imidlertid ikke vært mulig å komme frem til sikre konklusjoner om sosiale forskjeller mellom bydelene” (Molaug i NIKU 117:66). Dette tas hensyn til når materialet med runer vurderes. Det kan hende at noen av innskriftene kan gi hint om sosial status til risseren eller til den eller de som innskriften omtaler.

For å unngå sirkelslutninger av den typen som er beskrevet på s. 14 er det her ikke gitt en inngående beskrivelse av hverdagslivet i middelalderens Oslo slik dette er beskrevet i publikasjoner som nevnt over. Det er heller et poeng å se på en slik kontekst mot slutten av teksten, for å se om resultatene stemmer overens med eksisterende tolkninger.

2.3 Tidligere arbeid med runeinnskriftene fra Gamlebyen i Oslo

Noen få av innskriftene fra Gamlebyen er publisert i *NlyR, Bind I*. Dette gjelder de som ble registrert før 1960. *DAUG* har egne kapitler for runeinnskriftene funnet på Mindets tomt (Liestøl 1977) og Søndre Felt (Liestøl og Nestor 1987). Noen runeinnskrifter fremstilles også i bd. 7 (Schia og Molaug 1990) og bd. 8 (Schia og Molaug 1991), som omhandler dagliglivets gjenstander. Dette innebærer at av det samlede antall på 69 innskrifter fra Gamlebyen i Oslo er litt over 40 publisert og omtalt i en arkeologisk kontekst i tillegg til det som er registrert i Kulturhistorisk museums arkiver og databaser. Utover dette er arkeologiske referanser til gjenstander med runer fra Gamlebyen i Oslo

sporadiske. Enkelte gjenstander med innskrifter er publisert i Universitetets Oldsaksamlings årbøker, og andre er referert til i spesifikke arkeologiske arbeider. Gjenstander med innskrifter som er rapportert inn fra Gamlebyen i Oslo fra og med 1985, skal være publisert i det årlige runologiske tidsskriftet *Nytt om runer* som gis ut av Runearkivet ved KHM.

2.4 Runologi som utgangspunkt for arkeologi

Tradisjonelt er studiet av runer dominert av runologer. Runologi er et smalt fagfelt som ennå ikke er klart definert. Selv om runologer kan komme fra forskjellige fagfelt, er det særlig tekstfilologer og språkforskere som er de største og viktigste autoritetene. Målet til en runolog er å komme frem til en tekst eller kontekst ved å studere en runeinnskrift (Peterson 1995, Seim 2004 og Düwel 2008). Runologien er dermed i aller høyeste grad fokusert på lesing av runeinnskriften, tolking av innskriftens mulige mening basert på lesningen, samt videre forskning på den språkhistoriske og lingvistiske konteksten. Selv om det finnes sterke tradisjoner når det gjelder metode for tilnærmingen til en runeinnskrift, kan formålet for undersøkelsen og selve gjennomførelsen variere fra forsker til forsker. Stadig flere fra andre fagfelt enn tekstfilologien, som for eksempel arkeologer, historikere, religionshistorikere og kunsthistorikere, viser interesse for runeinnskrifter i sine arbeider. Runologien er dermed ikke bare forbeholdt tekstfilologene og språkforskerne. Tilnærmingen til runer varierer deretter.

Det finnes eksempler på at forskere har hatt som mål å gi en definisjon på hva runologi er og innebærer, for å finne et samlende utgangspunkt for den videre faglige utviklingen. Terje Spurkland (1987), Lena Peterson (1995), Elmer H. Antonsen (1994), Karin Fjellhammer Seim (2004) og Klaus Düwel (2004) har alle forsøkt å belyse runologiens form og metode som fagområde. Peterson (1995) forsøker å se kritisk på definisjonen av runologi i seg selv og hvem som kan kalle seg runologer, om det at runer er med i bildet er nok. Hun stiller spørsmålet om en arkeolog som studerer gjenstander med runer da også i praksis er en runolog (Peterson 1995:40), noe hun stiller seg kritisk til. Runologi som fagfelt kan defineres vidt nok til at undersøkelser utover de rent språklige kan omfattes av termen, men de tverrfaglige aspektene ved runologien er ikke nok til å kalle

for eksempel en arkeolog for en runolog bare fordi runer er med i den arkeologiske analysen (Peterson 1995:41). Det arkeologiske utgangspunktet og det tverrfaglige aspektet ved denne analysen kan dermed ikke kalles ren runologi, men undersøkelsen tar hensyn til eksisterende runologiske metoder og runologiske tradisjoner.

Et godt forhold mellom arkeologi og runologi er nyttig og kan være veldig fruktbart for en undersøkelse. Seim (2004:122) poengterer at en undersøkelse av gjenstanden, eller ”skriftbæreren” som hun kaller den, kan være nødvendig for å finne hensikten bak en innskrift. Düwel (2004) slår også fast at den utenomtekstlige konteksten har betydning for tolkningen av en innskrift. Det er vanlig blant runologer å ta med arkeologiske beskrivelser, tolkninger og dateringer i analysen av en innskrift, for å få et mest mulig helhetlig bilde av omstendighetene. En runolog er i slike tilfeller avhengig av å kunne stole på det arkeologiske arbeidet som er gjort, for å kunne bruke denne type dokumentasjon som et supplement til arbeidet med innskriften i seg selv. Arkeologen på sin side er avhengig av å kunne stole på at det runologiske arbeidet er solid. Dette er en forutsetning for å kunne bruke innholdet i en innskrift som støtte for teorier om for eksempel middelaldermenneskers forestillingsverden eller hverdag.

Det vil alltid være en viss fare for utilsiktede feilslutninger ved en tverrfaglig tilnærming, som i følgende tenkte eksempel: En arkeologisk datering B vil som oftest være en sammensatt datering basert på gjenstandsmateriale, naturvitenskapelige metoder, osv. (Dunlop i NIKU 117:17). En slik sammensatt datering kan ha en runologisk datering A som hovedelement, uten at dette nødvendigvis kommer klart frem i en tekstlig fremstilling av de arkeologiske omstendighetene. En runologisk undersøkelse bruker så den arkeologiske dateringen B uten å vite dette. En ny arkeologisk gjennomgang kan så komme til å slutte at de to fagfeltene er enige om dateringen, uten å vite detaljene rundt den runologiske dateringen A. Det som også kan ha gått tapt underveis er at den runologiske dateringen A som lå til grunn for den første arkeologiske dateringen B senere er forkastet av runologene, som så velger å heller støtte seg til den arkeologiske dateringen B (eventuelt kombinert med en oppdatert runologisk datering C) uten å vite at den feilslåtte runologiske dateringen A utgjør et hovedelement i B. Resultatet blir en

akseptert bruk av en feilslått datering, som ikke blir oppdaget fordi det er to fagfelt med forskjellige metoder som er involvert. Slike feilslutninger er bevisst forsøkt unngått i denne avhandlingen. Takket være tilgang til de arkeologiske rapportene, der det kommer klart frem hvilke deler av materialet som ligger til grunn for dateringene, skal dette være mulig.

Det hender at runologiske tolkninger blir gjort uten at runologen selv har observert gjenstanden og selve innskriften. Dette gjelder spesielt for såkalte ”skrivebordsrunologer”, det vil si runologer som kun forholder seg til bilder, avtegninger og andres beskrivelser av gjenstandene og innskriftene, ikke til gjenstandene og innskriftene i seg selv. Dette er ikke tilfelle for denne undersøkelsen. Alle gjenstandene og innskriftene er undersøkt, og min egen vurdering er lagt til allerede eksisterende publisert og upublisert dokumentasjon om innskriftene og den arkeologiske konteksten (registreringer og arkivmateriale). Appendiks C er en oversikt over runeinnskriftene i materialet.

3.0 Teori

Tilnærmingen til et arkeologisk materiale er en prosess med flere steg. For det første må materialet defineres. Dette medfører også en avgrensning av materialet i tid og rom. For det andre må den teoretiske plattformen som analysen av materialet skal baseres på formuleres. Dette innebærer en redegjørelse for hvordan teorien benyttes for å belyse materialet. For det tredje må en retning for analysen velges. Et materiale kan brukes til å belyse vidt forskjellige problemstillinger. En grundig gjennomgang av metode for tilnærmingen spesifiserer rammene for prosjektet. Jo mer eksplisitt disse tre delene av forskningsprosessen forklares, desto bedre er grunnlaget for å se muligheter og begrensninger for prosjektet. Små, men viktige og ledende valg underveis har alle betydning for utfallet av analysen.

Når det gjelder avgrensningen av materialet mitt, har jeg tatt en avgjørelse som får store følger for den teoretiske konteksten jeg benytter meg av. Jeg har valgt å se på kun gjenstander fra Gamlebyen i Oslo som har runer på seg. Tilstedeværelsen av runer er det

grunnleggende premisset som gjør at gjenstander som ellers ville ha havnet i forskjellige materialgrupper, kan sees under ett. Dette fører med seg noen utfordringer, både fagteoretisk og metodologisk. Utfordringene ligger i prosjektets tverrfaglighet. Jeg er arkeologi, ikke filolog. Jeg har likevel hatt nok opplæring i runologi fra runologer med filologisk bakgrunn til at jeg er i stand til å tilnærme meg runeinnskriftene på en måte som skal kunne aksepteres like mye i runologien som i arkeologien. Som beskrevet i kapittel 2.3, er arbeidet mitt fra en runologs synspunkt i hovedsak arkeologi – ikke runologi. Dette er fordi jeg i denne avhandlingen ikke har noen intensjoner om å redegjøre i detalj for verken lesning eller tolkning av hver enkelt innskrift. Det vil være tydelig for enhver runolog at når jeg tillegger en innskrift en tolkning og en bestemt mening, baserer jeg dette på en kombinasjon av runologers tidligere arbeid med innskriftene og min egen vurdering. Der det er tvil om en innskrifts tolkning, kommer jeg ikke til å legge skjul på dette. Det kan være tilfeller der det finnes to eller flere tolkninger blant runologer. Dersom jeg ikke kan slutte meg til den ene eller den andre tolkningen på grunnlag av min egen lesning av runene, kan jeg heller ikke ta en avgjørelse om hvilken tolkning som er den mest sannsynlige. Jeg er da avhengig av runologers vurdering av situasjonen. Dette er en begrensning for min bruk av runeinnskriftene som runologer vil finne både logisk og riktig da jeg ikke har en tekstfilologs ekspertise, men som jeg mener er viktig å spesifisere for arkeologer. Det er også en forklaring på hvorfor jeg med min tilnærming ser på innskriftene som meningsbærende når de er knyttet til gjenstandene de står på, og ikke bare i kraft av seg selv. Hensynet til innskriften trer med andre ord i kraft gjennom gjenstanden. Der innskriften i seg selv kan virke uten klar mening av en eller annen grunn, tillegges den mening ved at den er til stede på en gjenstand.

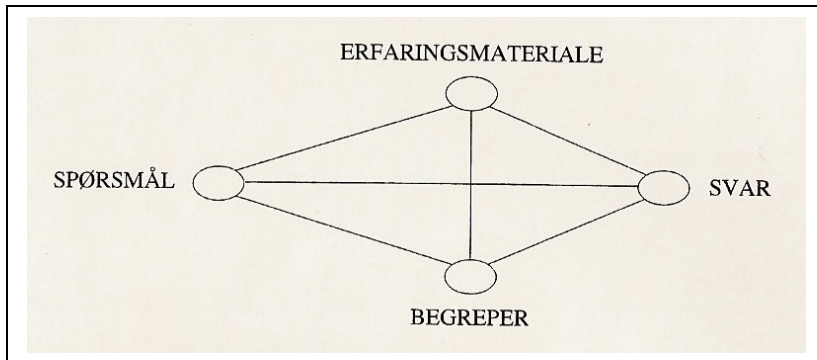
Også fra et arkeologisk synspunkt er tverrfagligheten en utfordring med prosjektet. Selv om det i arkeologien er variasjon i måten gjenstander blir gruppert på, kan ikke materialgruppen i denne undersøkelsen betegnes som tradisjonell. Materialet består av en blanding av praktisk funksjonelle gjenstander (som en beinkam og en knivslire), mulig religiøse gjenstander (som amuletter), samt gjenstander som tradisjonelt inngår i massemateriale (som ribbein fra husdyr). Selve gjenstandstypen har ikke betydning for avgrensningen av materialet, men har betydning for grupperinger av gjenstandene i

analysen. Som støtte vil andre undersøkelser av annet arkeologisk materiale fra Gamlebyen (Tørhaug 1998, Grimnes 2000, Paasche 1996, Rui 1993, Bueklev 2006) brukes som eksempler i teksten der dette er nyttig. På denne måten er det ikke selve gjenstandstypene som står sentralt i analysen, men derimot *sammenhengen* mellom gjenstandene, innskriftene og konteksten. Innskriftene i seg selv kan ha større relevans enn arkeologien generelt anerkjenner. Det gir ingen mening i å se på gjenstander med runer som en rigid arkeologisk materialgruppe som fibulaer eller sko.

Sosialteoretiske vinninger fra fagfelt som sosiologi, filosofi og antropologi har vært med på å påvirke arkeologisk teori. Arkeologiens forhold til materiell kultur er et gjennomdiskutert tema og teorier om dette har utviklet seg de siste tiårene. Arkeologiens forhold til tekst er også et tema som har blitt brakt på bane, da særlig i den historiske og den klassiske arkeologien (f.eks. Andrén 1997 og Moreland 2001). Hva materiell kultur kan si oss, og hvordan vi eventuelt kan "lese" selve gjenstandene som "tekst", er utforsket av blant andre Olsen (2002). Jeg velger å *ikke* skille gjenstandene mine fra runeinnskriftene som står på dem når jeg skal finne ut av det teoretiske grunnlaget mitt. Derimot velger jeg i utgangspunktet å se på gjenstandene med runeinnskrifter som en helhet, et sammensatt uttrykk som jeg ikke vet hva betyr enda, men som har potensielt mer tilgjengelig informasjon enn gjenstander uten noen form for påført grafikk.

Bruk av teorier som grunnlag for videre analyse kan virke overfladisk dersom ikke hele teorien benyttes. På den ene siden er det helt essensielt å vise hvilket teoretisk ståsted analysen springer ut fra. På den andre siden vil teorier nødvendigvis brukes ufullstendig. Det er kanskje bestemte deler av teorien som er aktuelle, mens mye ikke er like relevant for målet med analysen. Kalleberg (1996) forsvarer en slik selektiv bruk av teori ved hjelp av en "dragemodell", som viser sammenhengen i samfunnsvitenskapelig arbeid. I denne modellen er det fire elementer: Spørsmål, teori, data og svar. Alle de fire elementene må henge sammen og være relevante for hverandre. Teorien som brukes må være relevant i forhold til data, og må på en meningsfull måte være med på å gi svar på spørsmålene når den brukes sammen med data. Dersom teorien ikke er relevant for hva forskeren prøver å finne ut av, kan den velges bort. Dette betyr at en målrettet bruk av

teori er nødvendig, noe som forsvarer å velge ut de delene av en teori som er relevante i forhold til data. Det er slik sosialteori brukes i denne analysen.

Figur 2: Kallebergs dragemodell for sammenhengen i samfunnsvitenskapelig arbeid. Kalleberg og Holter (1996:33).

Giddens' strukturasjonsteori (1999) utgjør en god sosialteoretisk base for denne analysen. I sin strukturasjonsteori klarer Giddens å bryte ned det tradisjonelle skillet mellom individ og samfunnsstruktur. Han anerkjenner viktigheten av individets væren, samtidig som han knytter individet til mer overordnede strukturer og sosiale institusjoner. Giddens unngår å se samfunnet som kun en sum av individer der hver og en handler kun fra et bevisst individuelt ståsted, samtidig som han ikke lar individet forsvinne i større samfunnsstrukturer. Forenklet kan Giddens' tanker om hvordan et samfunn utvikler seg, beskrives som at både individets handlinger og overordnede sosiale strukturer har en effekt på et samfunn i et gitt tid og rom (Olsen 2002:165): "Human social activities, like some self-reproducing items in nature, are recursive. That is to say, they are not brought into being by social actors but continually recreated by them via the very means whereby they express themselves *as* actors. In and through their activities agents reproduce the conditions that make these activities possible" (Giddens 1999:2).

Ifølge Giddens er det viktig å skille hva et individ/en aktør "gjør" fra de tilsiktede aspektene ved det som er gjort (Giddens 1999:10). På grunn av utilsiktede konsekvenser av en handling, samt utgangspunkt for handling som ikke nødvendigvis er bevisst, kan intensjonen bak en handling separeres fra ideen om "å gjøre" i seg selv. Handlingens

plass i en større strukturell sammenheng er ikke direkte tilknyttet handlingens motivasjon eller rasjonalisering (Giddens 1999:5-10). Giddens' definisjon av "agency" refererer dermed "(...) not to the intentions people have in doing things but to their capability of doing those things in the first place" (Giddens 1999:9).

Giddens' strukturasjonsteori er et godt samfunnsteoretisk utgangspunkt for materialet som er aktuelt her. Individets "agency" omfatter muligheten til å kunne velge å lage en gjenstand, eller til å risse en runeinnskrift på en gjenstand. Samtidig ligger det en strukturell konsekvens i å faktisk kunne utføre en slik handling: F.eks., hvis en runeinnskrift er risset, inngår den i, og er med på å opprettholde, en bestemt skriftlig tradisjon der det risses på gjenstander. På den annen side er det eksisterende strukturer i samfunnet som har formet og stadig former samtidige institusjoner og aktører. Dette gjør at strukturene har følger for hvilke individer som oppstår og setter rammer for hvilke handlinger disse individene har muligheten til å utføre. Strukturene i samfunnet utgjør dermed både sosiale og politiske omgivelser som aktører opererer innenfor.

Struktureringssteoriens uttrykk for sammenhengen mellom individ og struktur gjør at det er lettere å knytte runerisseren til en samfunnsstrukturell kontekst – dvs. det muliggjør en anerkjennelse av overordnede strukturer, uten at individene forsvinner i analysen.

Giddens' generelle definisjon av "agency" er også noe å bygge videre på ved hjelp av arkeologers nyere arbeid med begrepet (f.eks. Hodder og Dobres).

Det er nødvendig å supplere Giddens' strukturasjonsteori for bedre å kunne argumentere for måten materialgruppen er definert på. Bourdieus internalisering av sosiale, "objektive" og overordnede strukturer gjennom begrepet *habitus* hjelper med å formulere sammenhengen mellom større samfunnsstrukturer og individets "agency", slik Giddens' teori danner grunnlaget for. For Bourdieu er "habitus" "(...) the universalizing mediation which causes an individual agent's practices, without either explicit reason or signifying intent, to be none the less "sensible" and "reasonable"" (Bourdieu 1977:79). Resultatet er synlig i materialet – produksjonen av den materielle kulturen er et resultat av handling gjennom "agency" med utspring i "habitus" som eksisterer i samtidige overordnede strukturer i et "felt", dvs. det internaliserte objektive/strukturelle miljøet i et

bestemt *rom*. Materialet består av enkeltgjenstander med ulike dateringer, som strekker seg over et relativt langt tidsløp, fra 1000-tallet til ca 1350. Felles for dem alle er at de har runeinnskrifter, de er risset i med runer, et uttrykk for en tradisjon som vedvarer i hele den perioden det dreier seg om. Det vil være mulig å identifisere meningsfylte fellesnevner for individene og strukturene som ligger bak innskriftene, ved å hevde at det er mulig å observere et resultat (dvs. runer) av at individene er nære hverandre i *rom*, gjennom et lignende (om ikke helt likt) *habitus* og *felt*. Gruppen gjenstander som undersøkes under ett har dermed et potensielt felles utgangspunkt, og kan sies å være en meningsfylt gruppering av gjenstander i en arkeologisk sammenheng. En analyse av gjenstandsgruppen ”gjenstander med runer” blir ikke en meningsløs jakt på tilfeldige individer fra fortiden, men derimot en jakt på en forståelse av individer med et lignende ”habitus” og ”felt”, og dermed lignende sosiale kontekster og samfunnsstrukturer i sin hverdag – i ytterste konsekvens lignende *doxa*, dvs. en felles ubevisst virkelighetsforståelse og verdensoppfatning bygget opp av samtidige ”universelle sannheter”.

Så langt har jeg redegjort for mitt syn på forholdet mellom individer og overordnede sosiale strukturer, representert ved Giddens strukturasjonsteori. Deretter har jeg vist hvordan Bourdieus syn på det sosiologiske begrepet ”habitus” hjelper meg med å støtte opp om påstanden om at tilstedeværelsen av runer på gjenstander som en fellesnevner er relevant for en arkeologisk analyse. Jeg må nå klare å ta med meg Giddens’ og Bourdieus sosialteori over i arkeologiens verden, samt runenes funnkontekstverden. Det er her det tredje punktet ved tilnærmingen min til materialet kommer inn – jeg har tatt stilling til vinklingen for analysen, og hvilke metodologiske grep dette betinger.

Jeg har utforsket forholdet mellom den arkeologiske konteksten, innskriftene og gjenstandene i materialet mitt. Dette har jeg et teoretisk grunnlag for gjennom struktureringsteoriens forhold mellom individ og struktur, og mer eksplisitt gjennom ”agency” i et antatt lignende ”habitus” og ”felt” over tid i Gamlebyen i Oslo. Ideen har vært som følger: dersom jeg kan finne ut mer om ”agency” som ligger til grunn for

materialet mitt, vil jeg også kunne sette materialet fra Gamlebyen i Oslo i kontekst med samme type materiale fra andre middelalderbyer i Norge.

4.0 Anvendt metode

Selv om runer stadig vekk nevnes i arkeologiske publikasjoner, har ingen norske arkeologer tidligere tilnærmet seg gjenstander med runeinnskrifter som en egen gjenstandskategori slik det er gjort i denne analysen. Metoden som foreslås her er dermed tidligere uprøvd. Denne undersøkelsen er i så måte et analytisk første steg frem mot en videreutviklet arkeologisk metode for tilnærming av gjenstander med runer. Metoden demonstreres her på et lite gjenstandsutvalg, men er tenkt som et utgangspunkt for en mal for et større antall gjenstander. Et fremtidig forskningsprosjekt kan for eksempel være alle gjenstandene med runer fra skandinaviske middelalderbyer sett under ett.

Bruken av "agency" har blitt vanlig i arkeologien. Dette fører med seg problemer, ved at selve konseptet gjerne aksepteres uten å dekonstrueres noe videre. Det er blitt vanlig med diffuse referanser til Giddens og Bourdieu, for så å bruke "agency" uten å forklare nærmere hva "agency" egentlig betyr. Resultatet blir en meningsløs "alt og ingenting"-betydning, noe som ikke fører til gode undersøkelser (Dobres og Robb 2000:3-4). Jeg har allerede redegjort for hvordan "agency"-begrepet brukes i denne avhandlingen, satt i forbindelse med Giddens' struktureringsteori (se kapittel 3.0). Gjenstanden og innskriften er dermed resultater av at noen har handlet ut fra sin agency, dvs. sin kapasitet til å kunne velge å handle. Konteksten er arenaen og feltet der agency for disse handlingene har oppstått og vært til stede, og blir her i utgangspunktet representert ved den konkrete arkeologiske konteksten som gjenstanden er funnet i. Det analytiske bindemiddelet mellom gjenstand, innskrift og kontekst består av aktørens "agency", "habitus", "felt" og "doxa" slik disse begrepene defineres av Giddens og Bourdieu (se kapittel 3.0) – med andre ord en kombinasjon av individets utgangspunkt og samtidige større strukturer som definerer individets muligheter og begrensninger.

Det er gjort tydelig at tradisjonelle arkeologiske gjenstandsgrupper ikke er det primære utgangspunktet for denne analysen. Felles for gjenstandene her er tilstedeværelsen av

runer, men utover dette er det ikke noe gitt system å følge når det gjelder en vurdering av selve gjenstandene. En inndeling etter praktisk funksjon har en viktig analytisk hensikt i dette tilfellet. Det gjør det mulig å se på runepinnene og ribbeina, som kun regnes som formålsrettede gjenstander på grunn av runene, som en egen materialgruppe. Med utgangspunkt i den allerede registrerte og observerte informasjonen om gjenstandene er tredelingen av materialet derfor som følger:

Gruppe 1: Funksjonelle gjenstander

Med funksjonelle gjenstander menes gjenstander som har et formål av en praktisk art.

Dette betyr at disse gjenstandene har hatt et bruksområde utenom det å danne grunnlaget for en innskrift. For funksjonelle gjenstander sees det praktiske formålet som gjenstandens primære egenskap. Innskriften er for disse en sekundær egenskap.

Eksempler på funksjonelle gjenstander er kniver, slirer, leker, snellehjul og tellepinner.

Foto 1: Eksempel på gruppe 1: en gjenstand med tydelig funksjon, dvs. en kam:

A269. Foto: K. Jonas Nordby, Runearkivet KHM.

Gruppe 2: Gjenstander som kanskje er funksjonelle

Denne kategorien omfatter gjenstander som er utformet på en måte som tyder på at de kan ha hatt en funksjon av en praktisk art. Et typisk eksempel på dette er A52, et tilskåret trestykke med hull i begge ender. Det kan for eksempel ha vært en del av et større redskap. Amuletter og eiermerker omfattes også av denne kategorien. Dette er et resultat av en forsiktig og åpen tilnærming til gjenstandene. Gjenstandene regnes som amuletter eller som eiermerker ved en kombinasjon av innskriftenes innhold og gjenstandens form, og dette gjør at gjenstanden i seg selv uten innskrift ikke umiddelbart peker seg ut som en funksjonell gjenstand. Det går likevel an å snakke om typiske former på eiermerker, og bruke eksempler fra Bryggen i Bergen som sammenligningsgrunnlag. Dette vil i så fall være snakk om en utvidet tolkning av materialet i forhold til premissene for denne analysen. Gruppen ”kanskje funksjonell” er dermed fremdeles passende for denne gjenstandstypen.

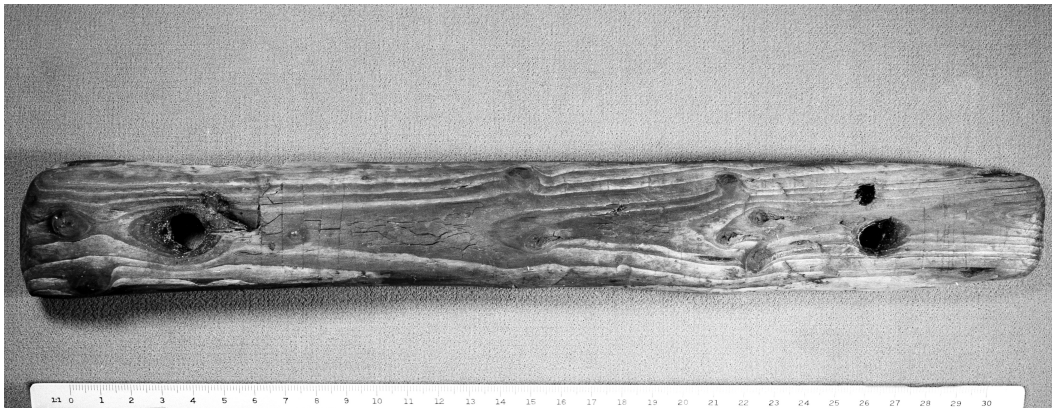

Foto 2: Eksempel på gruppe 2: gjenstand med mulig funksjon: A52, et tilskåret trestykke med hull i hver ende. Foto: Runearkivet, KHM.

Gruppe 3: Gjenstander der funksjonen er grunnlaget for innskrift

Typiske gjenstander er ribbein, som det finnes mange av fra Gamlebyen i Oslo. Ribbein inngår vanligvis i massemateriale som kategoriseres og veies, og blir en del av en samlet statistikk. I materialgruppen for denne analysen er derimot ribbeina plukket ut kun på grunn av innskriften, og tillegges økt mening som et resultat av dette. Tilspikkede runepinner er i samme situasjon – uten innskriften hadde det vært ”tilskåret trestykke,

ukjent funksjon” eller lignende i en mer tradisjonell arkeologisk tilnærming. Denne kategorien er dermed ekstra interessant som utgangspunkt for å diskutere teksts mening i arkeologisk materiale.

Foto 3: Eksempel på gruppe 3: gjenstand som danner grunnlag for innskrift, dvs. et ribbein: A198. Foto: K. Jonas Nordby, Runearkivet KHM.

Det er flere fordeler ved å benytte de tre analytiske gjenstandsgruppene presentert over som en metode. For å kunne si noe generelt om Gamlebyens runerissere er det nyttig å identifisere forskjeller og likheter innad i fastsatte grupperinger. Dersom det kun fokuseres på hver gjenstand enkeltvis, kan det være vanskeligere å se eventuelle sammenhenger, da dette gjenstandsmaterialet preges av å være heterogent. Samtidig legger en gruppering av materialet visse føringer for hva slags likheter og forskjeller som er forventet, noe som kan skape forutintatte konklusjoner. Der den arkeologiske konteksten er sterk korrigeres det for disse føringene ved at konteksten kan vektlegges mer i analysen enn i de tilfellene der dokumentasjonen fra utgravningene er svakere. På denne måten er det i tillegg mulig å fange opp tendenser som grupperingene av gjenstandene ikke nødvendigvis reflekterer.

For ett av utgravningsområdene, Oslogate 6, går analysen mer i detalj for hver enkelt gjenstand uavhengig av hvilken analytisk gruppe den tilhører. Først blir utgravningsområdet kort presentert. Deretter blir funnene som kan knyttes til hver enkelt tomt presentert med hensyn til arkeologisk kontekst, gjenstand og runeinnskrift. I en påfølgende diskusjon for hver tomt blir informasjonen samlet og vurdert med henvisning til det teoretiske grunnlaget for analysen og de analytiske gruppene. Til slutt gis det en helhetlig vurdering av den delen av gjenstandsmaterialet som er funnet i Oslogate 6. Dette prosjektet har ikke kapasitet til å gjøre tilsvarende gjennomgang for alle utgravningsområdene, men den mer detaljerte analysen settes i kontekst med resten av runefunnene fra Gamlebyen i Oslo i kapittel 7.0 der de tre analytiske gruppene diskuteres. Kapittel 8.0 fokuserer på Gruppe 3, da dette er en særlig relevant gjenstandstype for arkeologer som tilnærmer seg gjenstander med tekst. Det samlede materialet blir i korte trekk avslutningsvis vurdert i forhold til lignende materiale fra andre middelalderbyer i Norge, for å belyse umiddelbare likheter og forskjeller på bruken av runer fra by til by.

Mye av teorien om språkutviklingen i jernalderen er delvis basert på eller eksemplifisert ved hjelp av runeinnskrifter fra denne perioden. Når det gjelder middelalderens runeinnskrifter stiller det seg noe annerledes, da runeinnskriftene ikke lenger er de eneste samtidige skriftlige kildene å gå ut fra. Middelalderens runeinnskrifter viser for eksempel endringer i forholdet mellom grafer og uttale, samt endringer i bruken av runeskrift. Også for middelalderens runetradisjon gjelder spørsmål som hvem som risset runer, hvor utbredt tradisjonen var, hvordan det romerske alfabetet påvirket bruken av runer og hvorfor runer gikk ut av bruk. Dette prosjektet har ikke plass til å ta for seg andre samtidige tekster enn de tekstene som runeinnskriftene på de aktuelle gjenstandene utgjør. Referanser til andre typer tekster fra middelalderens Oslo brukes her kun i forbindelse med en redegjørelse av hva vi vet om hverdagen til middelalderens Oslo-innbyggere utenom det runeinnskriftene kan fortelle oss.

5.0 Presentasjon av materialet og kildekritikk

Gjenstandsmaterialet omfatter i utgangspunktet til sammen de 69 gjenstandene med runeinnskrifter som kan sies å ha proveniens tilknyttet Gamlebyen i Oslo, fra og med de første funnene på 1800-tallet til og med 2006. Som forklart i kapittel 4.0, kan gjenstandene deles inn i tre funksjonelle kategorier (Gruppe 1-3): funksjonelle gjenstander med innskrift (Gruppe 1), mulige funksjonelle gjenstander med innskrift (Gruppe 2) og gjenstander med innskrift der gjenstandens funksjon er representert ved innskriftens tilstedeværelse i seg selv (Gruppe 3).

Som vist i kapittel 2.1, er gjenstandsmaterialet registrert over en lang tidsperiode, noe som gir store utfordringer til bruken av dokumentasjonen som finnes. Det kanskje tidligste funnet er N16, som er registrert omtalt i forbindelse med Munkeklostergården allerede i 1837-1838. N16 skal være en stein med en runeinnskrift. En tegning av innskriften finnes, men steinen er ifølge O. Ryghs artikkel i NIyR bd. 1 ikke funnet siden den først ble omtalt (Olsen 1941-1960, bd. 1:42-43). Siste tilskudd til gjenstandsmaterialet er en trekarbunn med en navneinnskrift, funnet på Sørenga i forbindelse med utgravninger der sommeren 2006 (Bye Johansen, muntlig meddelelse 2008).

Sammensetningen av gjenstandsmaterialet gjør det nødvendig å vurdere hvilke gjenstander som kan utelukkes på grunnlag av funnomstendigheter og eventuelle problemer med tidligere dokumentasjon, hvilke gjenstander som fremstår som spesielt interessante og bør vektlegges både ut fra funksjon, innskrift og funnomstendigheter. For at gjenstanden skal kunne inkluderes i analysen, må den ha en sikker proveniens tilknyttet Gamlebyen i Oslo. Det kan heller ikke være tvil ved gjenstandens og runeinnskriftens ekthet. Gjenstander som ikke oppfyller disse kriteriene er utelukket fra analysen.

Da metoden som brukes i denne analysen testes ut, er god dokumentasjon av funnforhold for gjenstandene en stor fordel. Den arkeologiske konteksten bør være grundig dokumentert, både i plan og stratigrafisk. I tillegg er det en fordel om eksisterende

arkeologiske tolkninger av de aktuelle utgravningsområdene er publisert, eller i det minste behandlet nok til at informasjonen er tilgjengelig.

Ved å se bort fra tre gjenstander som ikke oppfyller kriteriene om proveniens og/eller ekthet (se kap. 9.0), er det 66 gjenstander igjen som nå kan regnes som det samlede gjenstandsmaterialet fra Gamlebyen i Oslo. Av disse tilhører 16 gjenstander Gruppe 1, 11 gjenstander Gruppe 2 og hele 39 gjenstander Gruppe 3. Eksempler fra Gruppe 1 er kniver (A30 og A197) og en vokstavle (A35). Eksempler fra Gruppe 2 er tillagede trestykker som A52 og A260 og mulige amuletter som A323. Typiske eksempler fra Gruppe 3, den største gjenstandsgruppen, er de mange sidebeina fra storfe med innskrifter (A36, A37 osv.), og tilspikkede runepinner (A31, A32 osv.).

Av de 66 gjenstandene er 34 tregjenstander, 27 beingjenstander, 4 steingjenstander og 1 lærgjenstand. Alle beingjenstandene er artsbestemt og kommentert av osteolog Torstein Sjøvold fra Stockholm Universitet (appendiks D). Alle tregjenstandene er artsbestemt og kommentert av Helge I. Høeg (appendiks E).

Dokumentasjonen gjort i felt gir grunnlag for å knytte gjenstandene opp til tomter og strukturer, og dermed også funksjoner og aktiviteter som tolkninger av feltdokumentasjonen har ført til. Branntinnene i seg selv, eller dateringene i seg selv, blir mindre viktige, selv om de selvfølgelig er med på å plassere gjenstandene i tid. Grunnen til at dateringene i seg selv blir mindre viktige for hver enkelt gjenstand, er fordi analysen i stor grad er basert på den teoretiske antakelsen om at det fantes en viss kontinuitet i Gamlebyen i Oslo fra slutten av 1000-tallet til ut på 1300-tallet når det gjelder bebyggelsesutvikling, aktiviteter, tomtegrenser, bevegelseshorisont, samfunnsstrukturer osv. (se kapittel 3.0 for teoretisk bakgrunn). Som forklart i teorikapittelet, forsvares dette av argumentene for at overordnede strukturer blir skapt, opprettholdt og endret av individers handlinger og tankemønster, samtidig som at individers handlinger og tankemønster påvirkes av disse overordnede strukturene. Refleksivitetsbegrepet er med andre ord med på å beskrive hvordan et samfunn endrer seg gradvis i et komplekst mønster. Det arkeologiske materialet er med på å støtte opp om ideen om en viss

kontinuitet i middelalder-Oslos hverdag. Oslogate 6 er et område som er et godt eksempel på dette, gjennom kontinuiteten av bebyggelse, tomtegrenser og aktiviteter knyttet til tomtene. Denne informasjonen er lett tilgjengelig takket være den detaljerte dokumentasjonen som ble gjort på dette utgravningsfeltet. Oslogate 6 er derfor viet mye mer oppmerksomhet enn de andre utgravningsfeltene i denne analysen.

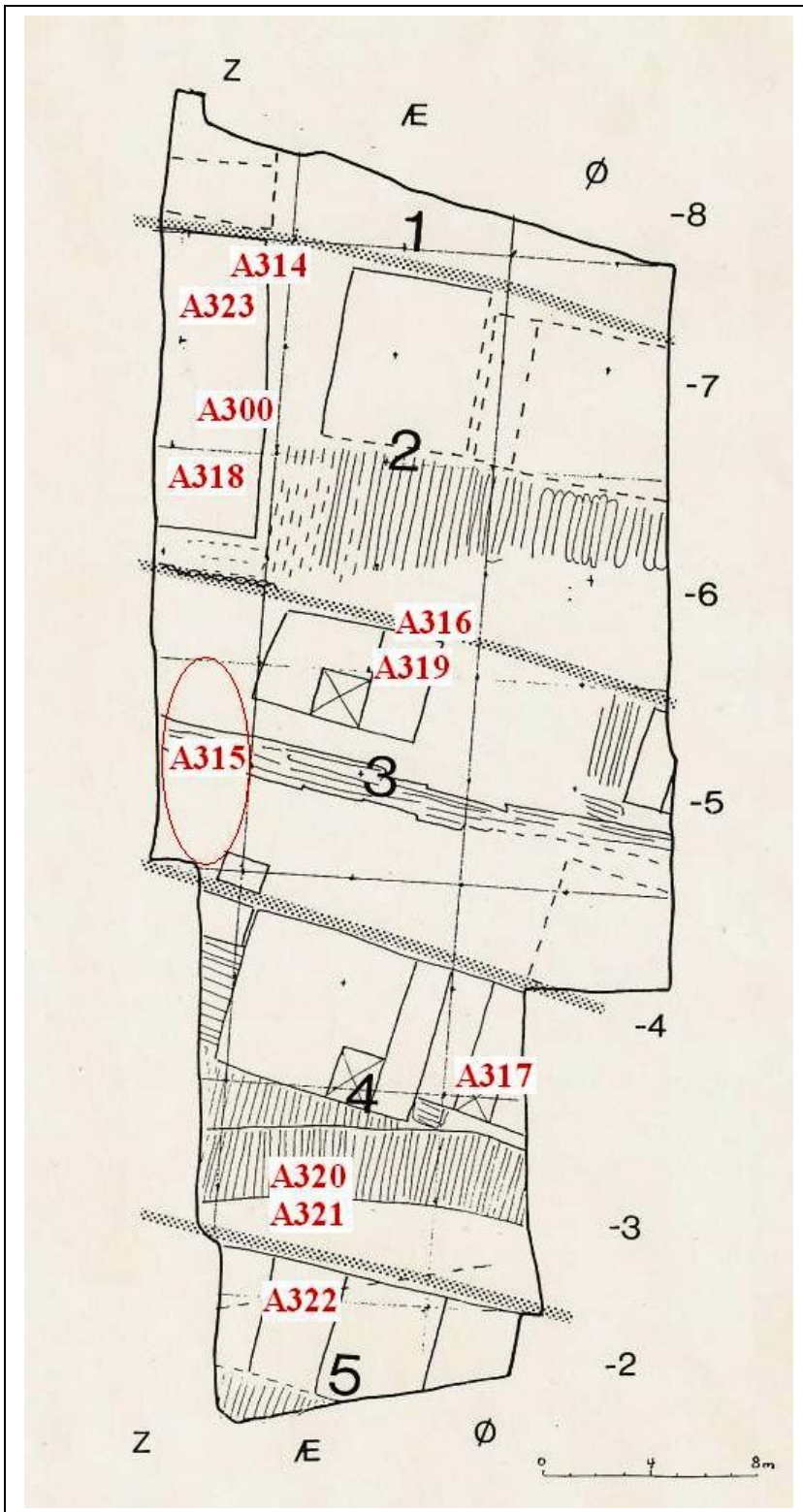
Selv om det er vanskelig å definere rammene både for enkeltindividets ikke-materielle agency og ikke-materielle strukturer i samfunnet, gir det arkeologiske materialet et innblikk i de materielle sidene ved disse sosiale konstruksjonene. Ved hjelp av gjenstandenes utforming og funksjon satt i sammenheng med runeinnskriftene skal det gå an å belyse deler av det ikke-materielle livet i middelalderens Oslo.

6.0 Materialet fra Oslogate 6

Oslogate 6 er delt inn i 5 tomter, etter en vurdering av strukturer som bygningsrester, brolegninger og gjerder, samt arkeologiske spor som dråpefall og grøfter. Fig. 3 viser en oversikt over området i plan, med funnsteder for gjenstandene med runeinnskrifter merket med A-nr. for hver innskrift. Plantegningen viser en situasjon fra branntrekk 2, og brukes her som en generell illustrasjon da gjenstandene er fra forskjellige tidsrom. Dette følger premisset om at det er en kontinuitet over tid relevant for gjenstandsmaterialet som diskuteres, slik at den arkeologiske konteksten kan brukes på et mer generelt grunnlag. Tabell 1 gir en mer detaljert oversikt om vertikale forhold for hver tomt og gjenstand i den aktuelle perioden.

Tomt 1 og Tomt 5 utgjør respektivt den nordligste og den sørligste delen av feltet. Feltet viser ikke hele arealet for disse tomtene. Det er utgravningsfeltets grenser som bestemmer hvor langt øst de arkeologiske undersøkelsene har vært foretatt. Tomtenes østlige grenser er derfor ikke definert. I vest har tomtene vært avgrenset av Nordre Strete, der nådagens Oslogate går. Tomtegrensene har vært tilnærmet uforandret gjennom hele tidsperioden undersøkelsene omfatter, dvs. de 7 branntrekkene. De største forandringene har vært en gradvis vridning av de to nordligste tomtenes orientering som har gjort den vestlige enden av noen av tomtene mer rettet mot Nordre Strete i branntrekk 2. Dette er

satt i sammenheng med mulig funksjon, dvs. at for de tomtene dette særlig gjelder (Tomt 1 og Tomt 2), har tilgang til og kommunikasjon med gateløpet i vest i en periode vært viktig. En av årsakene til dette kan være handel, for eksempel i forbindelse med håndverk, slik at gateboder har vært nødvendig. I Tomt 2 ble det kanskje oppført nettopp en slik bod, som gjorde at tomtegrensene ble noe flyttet på. Tomt 3 derimot, har ikke gjennomgått tilsvarende vridning av tomtegrensene – kan hende det her ble fokusert på andre aktiviteter som ikke krevde orientering mot gaten utenfor i like stor grad. Dette har vært tilfelle for Tomt 2 i branntrekk 3, der fokus mot gaten ikke lenger reflekteres gjennom bebyggelsen slik den fremdeles gjør for Tomt 1 (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport, kap. C).

Figur 3: Oslo Gate 6, branntrinn 2, som viser inndeling i tomter og hvor hver gjenstand ble funnet (i plan).

De 11 gjenstandene med runer som ble funnet i Oslogate 6, kan knyttes til bestemte tomter til en viss grad, takket være den detaljerte dokumentasjonen av funnomstendighetene. Alle gjenstandene ble funnet i branntrekk 1-3, dvs. at ingen av gjenstandene er eldre enn 1100-tallet eller yngre enn begynnelsen av 1300-tallet (Appendiks F). Det ble generelt funnet mest arkeologisk materiale i branntrekk 2 og 3. Bevaringsforholdene i de yngre lagene har vært dårligere enn i de eldre trinnene, noe som gjør at funnfrekvensen har vært lavere i branntrekk 4-7, særlig branntrekk 5-7. Disse yngre lagene lå over det som ble oppfattet som normal grunnvannstand, og hadde derfor ikke det samme fuktige og forseglede miljøet som de eldre lagene. En annen grunn til færre funn i de yngre trinnene har vært at disse har vært mer utsatt for moderne nedgravninger som har ødelagt store arealer (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport, kap. D). Samlet kan det derfor sies å være sterk tvil om representativiteten ved materialet fra området i forhold til områder der bevaringsforholdene har vært bedre. Dette må tas med i betraktningen også for materialet som omtales her. Menneskene som bodde på, jobbet ved eller besøkte Tomt 1-5 risset kanskje fremdeles i runer utover 1300-tallet, og kanskje til og med 1400-tallet, men dette finnes det ikke noe arkeologisk belegg for å kunne konstantere.

Tabell 1. Fordeling av gjenstander i branntrekk og tomt, Oslogate 6. Informasjon om tomtene er hentet fra Molaug, Skre og Flodin 1987-1989 (upublisert rapport, kap. B). Tomteinformasjonen er valgt ut for å gi en generell bakgrunn om Oslogate 6 i de forskjellige branntrekkene.			
	Branntrekk 1	Branntrekk 2	Branntrekk 3
Generell informasjon om tomtene 1-5, etter branntrekk	7 faser. Branntrekkets varighet antatt ca 75-100 år. Gradvis etablering av eiendomsskiller. Svært få bygninger i de eldste fasene, deler av denne bebyggelsen ser ut til å ha vært permanent. Treskeavfall viser egen tresking av korn. I tillegg indikerer dyremøkk husdyrhold. Mindre læravfall enn i senere branntrekk. Ingen indikasjon på intensiv håndverksvirksomhet,	5 faser. Branntrekkets varighet antatt 75-100 år (avhengig av branntrekk 1). Stabile eiendomsskiller, noe justering mellom tomt 1 og tomt 2. Høy skomakeraktivitet, særlig på tomt 4. Færre registrerte møkklag indikerer nedgang i husdyrhold, evt. økt fjerning av gjødsel fra området i forhold til tidligere perioder. En større del av det samlede arealet er dekket	3 faser i branntrekk 3. Branntrekkets antatte varighet 50-75 år. Store mengder læravfall tyder på høy skomakeraktivitet i hele området, særlig i tomt 3-5. Husdyrhold vekk fra Nordre strete. Noe bein- og gevirarbeide.

	men noe metallhåndverk på tomt 3. Mulig handel med metallgjenstander og dyr.		av bygninger (3-4 per tomt for tomtene 2-4) eller trebordlagte gårdsplasser (alle tomtene) i forhold til brantrinn 1.			
	Brantrinn 1, gjenstander med runer	Annen informasjon, brantrinn 1	Brantrinn 2, gjenstander med runer	Annen informasjon, brantrinn 2	Brantrinn 2/3, gjenstander med runer	Annen informasjon, brantrinn 3
Tomt 1	-	-	-	-	-	Økt fokus ut mot gaten: bod sør i tomten.
Tomt 1-2	-	Gjerder i flere faser, mulige dreneringsgrøfter.	A314	Noe justering av tomtegrense.	-	Endret eiendomsskille, antatt for å gjøre plass til bod på tomt 1.
Tomt 2	A316	Trebrogning dekker større område i den yngste fasen.	-	Bygninger i sørlig del av tomten kan være fjøs. Dreneringsrenne tvers over tomten.	A300, A323	Høyt antall lag med prosentandel >10% dyremøkk (i forhold til de andre tomtene). Mer husdyrhold her?
Tomt 3	-	Metallhåndverk i de to eldste fasene.	A315, A319	Dreneringsrenne .	A318	Skomakeri viktig aktivitet.

Tomt 4	A317	En av bygningene kan ha vært fjøs/stall. Mulig brenning av kalk. Trebrolegning dekker større område i den yngste fasen.	A320	Store mengder funn av læravfall tyder på at skomakeri har vært en viktig aktivitet.	A321	Skomakeri viktig aktivitet.
Tomt 5	-	-	A322	-	-	Skomakeri viktig aktivitet.

I tillegg til branntrekk og tomter, danner bebyggelsen ved de forskjellige tomtene grunnlaget for en inndeling i forskjellige situasjoner. Situasjonene er som stillbilder i tid, og er en tolkning av hvilke strukturer som sto til bestemte tider. Disse situasjonene kan så grupperes etter tolkningen av bebyggelsesutviklingen over tid og plasseres i faser. Resultatet er dermed en oversikt der det er mulig å knytte hver tomt til bestemte branntrekk, tolkede situasjoner og faser. Dette er til stor hjelp ved et forsøk på å identifisere aktivitet over tid på en tomt, boforhold, bygningers funksjoner, endringer i byggeteknikk og så videre. Nettopp ved at en slik tolkning er utført, kan dermed Bourdieus materialiserte deler av elementene felt og habitus identifiseres her gjennom de arkeologiske strukturene. I tillegg er den materielle siden av doxa, dvs. et såkalt ”doxic mode” som en motsetning til det å se muligheter for alternative forklaringsmodeller, et overordnet teoretisk bakteppe for å se materialet under ett over en lenger tidsperiode. Takket være den detaljerte dokumentasjonen og tolkningen av omgivelsene til menneskene i Oslogate 6, kan likheter og forskjeller i tid og rom identifiseres når de knyttes opp mot de teoretiske begrepene. Det materielle livet i middelalderens Oslogate 6 uttrykker ting som hva slags aktiviteter mennesker innenfor en viss økonomisk og sosial ramme kunne utføre, det uttrykker tanker om hva som var en god inndeling av boforhold, hvilke bygninger som var en naturlig del av hverdagen, og hvilke fysiske rammer individene hadde å bevege seg innenfor. Ved å få innblikk i flere hjemmesituasjoner, er det mulig å tenke seg individers aktiviteter i tillegg til grupper som familier, naboer og kolleger. Overordnede samfunnsstrukturer som ga mulighet for å drive handel i Nordre

Strete, behov for skomakerverksteder, smier og kjøttprodusenter, reflekteres i tomtene i Oslogate 6. Det er dermed både individene og de større strukturene som kan trekkes frem i analysen. ”The self-evidence of the world is reduplicated by the instituted discourses about the world in which the whole group’s adherence to that self-evidence is affirmed” (Bourdieu 1977:167). Giddens refleksivitetsbegrep der individet og samfunnsstrukturer er med på å påvirke, opprettholde og endre hverandre, kommer til uttrykk gjennom materialet og tolkningen av dette.

Når det gjelder de faktiske gjenstandene med runer, kan ikke analysen trekkes direkte til situasjonene eller fasene uten å ta teorien til hjelp. Den arkeologiske tolkede sammenhengen mellom tomt og situasjon er ikke-eksisterende på enkeltfunnsnivå, den gjelder bare for de faste strukturene. Selv om gjenstandene kan antas å knyttes til bestemte tomter, og kanskje bestemte strukturer innenfor disse tomtene, er sammenhengen til situasjoner og dermed også faser utilgjengelig for enkeltgjenstandene. Det ville være å ta et for stort sprang i tolkningen av materialet. Enkeltgjenstandene med sine innskrifter er likevel et resultat av individenes agency som springer ut av omgivelsene. Den ikke-materielle delen av omgivelsene kan ikke identifiseres direkte i det arkeologiske materialet, men innskriftenes tilstedeværelse og innhold kan likevel knyttes til de materielle omgivelsene som et resultat av de ikke-materielle rammene som har eksistert både på det samfunnsmessige og det individuelle plan i samtiden. Ved å bruke teorien aktivt på denne måten er det likevel mulig å knytte enkelt-gjenstandene med sine innskrifter indirekte til tolkningene som er utført for Oslogate 6. Dette er et direkte resultat av måten denne utgravningen ble dokumentert på, og muliggjøres av teoretiseringen av materialet slik det fremstår i dokumentasjonen: den upubliserte rapporten fra Oslogate 6 av Molaug, Skre og Flodin.

Gjenstandene det dreier seg om, er seks tregjenstander og fem beingjenstander. Tregjenstandene fra Oslogate 6 er alle laget av furu (se appendiks E). Fordi A300 er savnet ved KHM, der den ikke er å finne i magasinet, er det usikkert hvilken tresort denne gjenstanden er laget av. Alle beingjenstandene er ribbein fra storfe (Se appendiks D). Fire av dem kan tolkes som risteøvelser eller forsøk på å riste runer, enten fotharken

eller navn. Disse er A314, A315, A316 og A317, og diskuteres senere i sammenheng med A320.

Utover dette kan de grupperes etter mulig funksjon, samt tolket baktanke med innskriftene på dem. I tillegg kan de kanskje knyttes til tomtene der de er funnet, og bestemte typer jordlag. Ved å se nærmere på disse forholdene kan det være mulig å få en kontekstualisert informasjon ut av gjenstandene. Ved så å bruke teorien om at enkeltmenneskenes agency påvirkes av og er påvirket av overordnede samfunnsstrukturer (refleksivitet) og at individene det er snakk om har hatt et lignende habitus og felt, og dermed lignende sosiale kontekster og samfunnsstrukturer i sin hverdag, kan sammenligningene og tolkningene knyttes opp mot det som generelt antas om tomtene i Oslogate 6 ut fra konstruksjonene av situasjoner og faser.

Tabell 2: En mer detaljert sammenfatning for gjenstandene med runeinnskrifter fra Oslogate 6. Informasjonen er hentet fra KHMs database, Molaug, Skre og Flodins upubliserte rapport fra Oslogate 6, samt Runearkivets mapper for hver enkelt innskrift. Se Appendiks C for en tabelloversikt av innskriftenes lesning, tolkning og oversettelse. Egne tolkninger og kommentarer i kursiv.				
Anr, Cnr, Gnr.	1. a- Branntrinn, lag b- Tomt c- Datering	2. a- Gjenstand b- Materiale c- Funksjon	3. Kommentarer og tolkning av funnforhold.	4. Innskriftens betydning for sammenligningsgrunnlag.
A300, C37175, G72951	a- Br.tr. 2/3, lag 6664 b- Tomt 2 c- 1175-1250	a- Brikke b- Tre c- <i>Gruppe 1.</i> Leke? Spillebrikke? Lokk/bunn?	Lag 6664 er redeponert og består av møkk, blandet m/ bl.a. flis og neverbiter. Kan knyttes til 1460 fundament (bod/verksted/lager). <i>Mistet/kastet annet sted og så blitt med i fyllmasser?</i>	Tolket som "Arne". <i>Navn på personen som eide brikken? Denne typen gjenstand fra Gamlebyen har gjerne navn. Kan sammenlignes med A319 og A263.</i>
A314, C37175, G73289	a- Br.tr. 2, lag 7139	a- Ribbein b- Bein	Lag 6671 er et omrotet, redeponert	Tolket som runelignende tegn. Risseøvelse? <i>Kan</i>

	b- Tomt 1-2 c- 1175-1225	c- <i>Gruppe 3.</i> <i>Grunnlag for</i> <i>innskrift</i>	lag. Består av humus, blandet med flis, knokler, stein og vertikale komponenter. <i>Gjenstanden kan ha blitt kastet/mistet hvor som helst.</i>	<i>sammenlignes med A315, A316 og A317. Kanskje også A320.</i>
A315, C37175, G74630	a- Br.tr. 2, lag 7139 b- Tomt 3 c- 1175-1225	a- Ribbein b- Bein c- <i>Gruppe 3.</i> <i>Grunnlag for</i> <i>innskrift</i>	Lag 7139 besto av flis. Laget er ikke tolket videre i felt.	Tolket som runelignende tegn. Risseøvelse? <i>Kan sammenlignes med A314, A316 og A317. Kanskje også A320.</i>
A316, C37375, G76294	a- Br.tr. 1, lag 7093 b- Tomt 2 c- 1100-tallet	a- Ribbein b- Bein c- <i>Gruppe 3.</i> <i>Grunnlag for</i> <i>innskrift</i>	Lag 7093 består av delvis humufisert møkk med flis, sand, med blå og hvite flekker. Laget er ikke tolket videre i felt. <i>Gjenstanden kan ha blitt kastet/mistet.</i>	Tolket som en risseøvelse. <i>Kan sammenlignes med A314, A315 og A317. Kanskje også A320.</i>
A317, C27275, G76686	a- Br.tr. 1, lag 7994 b- Tomt 4 c- 1100-tallet	a- Ribbein b- Bein c- <i>Gruppe 3.</i> <i>Grunnlag for</i> <i>innskrift</i>	Lag 7994 består av møkk. Laget er ikke tolket videre i felt. <i>Gjenstanden kan ha blitt kastet/mistet.</i>	Tolket som et mulig navn, "Ulf". <i>Kan være en del av en risseøvelse. Kan sammenlignes med A314, A325 og A316. Kanskje også A320.</i>
A318, C37175, G73624	a- Br.tr. 2 og 2/3, lag 6801 b- Tomt 2 c- 1175-1225, eller frem til 1250	a- Snellehjul b- Tre c- <i>Gruppe 1.</i> tilhører en håndtegn.	Lag 6801 er tolket som et redeponert lag bestående av møkk, flis og kvist, i tillegg til vertikale komponenter. <i>Gjenstanden kan ha blitt kastet/mistet hvor som helst.</i>	Tolket til å bety "dure, suse", eller "dur, sus". Dette kan referere direkte til lyden snellehjulet lager når det er i bruk. <i>Dette gir liv til selve gjenstanden. Kan sammenlignes med andre gjenstander som har risset på seg hva de gjør eller er til for.</i>
A319, C37175,	a- Br.tr. 2, lag	a- Brikke	Lag 6746 består av	Tolket som et mulig navn, i

G74063	6746 b- Tomt 3 c- 1175-1225	b- Tre c- <i>Gruppe 1.</i> Leke? Spillebrikke? Lokk/bunn?	humus og sand, med litt leire. Laget er ikke tolket videre i felt.	tillegg til noen utolkede runer. ”Sigrid”? <i>Kan sammenlignes med A300 og A263.</i>
A320, C37175, G74632	a- Br.tr. 2/3, lag 6361 b- Tomt 4 c- 1175-1225, eller frem til 1250	a- Tellepinne b- Tre c- <i>Gruppe 1 og 3. Brukt i forbindelse med handel? Telling av netter ved utleie? Evt. en tidligere tellepinne som er ”brukt opp”, som så brukes som grunnlag for innskriften.</i>	Lag 6361 består av humus, flis og stein. Ikke tolket videre i felt. Gjenstanden er funnet i samme lag og samme kvadratmeter som A321. <i>En sammenheng?</i>	Tolket som ”Gunnar, lær disse...” deretter tegn det er mulig å tenke seg som en runerekke for Gunnar å øve seg på. Ifølge James Knirk er den siste delen av innskriften for det meste uleselig. <i>Kan settes i forbindelse med risseøvelse, og kan dermed sees på i sammenheng med A314, A315, A316 og A317.</i>
A321, C37175, G75025	a- Br.tr. 2/3, lag 6361 b- Tomt 4 c- 1175-1125, eller frem til 1250	a- Tilspikket trestykke b- Tre c- <i>Gruppe 2.</i> Amulett for beskyttelse? Religiøst motiv?	Lag 6361 består av humus, flis og stein. Ikke tolket videre i felt. Gjenstanden er funnet i samme lag og samme kvadratmeter som A320. <i>En sammenheng?</i>	Tolket som mulig religiøst motivert innskrift: ”kales:fales:akla, hakla”. Det kan være snakk om et forsøk på latinske rimord av typen ”hokus pokus”, og det kan være snakk om ”agla” to ganger. Agla er et akronym av de første bokstavene i hvert ord i en kjent hebraisk setning som betyr ”Du er sterk i evighet, Herre”. <i>Kan kanskje ses i sammenheng med A323.</i>
A322, C37509, G76979	a- Br.tr. 2, jordlag 8395 b- Tomt 5	a- Ribbein b- Bein c- <i>Gruppe 3.</i>	Lag 8395 består av humus, flis og møkk. Laget er ikke	Tolket som en ”samtale” mellom to rissere: ”Hvordan lød det utsagnet

	c- Tidlig 1200-tall/1150-1250	<i>Grunnlag for innskrift</i>	tolket videre i felt.	som du risset i Korskirken?" "Ole er utørket bak og pult i ræva." "???" (Usikre runer) godt lød det." <i>Er denne innskriften med på å tolke Korskirken i Oslo som eldre enn tidligere antatt (1240-årene)? Er denne innskriften sladder/drittkasting, eller en referanse til en faktisk hendelse?</i>
A323, C37175, G73361	a- Br.tr. 2/3, lag 6653? b- Tomt 2 c- 1200-tallet	a- Tilspikket trestykke b- Tre c- <i>Gruppe 2.</i> Amulett for beskyttelse? Religiøst motiv?	Lag 6653 er tolket som et tynt lag med møkk og litt flis, avsatt på borddekke 1457.	Tolket som religiøst motivert innskrift: "Måtte Gud ta vare på den som bærer (?) meg og (?) ??? den/det som deg (?)." <i>Trestykket har en bøyle i den ene enden som kan ha vært til å binde stykket fast til noe, enten person/belte eller til et dyr (for eksempel seletøy på hest).</i>

Tomt 1 og 2:

Den eneste gjenstanden som kanskje kan knyttes til Tomt 1 er A314. Denne gjenstanden er likevel funnet i et redeponert lag, noe som gjør at sammenhengen mellom funnkonteksten, gjenstanden og innskriften vanskelig kan tolkes. A314 har i tillegg runelignende tegn der sammensetningen og runeformene stort sett ser ut som tull – det vil si det kan være noen som ikke kan risse i runer som har moret seg, forsøkt å huske noe han/hun har sett i runer en gang, eller det kan ha en mening som vanskelig kan avdekkes i dag. Når et ribbein med en så svak arkeologisk kontekst er funnet, og runeinnskriften i tillegg ikke gir noen mening, er det fristende å hevde at denne gjenstanden var i den siste fasen av livsløpet sitt da den gikk tapt i sin samtid.

Funnkontekstproblemet til A314 gjelder også for A300 og A318 på Tomt 2. Begge disse er funnet i lag som er tolket som redeponert. Dersom A314, A300 og/eller A318 er funnet i et område de kan knyttes til da de var i bruk, er det i så fall helt tilfeldig. A323 er derimot funnet i et lag på Tomt 2 som ikke er tolket i felt som redeponert, men derimot et avsatt lag. A323 kan dermed faktisk ha en tilknytning til aktiviteten på Tomt 2, enten den ble brakt dit/laget der/oppbevart der med viten og vilje eller er havnet der mer tilfeldig som kastet eller mistet. Det samme gjelder for A316, som også funnet i et lag som er knyttet til Tomt 2, og som heller ikke er tolket som redeponert.

Ved å ta hensyn til vridningen av Tomt 1 og Tomt 2 over tid for lettere å ha direkte kontakt med Nordre Strete, er det A323 og A316 som i utgangspunktet kanskje kan gi informasjon som er relevant for å kunne støtte tanken om handelsaktivitet på disse tomtene. A323 er funnet nordvest på Tomt 2 i et lag som er avsatt på et borddekke og er datert til 1200-tallet. Jeg plasserer denne gjenstanden i Gruppe 2, dvs. dette er en gjenstand som har hatt en mulig funksjon utover det å danne grunnlaget for en runeinnskrift. I dette tilfellet er det snakk om en mulig amulett, da innskriften er tolket som religiøst motivert og lyder ”Måtte Gud ta vare på den som bærer (?) meg og (?) ??? den/det som deg (?)”. A323 er funnet i branntrekk 2/3 og er datert til 1200-tallet. Til tross for usikkerheter med deler av lesningen, og dermed tolkningen, er begynnelsen klar: Dette er en bønn om beskyttelse fra Gud. Det antas at det er den som bærer gjenstanden som skal beskyttes. Legg merke til at det på A323 ser ut til at det er selve ”gjenstanden som snakker” i formuleringen av innskriften, noe som er vanlig i runeinnskrifter på gjenstander som har en funksjon i tillegg til det å danne grunnlag for en innskrift. Formuleringen tyder på at gjenstanden i seg selv var viktig, ikke bare det at det var risset runer. Gjenstanden er et tilspikket trestykke som har en bøyle i den ene enden. Denne bøylen kan ha vært brukt til å binde gjenstanden fast i noe, for eksempel til et belte. Det kan her observeres en sammenheng mellom innholdet i innskriften og selve gjenstanden der innskriften gir gjenstanden en mening i form av en beskyttende amulett. En videre sammenheng mellom gjenstandens potensielle eier og funnkonteksten er det derimot vanskelig å observere. Det er ingen bestemt aktivitet denne gjenstanden peker mot som kan kobles direkte til Tomt 2. Dersom A323 ble båret av en av Tomt 2s beboere på 1200-

tallet kan vi med stor grad av sikkerhet si at vedkommende trodde på Gud, eller hvertfall trodde på bruken av en talisman med en bønn til Gud om beskyttelse. Alternativt går det an å si mer generelt at den personen som eide A323 høyst sannsynlig var kristen, men hvorvidt denne personen bodde på Tomt 2 eller bare var på besøk/leide rom/handlet der er det ikke mulig å lese ut fra innskrift, gjenstand og arkeologisk kontekst.

A316 er funnet lengre inn på Tomt 2, helt sør på tomta ved grensen mot Tomt 3. Gjenstanden tilhører Gruppe 3, fordi det er et ribbein som er brukt som grunnlag for en runeinnskrift. Innskriften i seg selv er tolket som en risseøvelse, da den kun består av seks korte, nesten parallelle riss. Det kan selvfølgelig også dreie seg om en uferdig innskrift som ikke var en øvelse men som av en eller annen grunn ikke ble fullført. Laget A316 ble funnet i er ikke tolket videre i felt annet enn at det er beskrevet i lagskjemaet (Appendiks A). Gjenstanden er datert til 1100-tallet, da det ble funnet i branntrekk 1. Ribbeinet har seks parallelle vertikale streker på seg – Torstein Sjøvold (se appendiks E) kommenterte ikke at han syntes disse kunne se ut som slaktemerker.

Som nevnt over ble A314, A300 og A318 alle funnet i redeponerte lag og kan derfor i prinsippet ha kommet fra hvor som helst geografisk. Dateringene av lagene der disse gjenstandene er funnet, er perioden 1175-1250. I prinsippet kan innskriftene også være eldre enn dette, da vi ikke vet når de ble risset og hvor lenge gjenstandene var i bruk før de ble mistet/kastet og ble en del av de massene som så ble redeponert på Tomt 2. A300 og A318 tilhører Gruppe 1, dvs. gjenstander med en klar praktisk funksjon, mens A314 er som A316 et ribbein med runelignende tegn som havner i Gruppe 3. Ingen av disse tre gjenstandene kan gi noen sikker informasjon om Tomt 2, men de kan gi oss informasjon om Gamlebyen i Oslo i kraft av gjenstandene i seg selv og innskriftene.

A300 er en trebrikke som ble funnet i brann 2/3. Den kan knyttes til aktivitet på Tomt 2 i perioden 1125-1325. Det faktum at A300 er savnet gjør at observasjoner er gjort ut fra bilder og tegninger som er i innskriftens mappe i Runearkivet. Innskriften er tolket til å lyde ”Arne”, et mannsnavn som kan ha vært eieren av brikken. Det ser ut som om det er et lite hull i midten av treskiven, som kan vise seg å være relevant for tolkningen av

funksjon. Trebrikken kan for eksempel være en spillebrikke, til bruk for et barn eller når man tok seg en pause i arbeidet. Det er til sammen ni situasjoner og sju faser knyttet til Tomt 2s branntrepp 2 og 3. Rutedel 66 plasserer A300 i et område som er vendt mot Nordre Strete, der det i branntrepp 2 og sannsynligvis også i branntrepp 3 ble oppført handelsbod/verksted/lagerlokale flere ganger på samme sted i løpet av perioden (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport, kap. B). Trebrikken er ikke registrert i felt med noen av disse strukturene som en primær-relasjon og det vil derfor være ren gjetning dersom man ut fra funnforholdene tenker seg at brikken ble mistet i sammenheng med aktiviteten i dette området.

A318 er et snellehjul der innskriften kanskje kan si noe om middelaldermenneskets holdning til gjenstander og hva gjenstandene uttrykker. A318 er funnet i branntrepp 2 og 2/3 i et redeponert lag. Laget består av møkk, med stor flis, kvist, samt vertikale komponenter. Det er vanskelig å si noe om kontekst utover det selve gjenstanden og innskriften har å fortelle, når laget det er funnet i er redeponert. Selv om laget i seg selv kan knyttes til Tomt 2, er det ikke sikkert at A318 kan det. Dateringen av laget er satt til ca. 1175-1225, eventuelt frem til 1250. Hva slags arkeologisk kontekst A318 hører til utover dette er ikke så godt å si. Det kan hende gjenstanden kan settes i kontekst med ”trehjulet” A310 fra Nordre felt II som kan ha vært en vekt til en håndtein, samt A7 fra Kanslergata som er en trevekt til en håndtein. Innskriften er tolket til å bety ”dure, suse”, eller ”dur, sus”. Dette kan referere direkte til lyden snellehjulet lager når det er i bruk. Det kan antas at gjenstandens funksjon og ”liv” når den er i bruk har vært viktig nok, eller beskrivende nok, til at det har inspirert til en innskrift. A318 er ikke et unikt eksempel på dette. A44 er et annet eksempel fra Gamlebyen på dette. A44 er en pjonkrok av bein fra Mindets tomt, og har en innskrift som transkriberes **sbita**, som er tolket til å bety *spýta* (norr.) – substantivet ”pinne, stikke, nagle”, eller verbet å ”feste med pinne”. Dette fenomenet kan settes i sammenheng med innskrifter der det er gjenstanden som snakker, som for eksempel A31 og A35 fra Mindets tomt, som har innskriftene ”Rikard eier meg” og ”Benedictus eier (meg)”. Formen ”*á mik*” (norr.) som ”eier meg”, evt. bare ”*á*” (norr.) for ”eier”, er en gjenganger i runologisk materiale fra middelalderen. Innskrifter direkte relatert til aktivitet (som A318 og A44), eller at

gjenstanden, evt. det gjenstanden er festet til, har et ”jeg” i seg selv (som A31 og A35), kan bety et bevisst forhold til gjenstanders funksjon og kanskje også et syn på gjenstanders ”vesen” eller egenskaper. En slik holdning til gjenstander kan også sees i innskriften på A323, som allerede er beskrevet.

Videre diskusjon av funn fra Tomt 1 og Tomt 2:

Gjenstandene med runer som er funnet i dette området, kan ikke gi opplysninger som sier noe om aktiviteten på disse to tomtene. Tre av fem gjenstander med runer er funnet i redeponerte lag og gir derfor ingen informasjon som umiddelbart kan knyttes direkte til et bestemt område i Gamlebyen i Oslo. Relevant informasjon som kan trekkes fra gjenstandene i seg selv og innskriftene, er kristen tro og en holdning til gjenstander som aktive med et slags ”selv” relatert til funksjon. Denne informasjonen er et uttrykk for strukturerte holdninger i samfunnet. Selv om bønnen til Gud på A323 er et uttrykk for troen til individet som bærer gjenstanden, er det allment kjent og akseptert at kristendommen også representerer et felles livssyn på 1200-tallet i Gamlebyen i Oslo. Snellehjulets innskrift som beskriver lyden den lager eller aktiviteten den brukes til, er beskrivende for gjenstanden og dermed ikke enestående i middelalderens runefunn. Innskriften kan ikke knyttes direkte til et individs syn på gjenstanden, men heller en mer generell praksis når det gjelder runeinnskrifter på funksjonelle gjenstander. Holdningen til den praktiske gjenstanden som aktiv kan dermed tolkes som en mer overordnet tankestruktur i middelalderens Oslo. Individene som har hatt med A323 og A318 å gjøre kan knyttes til konseptene ”kristen tro” og ”aktiv gjenstand” med Giddens’ refleksivitetsbegrep. Dersom A316 er en begynnelse på en runeinnskrift er det mange muligheter: Det kan være at risseren risset stavene først, og så droppet å risse innskriften, det kan være begynnelsen på en risseøvelse som aldri ble gjort ferdig, eller det kan være begynnelsen på en kopi fra hukommelsen av en som ikke kan runer. Det kan også godt være en form for tellepinne, der for eksempel hvert riss representerer en natts overnatting en reisende skulle betale for. Det er ikke mulig å få noen sikker informasjon ut av A316 – verken innskrift, gjenstand eller funnforhold – som gir ny innsikt om aktiviteten på eller menneskene som var tilknyttet Tomt 2.

Gruppe 1, 2 og 3 er alle representert fra runefunnene på Tomt 1 og Tomt 2, noe som ikke betyr mye i seg selv men som eksemplifiserer de tre forskjellige gjenstandsgruppene basert på funksjon slik jeg har beskrevet disse i kapittel 4.0.

Tomt 3:

To gjenstander kan knyttes til Tomt 3: A315 og A319 er begge funnet i branntrepp 2. A319 er som A300 en trebrikke. De to brikkene har lignende mål, og A319 er funnet bare noen meter lenger sørøst enn A300. A319 er knyttet til Tomt 3, og kan være samtidig med A300, siden den er funnet i branntrepp 2 og A300 er funnet i et område der branntrepp 2 og 3 overlappet og var vanskelig å skille. A319 har innskriften risset på den flate siden av brikken, og også her har vi med et navn å gjøre – antakeligvis ”Sigrid”. I tillegg er det noen ekstra runer i sammenheng med navnet som det ikke finnes noe godt tolkningsforslag for.

A315 er et ribbein funnet i et flislag på tomten som er datert til sent 1100-tallet eller tidlig 1200-tallet. Innskriften er av samme type som A314 og står utolket med beskrivelsen ”runelignende tegn”. A315 tilhører dermed (som A314) Gruppe 3.

Videre diskusjon av funn fra Tomt 3:

A319 (og A300 fra Tomt 2) kan ha en parallell i A263 fra Nordre felt II, igjen en treskive med lignende mål som A300 og A319 med navnet ”Sigurd”. A263 ser ut som om det har hatt et lite hull i midten av skiven (noe A300 også har), som ikke går helt gjennom skiven. Ifølge tekniker Kersti Ellewsen ved Konserveringsseksjonen ved KHM (muntlig meddelelse 10.03.05) er det ikke naturlig kvist i treet som gjør at det er noen fibre som stikker ut av hullet i A263. Hun mener at hun kan se verktøyspor fra da hullet ble laget, i form av lagde sprekker i treet på hver side av hullet. De lyse fibrene er ikke trefibre, og heller ikke ull eller lin. Ellewsen antar at det er snakk om en annen form for plantefibre, som for eksempel bast eller hamp. Hvis denne skiven har hatt en annen funksjon enn en spillebrikke eller en leke, kan det samme gjelde for A300 og A319. Det kan være snakk om bunner eller lokk til en form for bokser (her er det verdt å merke seg at A319 ikke har den samme typen hull som A300 og A263), det kan være en trevekt i forbindelse med

spinning, osv. Treskivene kan også ha paralleller fra andre utgravninger i Skandinavia. Uansett hvilken tolkning av gjenstandenes funksjon som er riktig, er dette gjenstander der innskriftene med navn har hatt en bestemt funksjon. Det er for eksempel ikke mulig å utelukke helt at det også kan være snakk om eiermerker, ment for produkter der en rund skive er praktisk. Hvis det har vært bast eller hamp knyttet til to av skivene kan gjenstandene også ha vært bundet til produktene. Samtidig virker dette som en mer søkt tolkning av akkurat disse gjenstandene, da det finnes paralleller fra andre utgravninger der denne typen gjenstander er tolket som spillebrikker eller en del av en leke (for eksempel en snurrebass). Den foreløpige konklusjonen på treskivene fra Oslogate 6 (samt A263 fra Nordre felt II), er dermed at det er snakk om en spillebrikke, evt. en del av en annen leke eller et lite lokk/en liten bunn. Gjenstandene omtales som brikker, evt. spillebrikker i tabeller og lignende her.

A315 vil diskuteres nærmere i kapittel 8.0 der gjenstander fra Gamlebyen i Oslo som tilhører Gruppe 3 vurderes under ett.

Tomt 4:

Tre gjenstander med runeinnskrifter kan knyttes til Tomt 4: A317, A320 og A321. Den sikreste innskriften i materialet når det gjelder aktiviteten risseøvelse, er A320, siden det er snakk om en direkte anmodning. A320 er en tellepinne som ble funnet i brantrinn 2/3 tilknyttet Tomt 4, som viser klar aktivitet innen skomakeri for både brantrinn 2 og 3, særlig mot slutten av brantrinn 2 og hele brantrinn 3 (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport, kap. C). Innskriften er tolket til ”Gunnar, lær disse...” med en påfølgende rekke mer eller mindre uleselige tegn som kan tenkes å være futhorken. A320 har dermed en innskrift som kan se ut som en ordre eller en oppgave i forbindelse med risseøvelser.

I samme rute som A320 (æ-3), rutedel (43) og jordlag (6361) ble A321 funnet. A321 er tolket som en mulig religiøst motivert innskrift: ”kales:fales:akla, hakla”. Det kan dreie seg om et forsøk på latinske rimord av typen ”hokus pokus”, og det kan være ”agla” to ganger. Agla er et akronym av de første bokstavene i hvert ord i en kjent hebraisk setning

som betyr ”Du er sterk i evighet, Herre”. Det tilskårede trestykket denne ”formelen” er risset inn på er ganske unnselig, og har et hull i den ene enden som kan ha hatt en hyssing eller tråd festet til seg slik at trestykket kunne knyttes fast eller bæres av noen.

A317 er et ribbein med runene **ufr**, noe som er tolket til *Ulf* (norr.), dvs. mansnavnet ”Ulf”. Hvorvidt dette er riktig er vanskelig å si. Innskriften kan like gjerne være begynnelsen på en øvelse eller en feil kopi av en annen innskrift, som er tilfelle med så mange av innskriftene i Gruppe 3.

Videre diskusjon av funn fra Tomt 4:

Det at A320 og A321 ble funnet i samme arkeologisk kontekst, kan bety at de kan knyttes opp mot samme tomt, situasjon/er og fase/r. Det kan ha vært en skomakerlærling som het Gunnar, som kanskje følte at det var best å ha en amulett på seg for å sikre seg Guds gode vilje. To ting er sikkert: For det første var det i perioden 1175-1225 minst én person tilknyttet ”skomaker-tomten” på en eller annen måte som var runekyndige eller forsøkte å lære seg runer, og for det andre var religiøsitet viktig for minst én person tilknyttet ”skomaker-tomten”. Dette kan sies på bakgrunn av både innskriftenes innhold og den arkeologiske konteksten, dvs. gjenstandene, funnsted og relasjoner mellom funn og tomt.

Hvis det aksepteres at A321 er ment å være en amulett, kan den settes i sammenheng med A323. A323 er et trestykke som er spikket til med en bøyle i den ene enden. Innskriften er tolket som følger: ”Måtte Gud ta vare på den som bærer (?) meg og (?) ??? den/det som deg (?)”. Til tross for usikkerheter med deler av lesningen, og dermed tolkningen, er begynnelsen klar: Dette er en bønn om beskyttelse fra Gud. Det antas at det er den som bærer gjenstanden som skal beskyttes. Legg merke til at det også på A323 ser ut til at det er selve gjenstanden som snakker, slik det er kommentert for A31 og A35 i diskusjonen over.

A320 kan sees i sammenheng med A314, A315, A316 og A317 når det gjelder risseøvelsesfenomenet. Nå må det poengteres at det ikke er sikkert at noen av disse ribbeina faktisk har risseøvelser på seg. Det at en innskrift ikke har noen klar tolkning,

betyr ikke automatisk at det er snakk om en risseøvelse. Det kan like gjerne være at en som ikke kan runer forsøker å kopiere noe han/hun ikke forstår fra en annen innskrift, eller at innskriften er risset i en slags kode som runologer ikke har forstått enda, eller at innskriften er ufullstendig på en måte som gjør at den ikke gir mening slik den står. Det kan også være at en innskrift som får betegnelsen ”runelignende tegn” eller ”mulig risseøvelse” rett og slett har vært for vanskelig å lese pga. skader eller slitasje på gjenstanden, slik at en meningsfylt tolkning er umulig å gi på lesningsgrunnlaget. Det kan hende at betegnelsen ”mulig risseøvelse” er brukt litt for vidt i denne analysen. Begrunnelsen er et forsøk på å gruppere gjenstander og se på dem i forhold til hverandre i forskjellige grupperinger for å få så mye informasjon ut av dem som mulig. ”Mulig risseøvelse” blir dermed en arbeidskategori mer enn en endelig tolkning av type innskrift her. Det er fullt mulig å konkludere med annen mening fra disse innskriftene i andre sammenhenger. Bruken av tellepinner, et alternativ til bruk i handel, som også kan tenkes for A320, er foreslått av Erik Schia (1991:49).

Tomt 5:

Den femte beingjenstanden, A322, skiller seg ut med en lang tekst som ser ut til å være risset av to forskjellige personer. I teksten stilles det et spørsmål fra risser nr 1, som blir besvart av risser nr 2. Det ser så ut til at risser nr 1 har kommentert svaret. Innholdet i teksten er tolket som følger: ”Hvordan lød det utsagnet som du risset i Korskirken?” ”Ole er utørket bak og pult i ræva.” ”(???) Usikre runer) Godt lød det”. Gjenstanden kan knyttes til Tomt 5, branntrekk 2. Det er utskilt fem situasjoner for Tomt 5 i dette branntrekket. Noen av bygningene i Tomt 5 ser ikke ut til å ha hatt boligfunksjon (Molaug, Skre og Flodin, upublisert rapport fra Oslogate 6, kap. C). Samtidig er laget A322 er funnet i, en blanding av humus, flis og møkk. Dette er en vanlig lagbeskrivelse fra Oslogate 6, og behøver ikke å si noe om den samtidige konteksten for A322.

Videre diskusjon av funn for Tomt 5:

Det er minst to mulige tolkninger av den sosiale konteksten for A322. Den ene muligheten går ut på at risser nr. 2 tidligere har risset ufordelaktige ting om noen ingen av risserne liker. Dette har funnet sted i Korskirken. Risser nr. 1 ønsker nå å få dette gjentatt,

fordi han/hun ikke husker ordlyden/fornærmelsen. Risser nr. 2 gjentar dermed utsagnet om Ole i innskriften. Den andre muligheten er at ”samtalet” refererer til en faktisk hendelse, et homofilt samleie der konteksten slett ikke behøver å være negativ for de to risserne. Det betyr ikke at det kunne ha alvorlige konsekvenser for de involverte hvis andre mennesker fikk vite om det som hadde skjedd, gitt at middelalderens trossamfunn i Gamlebyen fordømte seksuelt samkvem mellom to personer av samme kjønn. Slik innskriften er tolket vil jeg påstå at det første alternativet er mer sannsynlig – at det her gjelder sladder eller rett og slett drittkasting om stakkars ”Ole”. Å risse ned informasjon om en alvorlig forbudt handling, og i tillegg nevne navn, virker ikke like sannsynlig. I så fall er det mest sannsynlig at risserne våre utgjør representanter for ”mobben”, mener de har informasjon om at ”Ole” har homofile tendenser, og at sladderer gjelder dette.

”(…) Homoseksualitet og bestialitet (ble) kriminalisert i norsk rett senest i slutten av 1100-tallet. Forbudet mot slike handlinger ble omformulert og samlet i én og samme definisjon i de nyere kristenrettene fra midten av 1200-tallet, for endelig å bli definert som naturstridige handlinger i 1478” (Riisøy 2006:43).

A322 nevner Korskirken. Dersom det er Korskirken i Gamlebyen i Oslo risseren mener, påvirker dette potensielt dateringen av kirken. Det er tidligere antatt at Korskirken ble bygget på 1240-tallet (Schia 1991:90). Dateringen av A322 er tidlig 1200-tall, kanskje til og med så tidlig som slutten av 1100-tallet, dvs. før bybrannen i 1254. Det kommer an på hvor nøyaktige dateringene er, og hvor nyoppført Korskirken kan ha vært da risserne først besøkte den, men det kan altså hende at Korskirken er eldre enn tidligere antatt. Det er verdt å merke seg at risserne til og med kan ha vært med på å bygge Korskirken. Tidsgapet mellom dateringene av Korskirken og A322 behøver med andre ord ikke å være så veldig stort. Og alt dette må tas med forbehold om at det faktisk er Korskirken i Oslo det her er snakk om. Likevel, A322 står som et godt eksempel der informasjonen i runeinnskrifter kan være med på å påvirke den arkeologiske tolkningen direkte.

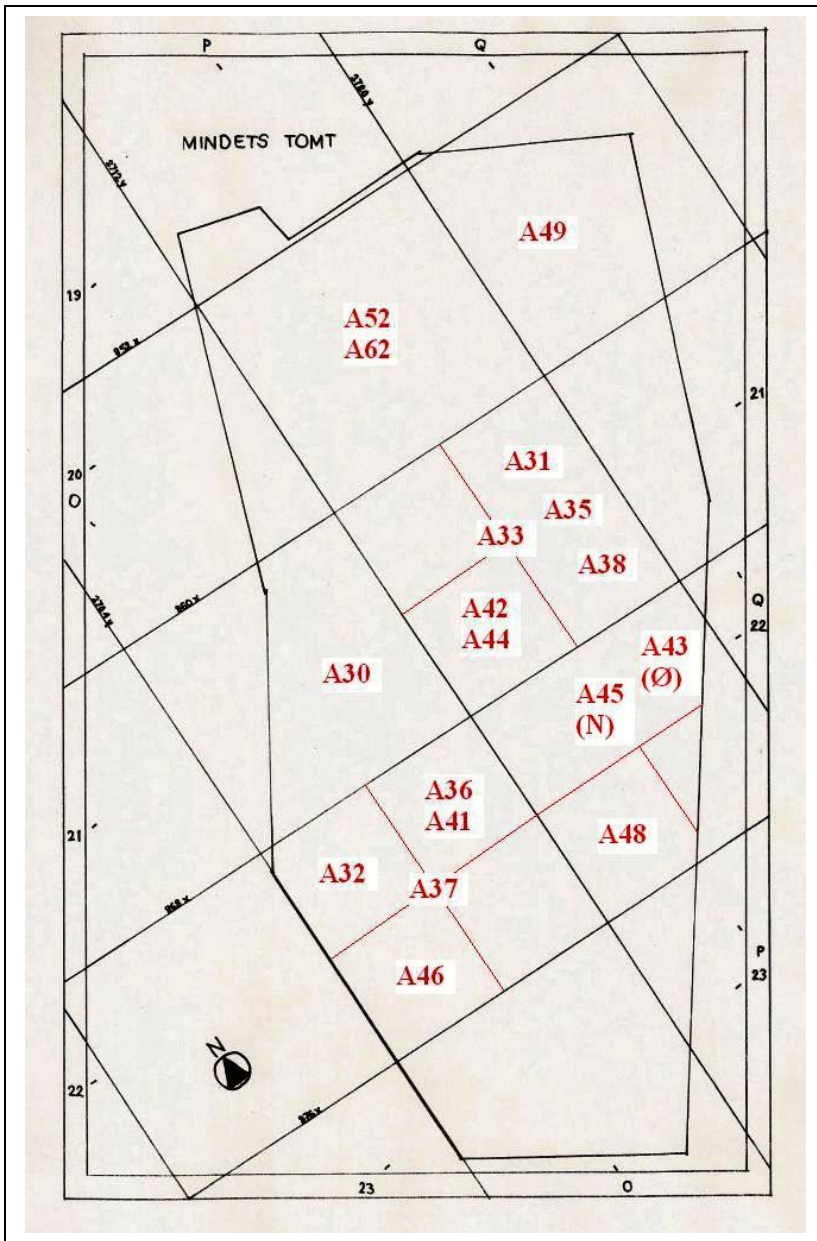
6.1 Oslogate 6 – en sammenfatning

Innskriftene fra Oslogate 6 er ved første øyekast ikke særlig informative når det gjelder innhold, da flere av dem har runelignende tegn og gir ingen tydelig mening. Likevel har gjennomgangen her vist at det er mye informasjon som kan hentes ut av innskriftene når de settes i sammenheng med gjenstandene tilhørende Gruppe 1-3 og dokumentasjonen for funnkonteksten. De som bodde og/eller besøkte Oslogate 6 både lærte å risse runer og brukte runeinnskrifter på forskjellige vis som reflekterer deler av deres tankesett når det gjelder tro, medmenneskelige relasjoner og gjenstander. Og til tross for kontekst- og dermed også dateringsforskjellene er det ingen av innskriftene som tyder på at noen av gjenstandene skal sees på som annerledes enn de andre når det gjelder materiell eller tekstbasert tradisjon. Materialet fra Oslogate 6 støtter dermed gjenstander med runeinnskrifter som en egen gjenstandskategori, som kan gi relevant og sammenlignbar informasjon på tvers av situasjoner, faser og branntrekk innenfor gitte teoretiske rammer. Denne muligheten til å kunne generalisere for en lengre periode er nyttig for en generell tolkning av liv og virke i middelalderens Oslo, særlig når det gjelder tolkningen av folks holdninger og verdensoppfatning, som andre gjenstandskategorier ikke kan gi like direkte informasjon om.

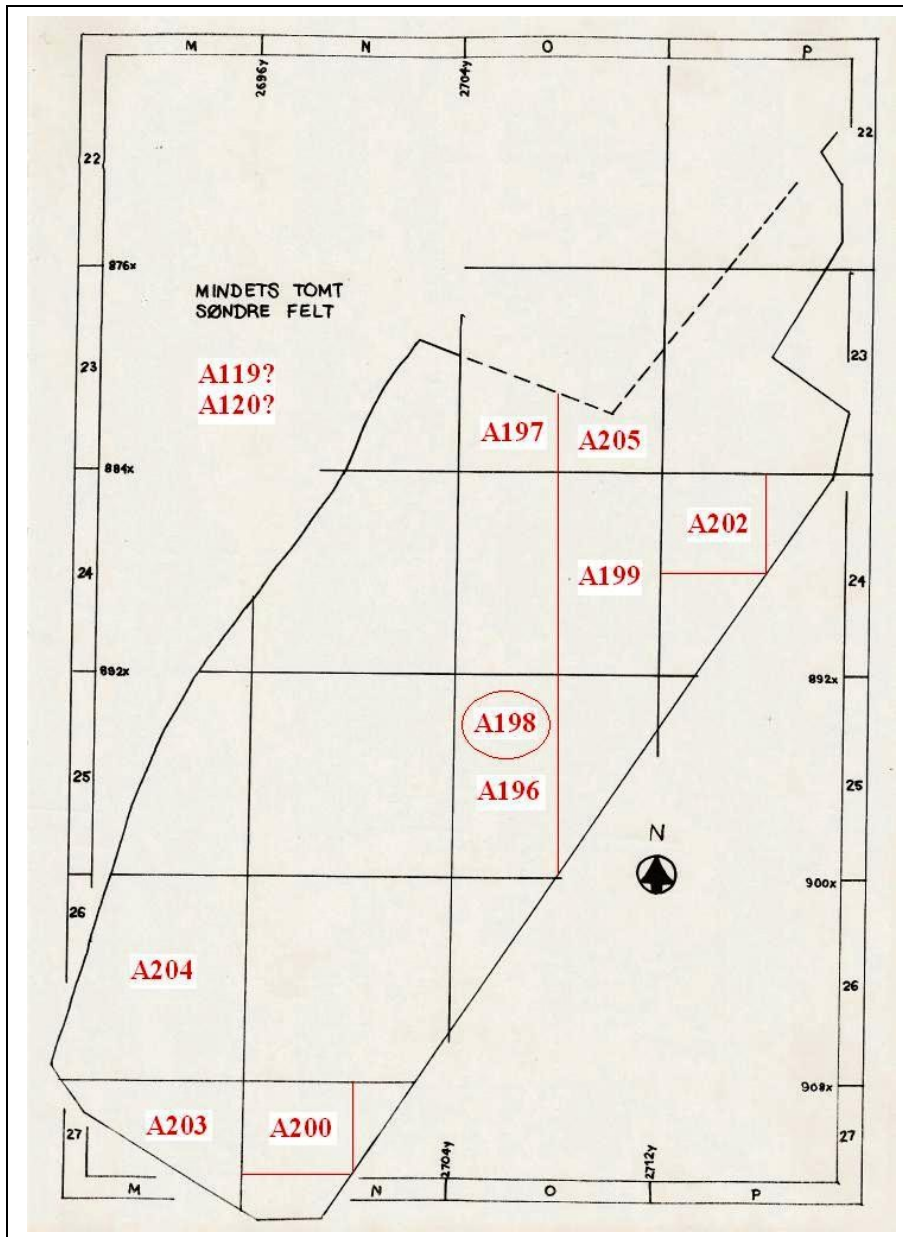
7.0 Materialet fra Oslogate 6 satt i kontekst med materialet fra Mindets tomt, Søndre felt, Nordre felt II og andre funnsteder i Gamlebyen

Flere av gjenstandene fra Oslogate 6 har som vist over mulige paralleller i andre deler av materialet fra Gamlebyen i Oslo. Dersom hele gjenstandsmaterialet fra hele området kunne analyseres her hadde det vært mulig å gå mer i detalj for hvert enkelt tilfelle av lignende funn. Et eksempel er A44 fra Mindets tomt (fig. 4) og A319 fra Oslogate 6s Tomt 2: Begge representerer en rissetradisjon for gjenstander fra Gruppe 1 der gjenstanden blir tillagt ”levende” egenskaper, men de har dateringer som spriker med opptil 150 år. Dette viser en kontinuitet i rissetradisjon som også bygger opp under antakelsen om visse holdninger som kan ha vart i flere generasjoner. Slike sammenfatninger av forskjellige deler av materialet er mulig å gjennomføre med de teoretiske og metodiske rammene som er satt for denne analysen. Mange spennende konklusjoner kan komme ut av en vurdering av et større materiale.

Fig. 4-6 viser plantegninger av lignende typer som Fig. 3 for Oslogate 6. Funnene er tegnet inn, og informasjon om funnforhold fra KHMs databaser og innskriftene i Runearkivet er samlet i tabellene i appendiks A og C. Aktiviteten tilknyttet de forskjellige bygårdene på Mindets tomt og Søndre felt er diskutert av Liv Marit Rui (1993). Hennes avhandling gir sammen med DAUG et godt utgangspunkt for å se på gjenstander med runeinnskrifter fra disse områdene. Selv om laginformasjonen for Mindets tomt og Søndre felt ikke er like detaljert som den for Oslogate 6, hadde det vært spennende å vurdere gjenstandene på samme måte som for Oslogate 6 så godt det lar seg gjøre.

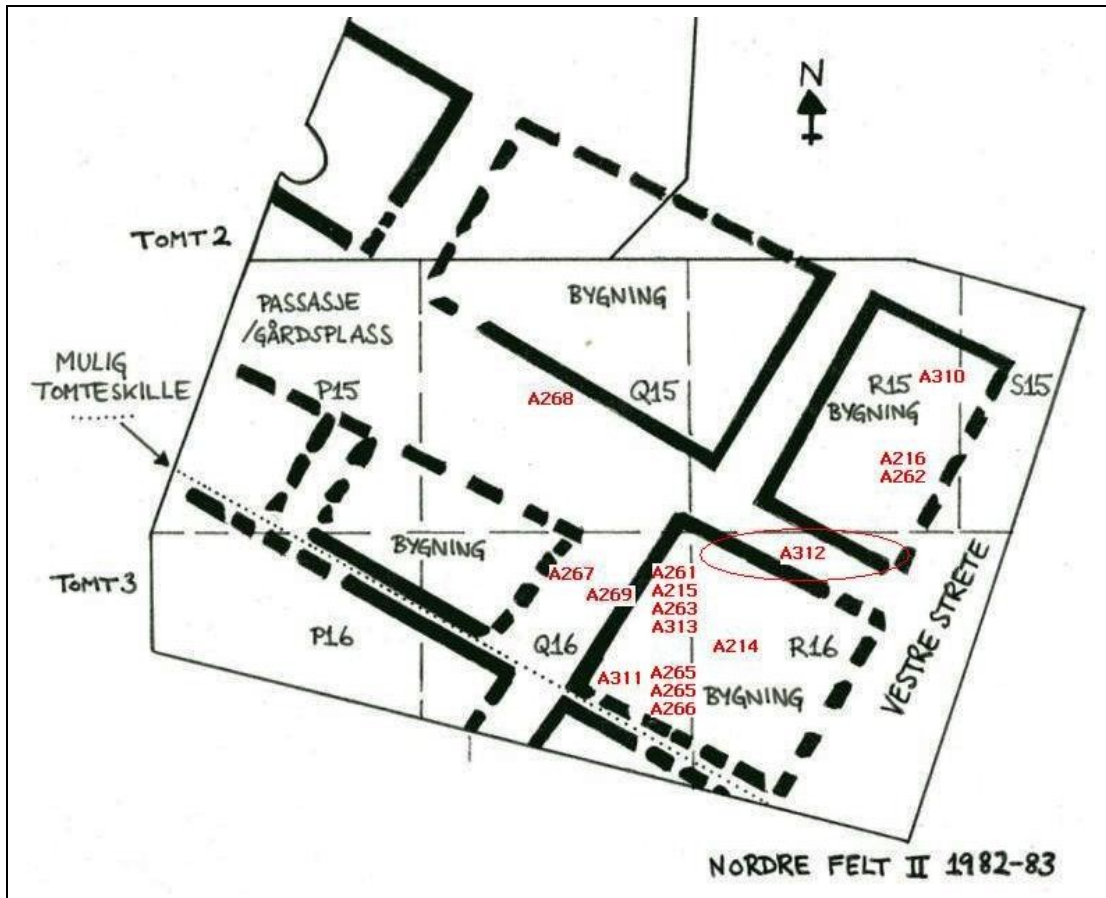
Figur 4: Plantegning for rutenettet fra utgravningene ved Mindets tomt med funn inntegnet. Plantegningen er hentet fra den arkeologiske rapportserien DAUG.

Figur 5: Plantegning for rutenettet fra utgravningene ved Mindets tomt, Søndre felt med funn inntegnet. Plantegningen er hentet fra den arkeologiske rapportserien DAUG.

Nordre felt II er et mer komplisert tilfelle, da den innsamlede informasjonen for dette området ennå ikke er behandlet nok til at den er tilgjengelig for andre enn de som var involvert i utgravningene. Det er med andre ord ikke noen publisert eller upublisert rapport for Nordre felt II å ta utgangspunkt i. Dette er veldig synd, da det er hele 17

gjenstander med runeinnskrifter funnet i dette området som gjennom funnkonteksten potensielt kan knyttes til faste strukturer og informative kulturlag. Gjenstandene er plassert i Fig. 6 slik Petter B. Molaug har gitt informasjon om dem gjennom skisser og notater.

Figur 6: Utsnitt av tegning av Nordre Felt I-III: Nordre Felt II med rutenett fra utgravningene og funn inntegnet. Tegnet etter skisser fra Petter B. Molaug (NIKU).

Når det gjelder de gjenstandene som er funnet i det som her kalles ”Andre funnsteder i Gamlebyen”, er informasjonen om de eldste funnene sparsom. Leting etter detaljerte kart i Riksantikvarens arkiv var f.eks. lite fruktbart. Den informasjonen som faktisk er tilgjengelig, er derfor særlig verdifull. Det er ikke mange større gjenstander med runeinnskrifter på fra Gamlebyen i Oslo, som f.eks. gravsteinen med N19 som ble funnet ved Mariakirken i 1904. N19 står i sterk kontrast til alle gjenstandene med runer som ble funnet i Oslogate 6, men er i seg selv en vanlig gjenstand med runer på fra middelalderen når konteksten utvides til resten av Norge. Fischer begrunner dateringsforslaget sitt for

gravsteinen med N19 i sin dagbok nr. XVIII fra 1935, s. 23. Et annet eldre funn, N20, er først nevnt i Fischers dagbok nr. XI fra 1926. Her blir den beskrevet sammen med sjøboder og utstikkerbrygge. Fischers tolkning av Clemensalmenningen er fremdeles gyldig: ”De større gatene som førte ned til havnen ble kalt allmenninger. Clemensalmenningen gikk fra Clemenskirken og ned til Bjørvika. For enden av denne lå det en brygge, og skriftlige kilder nevner flere sjøboder som lå ved denne bryggen. I sjøbodene ble oppbevart varer som skulle lastes om bord i båtene eller var losset fra dem” (Molaug i NIKU 117:26). Eksemplene over demonstrerer at det å bruke eldre kilder for detaljer rundt funnomstendigheter er nyttig, selv om det ikke nødvendigvis fører til nøyaktig beskrivelse av jordlag og lignende. Dette vil også være tilfelle ved en eventuell større undersøkelse.

8.0 Gruppe 3: Gjenstander som kun danner grunnlag for tekst

Over halvparten av gjenstandene med runeinnskrifter fra Gamlebyen i Oslo er bein eller pinner som tilhører gruppe 3. Det at tilhørighet til denne gruppen har en så høy frekvens i det samlede materialet viser hvor stort potensiale det ligger i å undersøke gjenstander med runeinnskrifter som en egen arkeologisk gjenstandskategori. Dette er gjenstander som i sin reneste form demonstrerer middelaldermenneskets agency. Denne gruppen er også det nærmeste vi kommer historiske dokumenter fra samtiden, på lik linje med andre historiske kilder.

Det finnes ingen unnskyldning for arkeologer å se på runeinnskrifter som en «kuriositet» eller en «begrenset kilde». En gjenstand med runer vil alltid kunne settes i kontekst med andre gjenstander som også har runer på seg. En arkeolog som ser på denne typen gjenstander som «bare et ribbein» eller «bare en pinne» går glipp av en mulighet til å finne ut av den større konteksten til gjenstanden som meningsbærende og formidler av fortidens holdninger og levesett. Som vist i diskusjonen av gjenstandene fra Oslogate 6 gir gjenstander fra gruppe 3 minst like mye informasjon som gjenstander fra mer typiske arkeologiske gjenstandskategorier. Dette fordi beina eller pinnene ikke bare vurderes ut fra innskriften, men også diskuteres ut fra en arkeologisk funnkontekst. En arkeolog vil derfor kunne ta like stor hensyn til en gjenstand fra gruppe 3 så lenge en grunnleggende

runologisk forståelse utvises i den arkeologiske analysen. En pinne er med andre ord ikke bare en pinne. Et ribbein med runer er ikke bare et ribbein som skilles ut fra et massemateriale slik at runologene får sett nærmere på innskriften, men er en verdifull arkeologisk gjenstand i seg selv.

For Oslogate 6 er det som vist i kapittel 6.0 fem gjenstander (seks hvis vi regner med A320, som både er brukt som tellepinne og til risseøvelse) som gir inntrykk av å kunne være et resultat av risseøvelser (A314, A315, A316, A317 og A322). Disse gjenstandene er et godt eksempel på at selv tilsynelatende intetsigende runeinnskrifter kan gi verdifull informasjon sett samlet. I tillegg til alle gjenstandene i gruppe 3 som uttrykker et eller flere navn, gir de mulige risseøvelsene oss et bilde av hvordan mennesker i middelalderens Oslo lærte seg å bruke runer. Et så lavt antall som seks gjenstander har begrenset bruksområde for å kunne formulere noen store konklusjoner om tradisjoner rundt det å lære seg å risse runer, antakelser om hvilken sone i en bygård det er størst sjanse for å finne slike gjenstander kastet unna, eller lignende. Det som likevel er interessant å se er at så mange av gjenstandene fra Gamlebyen i Oslo tilhører gruppe 3. Innskriftene uttrykker følelser og kjønnsniv, praktiske situasjoner, skryt, sladder og ønsker om beskyttelse fra høyere makter. Det vises altså hvordan også gjenstander fra gruppe 3 i seg selv, før en analyse av gjenstander fra gruppe 1 og 2 er utført, gir et nyansert bilde av skriftteknologi, hverdagsliv, politiske og sosiale forhold, forestillingsverden og medmenneskelige forhold i tidligere tider. En arkeolog som velger å ikke analysere gjenstander som tilhører gruppe 3, men overlater disse fullstendig til runologene uten å deretter etterspørre dem til bruk i analysen sammen med andre gjenstander med runer, risikerer å gå glipp av potensielt viktig informasjon. For gjenstander som tilhører gruppe 3 må den arkeologiske analysen ta fullstendig hensyn til runeinnskriftene for å kunne tolke mening fra gjenstandene. Dette betyr at arkeologen må samarbeide med en runolog slik at alle innskriftenes tolkning og innhold kan inngå helhetlig i det arkeologiske etterarbeidet.

9.0 Gjenstander som er fullstendig utelukket fra analysen

Ikke alle gjenstandene er vektlagt like mye i denne analysen, selv om noe av poenget med tilnæringsmetoden er å kunne se på materialet under ett. Følgende gjenstander er verken vektlagt eller inkludert i analytisk behandling av materialet, og bør heller ikke bli det i eventuelle fremtidige analyser der større deler av det samlede materialet sees under ett: N15 er en kirkeklokke fra ca. 1200 eller tidligere, kalt "Akershus-klokken" (Olsen 1941-1960, bd. 1:40-42). Den foreslås av Rudolf Keyser i 1860 å kunne komme fra "en af de gamle Kirker i Oslo" (Olsen 1941-1960, bd. 1:40). Fordi proveniensen ikke kan knyttes direkte til Gamlebyen i Oslo på noen måte, utelukkes denne gjenstanden. Keyser's forslag er for diffust til at en inkludering i en analyse av materiale fra Gamlebyen er hensiktsmessig.

N17 er en vevstein av kleberstein som ble funnet i fyllmasser på Anefeltløkkens kirkegård i Oslo i siste halvdel av 1800-tallet (Olsen 1941-1960, bd. 1:43). Selv om det antas av O. Rygh at fyllmassene der vevsteinen ble funnet er tatt fra hjørnet der Oslogate og St. Halvardsgate møtes (Olsen 1941-1960, bd. 1:43), finnes det ingen dokumentasjon som kan støtte sikkert opp om denne antagelsen. Innskriften kan sees på som en binderune som kanskje kan ha hatt en funksjon som et sammensatt bumerke, men dette er heller ikke sikkert. Funnomstendighetene sår stor tvil om proveniensen og gjenstanden utelukkes derfor fra analysen.

A201 er et sidebein av storfte med runelignende tegn som ble funnet under utgravning i Gamlebyen i 1975. Det er flere indikasjoner på at gjenstanden er en moderne forfalskning, brukt som en praktisk spøk. Tegnene er grunt risset og et av tegnene ligner mer på en latinsk Y enn en k-rune. Innskriften gir ingen åpenbar mening, noe som i seg selv ikke behøver å være et problem for hvorvidt den er ekte eller ikke. Det største problemet er gjenstandens funnomstendigheter – den ble funnet på heisekranens sete i utgravningsområdet (Dagfinn Skre, muntlig meddelelse 2007). At en deltaker ved en utgravning ville ha lagt en faktisk utgravd gjenstand på et maskinsete uten å registrere gjenstanden på et funnkort først ved det opprinnelige funnstedet, er usannsynlig. Gjenstander med innskrifter utgjorde ingen stor del av det samlede utgravde materialet og

samme om funnet ble foretatt ved utgravning eller sålding håpes det at utgraveren ville ha registrert funnet bedre enn å simpelthen legge det fra seg i heisekranen. På grunn av omstendighetene utelukkes A201 fra analysen, da den regnes som en moderne forfalskning av de som var involvert i utgravningen.

10.0 Gjenstander som ikke oppfyller analysekriteriene i tilstrekkelig grad

Følgende gjenstander må inkluderes i enhver fremtidig statistisk behandling av gjenstandsmaterialet, men har omstendigheter som gjør at de ikke bør vektlegges i en analyse med mindre ny informasjon foreligger: Steinen N16 er allerede nevnt i kap. 5.0 (Olsen 1941-1960, bd. 1:42-43). Det skal dreie seg om en stein brukt i forbindelse med en grav, men selve gjenstanden er gått tapt og den eneste dokumentasjonen vi har om innskriftens eksistens er en avtegning fra 1837 eller 1838, ifølge O. Rygh utført av sogneprest V.H. Buch da han bodde i Munkeklostergården (Olsen 1941-1960, bd. 1:42). Det finnes ingen grunn til å tvile på at steinen og innskriften har eksistert, men det er heller ikke mulig å følge opp ved å foreta en nylesning av innskriften eller å uttale seg om funnomstendighetene annet enn at steinen kan ha hatt en tilknytning til det middelalderske nonneklosteret i Gamlebyen. N16 regnes derfor med i det samlede gjenstandsmaterialet som en ”mulig gravstein med innskrift”.

Om trestykket N18 hevdes det at det har vært brukt som garnkavle (Olsen 1941-1960, bd. 1:44-45). Innskriften er så utydelig at det omtrent bare er stavene som står igjen. Hvorvidt det faktisk er snakk om en runeinnskrift eller om rissene har andre opphav, er usikkert å si. Gjenstanden er likevel registrert som en gjenstand med runeinnskrift.

Trebrikken A300 og ribbeinet A313 er savnet ved KHMs magasiner og er dermed ikke undersøkt. Ved en fremtidig inkludering av disse to gjenstandene i en analyse går det likevel an å benytte informasjonen som finnes om dem i Runearkivets mapper samt i KHMs gjenstandsdatabase (se appendiks A). Det er håp om at disse gjenstandene vil komme til rette en gang i fremtiden.

11.0 Gjenstandsmaterialet med runer satt i kontekst med andre middelalderbyer

Det er allerede nevnt at det hadde vært interessant med en større undersøkelse der den tverrfaglige tilnæringsmetoden presentert her prøves ut på et mer omfattende materiale. Alle middelalderinnskriftene som er funnet i hele Skandinavia fremstår som det åpenbare valget for en slik videreføring av metoden.

Blant runologer er det allerede anerkjent tendenser til forskjeller i runematerialet fra middelalderbyer i Norge. Ut fra den begrensede analysen som er presentert her, går det an å trekke enkelte konklusjoner om hvordan Gamlebyen i Oslo fremstår sammenlignet med andre middelalderbyer som Bergen, Trondheim og Tønsberg.

Likheter ved middelalderbyene i Norge, som at de alle «ligger ved vann som er farbart med båt» (Molaug i NIKU 117:25), er vanlig å trekke frem når det foretas komparative undersøkelser. Plassering i landskapet og størrelse, bygningstyper og andre større strukturer, typer gjenstander som er funnet ved utgravninger – alt er med på å gi et mer komplett bilde av urbane områder i middelalderen. Runematerialet er ikke noe unntak når det gjelder denne typen sammenligninger. ”Manuell innsamling av gjenstander ved utgravningene har foregått omtrent på samme måte i hele 30årsperioden, og forskjellen mellom middelalderbyene er trolig liten. Materialet ligger derfor godt an til sammenlignende studier. Imidlertid forekommer det forskjeller mellom de enkelte utgravningene og innenfor hver enkelt utgravning. Dette må tas med i betraktning ved slike sammenligninger” (Molaug i NIKU 117:13). Molaugs advarsel for sammenligninger er berettiget, som denne analysen har vist. Innad i samme by har det forekommet forskjeller i måten å utføre utgravninger og dokumentasjon på, noe som gjør at enhver sammenligning kun kan foretas med en lang liste forbehold. Med tanke på alle tolkningsleddene fra utgravningsfeltet til en ferdig arkeologisk rapport blir detaljerte sammenligninger usikre. Følgene er at kommentarene her er relativt generelle.

Bergen var Norges største by i perioden materialet er fra, og det er tydelig at det generelle inntrykket av runematerialet fra Bergen skiller seg fra runematerialet fra Oslo. I Bergen er det en overvekt av handelsrelaterte runeinnskrifter som demonstrerer en bruk som ikke

reflekteres i materialet fra Oslo. ”Det er ikke noe i de skriftlige kildene som tyder på at Oslo var en stor havneby i middelalderen. Skipstrafikken var trolig mindre enn i Tønsberg, og klart mindre enn i Bergen(...)” (Molaug i NIKU 117:25). Det som likevel er interessant ved å trekke inn Bergen i en sammenligning, er at materialet herfra stort sett tilhører gruppe 3. En mengde detaljerte innskrifter har gitt viktig informasjon om livet i Bergen i middelalderen. Dette er med på å underbygge argumentet for at gjenstander med runer bør inn i arkeologien som en egen kategori for analyse. En utfordring ved å trekke inn materialet fra Bergen i en arkeologisk analyse er at de fleste runepinnene er funnet i en sekundær kontekst, dvs. i søppel/fyllmasser i laftekasser i havnebassenget. Dette betyr at funnkonteksten til materialet fra Bergen kanskje er mindre informativ enn det som kommer til syne for Oslo. Igjen – det er ved en større og mer komplett undersøkelse av middelaldermaterialet at eventuelle trender vil kunne identifiseres dersom de er til stede.

Trondheims runemateriale fra middelalderen er nesten dobbelt så stort som materialet fra Gamlebyen i Oslo. Det finnes flere likheter mellom de to, det vil si at det finnes de samme kategoriene av tekstinnhold og gjenstandstyper i begge byene. Likevel, det er helt klart flere trepinner bevart i Trondheim og en stor andel av disse er merkelapper (Hagland i råutkast til NIyR VII), mens det fra Oslo er flere ribbein og det er flere utolkbare innskrifter generelt herfra.

Jeg vil argumentere for at det er tydelig at bruken av runer i Oslo lettest kan sammenlignes med det vi ser i materialet fra Tønsberg. Selv om det foreløpig er færre innskrifter registrert i Tønsberg enn i Oslo, er innskriftene mye av den samme typen både når det gjelder form og innhold. Ved å ta med innskrifter fra byer som Skien og Hamar kan man kanskje snakke om en Østlandstrend når det gjelder bruken av runer i middelalderen.

Selv om det er spennende å identifisere likheter i materialet fra Oslo med andre middelalderbyer i Norge mener jeg det vil være viktigere å identifisere forskjeller når et større antall gjenstander med runer inkluderes i en analyse. Som allerede nevnt over, er det så mange likhetstrekk når man ser på arkeologisk materiale fra middelalderbyer i

Norge at forskjellene fra by til by i gitte perioder nok har vært relativt liten. Dette gjør at det blir desto mer interessant så se hvor det finnes forskjeller. Ut fra det runematerialet som er funnet så langt og det som er sagt om materialet fra Oslo i denne analysen, er det tydelig at tradisjoner for bruk av runer er et aspekt der forskjeller kommer til syne og typen innskrifter reflekterer variasjoner i bylivet i middelalderen. Det er ikke funnet noe ved denne analysen som er revolusjonerende eller gjør at vi må tenke på middelalderen i Norge på en ny måte. Likevel er det nyanser i materialet som kommer til uttrykk, noe som indikerer at det finnes et potensiale for mer kunnskap om likheter og forskjeller.

12.0 Konkluderende kommentarer

”Middelalderbyene er svært kompliserte kulturminner. På grunn av måten kulturlagene er dannet, med ofte flere meter tykke lagpakker og ekstremt gode bevaringsforhold, representerer den middelalderske bygrunnen et skattkammer i form av gjemt informasjon om forholdene i middelalderen generelt og de enkelte byene, bydelene og bygårdene spesielt” (Molaug i NIKU 117:9).

Den største svakheten ved denne analysen er at antall gjenstander det fokuseres på, er så lite at det blir umulig å slå fast noen klare trender i materialet. Det blir i stedet et sett med uttalelser der enkeltgjenstander og -innskrifter diskuteres. Jeg argumenterer for at metoden som presenteres likevel er valid. Det antas at resultatene ville ha vært mye tydeligere dersom materialet som blir diskutert i detalj, hadde vært større. Det står klart at det å identifisere enkeltpersoner fra runeinnskrifter ikke automatisk bidrar mye til en bedre forståelse av kulturhistorien. Det å identifisere mange enkeltpersoner som tilhørte en felles samtid, samt deres holdninger, verdensoppfatning og praktiske hverdag, kan derimot gi oss ny og uvurderlig innsikt. Arkeologer kan få mye mer ut av runeinnskriftene enn det runologene forteller oss om dem dersom vi forholder oss til gjenstandene med runer som en egen gjenstandskategori. Gjennom runeinnskriftene møter vi – i tillegg til enkelte historiske kjendiser – de menneskene som verken var berømte i sin samtid eller ble foreviget gjennom viktige historiske dokumenter. Runeinnskrifter er førstehåndsnedtegnelser fra bestemte tidspunkt i historien og gir oss informasjon om hva som foregikk i hodene til folk på en mer direkte måte enn bygninger,

skjeletter, klær og sko, keramikk eller diverse håndtverk kan. Dette betyr ikke at informasjonen automatisk er lettere å forstå. Slik runeinnskrifter faktisk kan knyttes til gjenstandene de står på og den arkeologiske konteksten mener jeg likevel at vi som arkeologer plikter å forsøke å nå en bedre forståelse enn vi har i dag. Informasjonen er tilgjengelig dersom vi benytter riktig fremgangsmåte når vi leter etter den. Et forslag til en slik fremgangsmåte er lagt frem i denne analysen.

13.0 Litteratur

Andrén, Anders 1997: *Mellan ting og tekst: en introduktion till de historiska arkeologierna*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposium.

Antonsen, Elmer H. 1995: "What Kind of Science is Runology?" i *Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Forhandlinger*, s. 125-139.

Archer, Margaret S. 2000: *Being Human – The Problem of Agency*. Cambridge, Cambridge University Press.

Archer, Margaret S. 2003: *Structure, Agency and the Internal Conversation*. Cambridge, Cambridge University Press.

Bergh-Jacobsen, S. 2007: *Bygårdsbebyggelse og sosialt spill – En undersøkelse av hvorvidt, hvordan og i hvilken grad gårdsbebyggelsen i Oslo fra tidlig middelalder til 1624 kan reflektere byboernes sosiale posisjonering*. Masteravhandling i arkeologi, IAKH, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Bjøve, Vibeke 2005: *Fra stofra til strete: endringer i boligfunksjonen i Oslo fra ca. 1025-1450*. Masteravhandling i arkeologi, IAKH, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Bourdieu, Pierre 1977 (1972): *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge, Cambridge University Press.

Bueklev, Ann Monica Jensen 2006: *Middelalderkeramikk – en synkron og diakron analyse av keramikk materialet fra Oslogate 6*. Hovedfagsoppgave i nordisk arkeologi, IAKH, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo.

DeMarrais, Elizabeth, Chris Gosden og Colin Renfrew (red.) 2004: *Rethinking Materiality – the Engagement of Mind with the Material World*. Cambridge, McDonald Institute for Archaeological Research.

Dobres, Marcia-Anne og John E. Robb 2000: *Agency in Archaeology*. London og New York, Routledge.

Düwel, Klaus 2004: "Runic" i *Early Germanic Literature and Culture*, eds. Brian Murdoch og Malcolm Read, vol. 1 av *Camden House History of German Literature*, s. 121-147. *Studies in German Literature, Linguistics, and Culture*. Rochester, N.Y.: Camden House.

Ekroll, Øystein 2006: *Ei anna historie – norsk mellomalder i arkeologisk lys*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag.

Fischer, Gerhard 1921: *Middelalderens Oslo*. Kristiania: Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring.

Fischer, Gerhard 1925: *Oslo og det eldste Akershus*. S. 27-57 ill. Bjørnsonforbundet, Oslo (?).

Fischer, Gerhard 1926: Dagbok nr.XI. 26.05.1926, s. 25 i transkripsjonsmanuskriptet.

Fischer, Gerhard 1935: Dagbok nr. XVIII, 20.07.1935, s. 23 i transkripsjonsmanuskriptet.

Fischer, Gerhard 1950: *Oslo under Eikaberg*. Oslo, Aschehoug.

Giddens, Anthony 1999 (1984): *The Constitution of Society – Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge, Polity Press.

Grimnes, Camilla 2000: *Håndtein. En analyse av snellene til håndtein fra Oslogate 6*. Hovedoppgave i nordisk arkeologi, IAKK, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Hagland, Jan Ragnar (upublisert): *Runer frå utgravingane i Trondheim bygrunn 1971–94. Med eit tillegg av nyfunne innskrifter elles frå byen (N774–N894)*. Råtkast til *NlyR VII*, Det historisk-filosofiske fakultet, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Hodder, Ian og Scott Hutson 2003 (2005?): *Reading the Past – Current Approaches to Interpretation in Archaeology*. Third edition. Cambridge, Cambridge University Press.

Høeg, Helge Irgens, Hans-Emil Lidén, Aslak Liestøl, Petter B. Molaug, Erik Schia, Christina Wiberg 1977: *Feltet "Mindets tomt" : stratigrafi, topografi, daterende funngrupper. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 1*. Oslo - Bergen - Tromsø, Universitetsforlaget.

Kalleberg, Ragnvald og Harriet Holter (red.) 1996: *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo, Universitetsforlaget.

Keller, Karl-Fredrik og Erik Schia 1994: *Middelalderbyen i Oslo*. Oslo, Prosjekthuset Produksjon A/S.

Knirk, James 1994: "Learning to Write with Runes in Medieval Norway" i Inger Lindell (red.): *Medeltida skrift- och språkkultur, Nordisk medeltidsliteracy i ett diglossiskt och digrafiskt perspektiv II*, s. 169-212. Stockholm, Sällskapet Runica et Mediævalia; Medeltidsseminariet; Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Lidén, Hans-Emil 1977: "Stratigrafisk-topografisk beskrivelse av feltet 'Mindets tomt'" i Høeg et al. 1977:11-71.

Liestøl, Aslak, Ingrid Sanness Johnsen og James Knirk (red.) 1980-1990: *Bryggen i Bergen, 1. Norges innskrifter med de yngre runer (=NIyR) bd. 6*. Oslo, Norsk historisk kjeldeskrift-institutt.

Lunde, Øivind (red.) 1986: *Tre norske middelalderbyer i 1970-årene: Fornminnevern og utgravningsresultater HAMAR – OSLO – TØNSBERG*. Riksantikvarens Rapporter 12:1-95. Øvre Ervik, Alvheim og Eide.

Molaug, Petter B., Dagfinn Skre og Lena Flodin 1987-1989: *Oslogate 6. Arkeologiske utgravninger 1987-1989*. Upublisert arkeologisk rapport, NIKU.

Molaug, Petter B. 2001: *Evaluering av arkeologiske utgravninger i norske middelalderbyer 1970-1999*. NIKU publikasjoner 112:1-81. Oslo, NIKU.

Molaug, Petter B. (red.) 2002: *Strategisk instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer*. NIKU publikasjoner 117:1-91. Oslo, NIKU.

Moreland, John 2001: *Archaeology and Text*. London, Duckworth.

Nedkvitne, Arnved og Per G. Norseng 1991: *Oslo bys historie bd. 1: Byen under Eikaberg. Fra byens oppkomst til 1536*. Oslo, J.W. Cappelen.

NIyR = Olsen 1941-1960.

Olsen, B. 1997: *Fra ting til tekst*. Oslo, Universitetsforlaget.

Olsen, B. 2003: "Material Culture after Text: Re-Membering Things". *Norwegian Archaeological Review Vol. 36, No. 2*.

Olsen, Magnus et al. 1941-1960: *Norges innskrifter med de yngre runer (=NIyR) bd. 1 (1941), s. 40-48 og bd. 5 (1960), s. 155*. Oslo, Norsk historisk kjeldeskrift-institutt.

Peterson, Lena 1995: "Runologi: Forsök till ett aktuellt signalement" i *Saga och Sed*, s. 39-54.

Paasche, Knut 1996: *Det middelalderske kulturlaget – dokumentasjon og metode*.
Magistergrad i nordisk arkeologi. Universitetet i Oslo.

Riisøy, Anne Irene 2006: *Sex, rett og reformasjon*. Doktoravhandling, Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Rui, Liv Marit 1993: *Kjønnsrollerelasjoner – Et arkeologisk materiale fra middelalder-Oslo i feministisk perspektiv*. Magistergradsavhandling i nordisk arkeologi. Oslo, Universitetet i Oslo.

Schia, Erik (red.) 1979: *Feltene "Oslogate 3 og 7": Bebyggelsesrester og funngrupper. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 2*. Øvre Ervik, Alvheim & Eide.

Schia, Erik (red.) 1987: *"Søndre felt": Stratigrafi, bebyggelsesrester og daterende funngrupper. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 3*. Øvre Ervik, Alvheim & Eide.

Schia, Erik (red.) 1988: *"Mindets tomt" - "Søndre felt": animal bones, moss-, plant-, insect- and parasite remains. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 5*. Øvre Ervik, Alvheim & Eide.

Schia, Erik (red.) 1989: *Hus og gjerder. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 6*. Øvre Ervik, Alvheim & Eide.

Schia, Erik og Petter M. Molaug (red.) 1990: *Dagliglivets gjenstander – Del I. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 7.* Øvre Ervik, Alvheim & Eide.

Schia, Erik og Petter M. Molaug (red.) 1991: *Dagliglivets gjenstander – Del II. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 8.* Øvre Ervik, Alvheim & Eide.

Schia, Erik og Tina Wiberg (red.) 1991: *Grøftgravninger. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo (=DAUG), bd. 10.* Øvre Ervik, Alvheim & Eide.

Schia, Erik 1991: *Oslo innerst i viken. Liv og virke i middelalderbyen.* Oslo, Aschehoug.

Seim, Karin Fjellhammer 2004: ”Runologi”, i Haugen (red.), *Handbok i norrøn filologi*, s.119-174. Bergen, Fagbokforlaget.

Spurkland, Terje 1987: ”Runologi: arkeologi, historie eller språkvitenskap?” s. 46-57. Særtrykk av: *Norskrikt: arbeidsskrift for nordisk språk og litteratur, nr. 52.* Universitetet i Oslo, institutt for nordisk språk og litteratur.

Tørhaug, Vanja 1998: *Skomakerhåndverket i Oslo 1050-1300. En undersøkelse av læravfall, sko og skomakerredskap fra Oslogate 6.* Hovedoppgave i nordisk arkeologi, IAKN, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Appendiks A: Gjenstandstabell.

ID	A-nr./ N-nr.	C-nr.	G-nr.	Gjenstands- type	Materiale	Funnsted	Funnsted rutenett	Funnsted stratigrafi	Funnsted kontekst	Arkeologisk datering
1	A30	C33270	G272	Kniv	Bein	Mindets tomt	O21	Over brann 8	Drensgroft	1250-1300
2	A31	C33448	G1065	Pinne	Tre	Mindets tomt	P21, Ø	Under brann 5		1275-1300-1350?
3	A32	C33448	G3189	Pinne	Tre	Mindets tomt	O22	Over brann 7?	Fyllmasser med flis mellom stabber for bygning 144. Flislaget over brann 7 dekket et 20 cm tykt moselag i O22. Brann 7 kan kanskje knyttes til mulig bybrann 1254.	Sent 1200-tall- ca. 1300, siden Brann 7 tilhører trinn I og dette er datert til 2. halvdel av 1200-årene. Trinn H, dvs. over brann 7, er datert til ca. 1300 eller sent 1200-tall.
4	A33	C33448	G4076	Pinne	Tre	Mindets tomt	P21, N?	Ubrent flismasse, nivå overkant syllstokk, mellom brann 7 og brann 8	N for N syllstokk tilhørende gulv, like N for NV hjørne av bygning 106.	1200-1300 (midten av 1200-tallet sannsynlig).
5	A35	C33448	G5879	Vokstavle	Tre	Mindets tomt	P21, NØ	Under brann 13, som var den tidligste brannen der stratigrafiske holdepunkter gjorde at det kan sies å være en og samme brann over hele feltet. Mellom brann 13 og steril bakke: 50-80 cm tykket kulturlag (tykkest i S). Mer eller mindre humifisert flis og treverk, gjørdsel og annet avfall som gjerne var gravd ned i groper og grofter. Stolper også. Også bebyggelse før brann 13 herjet!	Trinn V, W og X er mindre sikre når det gjelder om alt som forekommer på disse trinnene faktisk var samtidige... NØ i P21 er det en groft, merket 9.40, og i P21 var skrånende terreng utplanert som kan ha fungert som byggegrunn for et hus. Ingen spor etter selve bygningen. Dette betyr at A35 kan ha blitt funnet i redeponert lag...	Siste del av 1000-årene.
6	A36	C33448	G5880	Ribbein	Bein	Mindets tomt	O22, NØ	Vanskelige funnom-stendigheter. Brann 8 eller 9 kan være vanskelig å si, da disse skal ha hatt direkte kontakt med hverandre der et flissjikt ikke var til stede. På funnkortet står det at A36 er antatt en del av brann 9. Jeg kan ikke se at det er noen grunn til Liestøls påstand om "truleg under brann 11". Dette støttes ikke av den reg. arkeologiske informasjonen, hvertfall..	Funnkortet sier at A36 ble funnet "på grensen mellom nedgravning med brun masse og flis, og sand (undergrunn)" Kan derfor være redeponert? Jeg velger å stole på antagelsen om brann 9, slik det står på funnkortet. Koordinater x870,40, y2710,80. Funnet under "plan 8". Brann 9 er trinn M, mulig bybrann ca 1200.	Ca. 1200- første halvdel av 1200-tallet. Selve runene ifølge Liestøl, tilsier 1050-1150 (men baserer seg på R-runens utseende: utdatert! Baserer seg også på mangel av punktering). Ikke noe problem teoretisk, dersom den er en del av et redeponert lag i forbindelse med nedgravning.
7	A37	C33448	G5905	Ribbein	Bein	Mindets tomt	O22, midt i	Ifølge plantegningene og funn-registrerings-kortet er det flere feil her: Liestøl hevder "over brann 13". Dette er feil. Han har samtidig "midt i O22", dette er riktig. Funnet over	Ifølge funnkortet er A37 funnet i et avfallslag, over brannhorisont. Over brann 9 eller 10 (10 er bare en partiell brann) betyr trinn L eller M. Brann 9 og 10 har samme datering, ca. 1200.	Ca. 1200-1250. Liestøl driver fremdeles med datering ut fra formen på R-runen. Om han overfører dette til brannlag er jeg usikker på, men jeg kan

								brann 9 eller 10, ifølge funnkortet. Dersom koordinatene x879,9 og y2708,5 er riktige, er O23 på funnkortet feil.	Avfallslaget kan være redeponert.	ikke se at han har noen arkeologisk grunn til å hevde "over brann 13" slik han gjør. Hvis det er et redeponert avfallslag kan innskriften være eldre enn 1200, men dette vet jeg ikke.
8	A38	C33448	G5951	Ribbein	Bein	Mindets tomt	P21, Ø	Under brann 13	I fyllmasser i nedgraving N for pelegjerde under steinrad.	Eldre enn 1100.
9	A41	C33448	G6097	Lendevirvel	Bein	Mindets tomt	O22, NØ	Under plan 8, under brann 13		Rundt 1100.
10	A42	C33448	G6098	Ribbein	Bein	Mindets tomt	P21, SV	Plan 10, trolig under brann 13		Eldre enn 1100.
11	A43	C33448	G6271	Treskive	Tre	Mindets tomt	P22, Ø	Under plan 8, under brann 12.	I flislag med jord.	Ca. 1100-1150.
12	A44	C33448	G6359	Pjonekrok	Bein	Mindets tomt	P21, SV	Under brann 12	Under bygning S14	Ca. 1100-1150.
13	A45	C33448	G6406	Radius	Bein	Mindets tomt	P22, N	Under brann 12, trolig under brann 13.		Trolig eldre enn 1100.
14	A46	C33448	G5432	Ribbein	Bein	Mindets tomt	O22, SV	Under brann 13	Like N for bygning X18 og V for bygning X19	Eldre enn 1100.
15	A48	C34011	G7889	Skulderblad fragment	Bein	Mindets tomt	P22, SV	Under brann 13		Eldre enn 1100.
16	A49	C34011	G8419	Pinne	Tre	Mindets tomt	Q20	Brann 8		1200-1250.
17	A52	C34011	G9210	Trestykke	Tre	Mindets tomt	P20	I brann 9		1150-1200.
18	A62	C34011?	G9211	Pinne	Tre	Mindets tomt	P20	I brann 9		1150-1200.
19	A118	C34020	G14185	Trekarbunn	Tre	Søndre felt	P22, N	Branntreinn 6	Plan u0, nord for K1, jordlag 164.	Rundt 1300 (muntlig P. Molaug)
20	A119	C34182	G18855	Merkelapp, fragment	Tre	Søndre felt	P22, SØ, 08.07.74	Brtr 8, plan 4b.	Jordlag 745, relasjon K102.	Ca. 1200-1250 (muntlig P. Molaug)
21	A120	C34182	G19682	Pinne	Tre	Søndre felt	N23, SØ	Brtr 8, plan 7.	I brønn K131, jordlag 785.	1000-tallet (muntlig P. Molaug)
22	A196	C34573	G22931	Ribbein	Bein	Søndre felt	O25, V	Branntreinn 11/12	Jordlag 1066, samme som 1004. Ingen beskrivelse av jordlag 1004. Relatert til to strukturer i profil N25 mot O25, til N24. U. K172, like over borddekke.	1100-1150-1175?
23	A197	C34573	G24273	Kniv	Tre	Søndre felt	O23, SV x880 ca, y2704	Branntreinn 9, plan 4b, jordlag 767 umiddelbart under 792. Ingen merknader om lag 792.	Mellom planker i brolegning K127, ved siden av bord i K127 i profil mot N23.	1175-1225
24	A198	C34573	G24274	Ribbein	Bein	Søndre felt	O25, NV	Branntreinn 10	Jordlag 849. Relasjon; sær for K139, i profilen mot N25 (samme profil som for A196).	1150-1200

25	A199	C34573	G24275	Ribbein	Bein	Søndre felt	O24, Ø, x888,2 y2709,3	Branntreinn 11	Plan u. 12. Jordlag 1118, relasjon u. K128.	1125-1175
26	A200	C34573	G24276	Ribbein	Bein	Søndre felt	N27, NV	Branntreinn 12/13	Plan 11. Jordlag 1140. 10550 moh.	1050-1150.
27	A201	C34573	G24277	Ribbein	Bein	Søndre felt	På setet til heisekranen	-	-	-
28	A202	C34761	G24485	Lærslire, fragment	Lær	Søndre felt	P24, NV	Branntreinn 11 Ifølge KHM db, brtr 11.	Jordlag 1139, vest for K215. Plan u. 10.	Midten/slutten av 1100-tallet.
29	A203	C34761	G26210	Ribbein	Bein	Søndre felt	M27, NØ	Branntreinn 14 oppblandet med branntreinn 8	Oppblandet lag, i forbindelse med nedgravning for tønne K239. Jordlag 1344: på funnkortet står det ingenting om opprotet lag. Men, publisert i DAUG, så jeg kan bruke det.	Innskrift: trolig 1200-tallet. Branntreinn 8: 1200-1250.
30	A204	C34761	G26790a	Ribbein	Bein	Søndre felt	M26, N	Branntreinn 14	Jordlag 1436.	1025-1075.
			G26790b	lendevirvel	bein	Søndre felt	M26, N	Branntreinn 14	Jordlag 1436, funnet sammen med G26790a. Helt like funnomstendigheter.	1025-1075.
31	A205	C34761	G27581	Ribbein	Bein	Søndre felt	O23, SØ	Branntreinn 14	Plan 10. Jordlag 571: grop, profil til O24.	1025-1075?
32	A214	C35850	G33002	Pinne	Tre	Nordre felt II	R16, V	Branntreinn 7?	Jordlag 5122.	1250-1300?
33	A215	C35850	G33003	Pinne	Tre	Nordre felt II	Q16, NØ, 27 (rutedel)	Branntreinn 7/8	Jordlag 5139. Helt i toppen av laget, vasket frem av regn.	1200-1300.
34	A216	C35850	G33004	Ribbein	Bein	Nordre felt II	R15, NØ. 45 (rutedel)	Branntreinn 7	Jordlag 5074.	1250-1300 (P. Molaug 2005)
35	A260	C35990	G40511	Trestykke	Tre	Nordre felt II	R15, rutedel SR45	Branntreinn 8	Jordlag 5134. Primær relasjon: under K1044, SV for K1044.	1200-1250.
36	A261	C35990	G40564	Pinne	Tre	Nordre felt II	R15, rutedel SR45, NØ	Branntreinn 8	Jordlag 5134. Under K1022.	1200-1250.
37	A262	C35990	G40571/ G40590	Pinne	Tre	Nordre felt II	R15, rutedel SR45	Branntreinn 8	Jordlag 5134. Tegningsnummer CD1990.	Ca. 1225
38	A263	C35990	G41065	Plugg	Tre	Nordre felt II	Q16, rutedel 26, 27, 28. Plan u6.	Branntreinn 7-8.	Jordlag 5139. Primær relasjon under K1024, dvs. i et redeponert planeringslag for bygning K1024 i Vestre Stretet. Hører kronologisk til brannlag 7-8.	1250-1300 (P. Molaug 2005)
39	A264	C35990	G41240	Pinne	Tre	Nordre felt II	Q16, rutedel	Branntreinn 7-8.	Jordlag 5139	1250-1300.

							SR57, plan 6.			
40	A265	C35990	G41241	Kors	Tre	Nordre felt II	Q16, rutedel SR57.	Branntreinn 7-8.	Jordlag 5139	Ca. 1250.
41	A266	C35990	G41894	Pinne	Tre	Nordre felt II	Q16, rutedel SR57, plan 7.	Branntreinn 8.	Jordlag 5134, x823,9, y2726,8. Niv. 1048, niv. 87, plan 8.	1200-1250.
42	A267	C35990	G42572	Knivskift	Tre	Nordre felt II	Q16, rutedel 14, 24	Branntreinn 8.	Jordlag 5208	1200-1250 (P. Molaug 2005)
43	A268	C35990	G42951	Pinne	Tre	Nordre felt II	Q15, midt i	Branntreinn 9.	Jordlag 5251. Under plan 10? Sekundær relasjon: N for K1043.	Ca. 1200/ slutten av 1100-tallet (P. Molaug 2005)
44	A269	C36375	G51249	Kam, buet enkeltskinnekam	Bein	Nordre felt II	Q16, rutedel 15, plan u. 10	Branntreinn 12.	Jordlag 5375, niv 1001. X820,4 y2724,9. Anm. Niv 43, plansje 9/2.	1100-1125 (P. Molaug)
45	A310	C35990	G40489	Trehjul	Tre	Nordre felt II	R15, 36, 46, 37, 48	Branntreinn 8.	Jordlag 5134. Under K1022.	1200-tallet (Molaug 2007) 1100-tallet, evt. Tidlig 1200-tall
46	A311	C36375	G50274	Kors	Tre	Nordre felt II	Q16, 47	Branntreinn 9.	Jordlag 5201.	1100-tallet, evt. Tidlig 1200-tall
47	A312	C36375	G50845	Ribbein	Bein	Nordre felt II	R15/R16	Branntreinn 10/13.	Jordlag 5356, eller lag under.	Sent 1000-tall eller 1100-tall.
48	A313	C36375	G51901	Ribbein	Bein	Nordre felt II	Q16, 36, plan 11.	Branntreinn 12.	Jordlag 5452.	1100-tallet, evt. Tidlig 1200-tall
49	A300	C37175	G72951	Brikke	Tre	Oslogt. 6	Rute z-7, rutedel 66	Brann 2/3	Jordlag 6664. Møkk, blandet med flis, neverbiter, vegetabilske fiber, knokler osv. Gode bevarings-forhold. U. 1441, 1460 bygningsfundament. Redeponert lag. Tomt 2.	1125-1325 (brann 2-3)
50	A314	C37175	G73289	Ribbein	Bein	Oslogt. 6	Rute z-7, rutedel 18 (NØ)	Jordlag 6671, Branntreinn 2,	Humus, blsnedet med flis, knokler, stein, vertikale komponenter. Omrotet, redeponert. Tomt 1-2.	Sent 1100-tall/ tidlig 1200-tall
51	A315	C37175	G74630	Ribbein	Bein	Oslogt. 6	Rute z-5, rutedel 00	Jordlag 7139, Branntreinn 2	Flis. Tomt 3.	Sent 1100-tall/ tidlig 1200-tall
52	A316	C37175	G76294	Ribbein	Bein	Oslogt. 6	Rute æ-6, rutedel 76	Jordlag 7093, Branntreinn 1	Møkk, humus, sand. Delvis humufisert møkk med flis, sand, bå og hvite flekker. Tomt 2/3.	1100-tallet.
53	A317	C37175	G76686	Ribbein	Bein	Oslogt. 6	Rute ø-4, rutedel 72	Jordlag 7994, Branntreinn 1	Møkk. Tomt 4.	1100-tallet.
54	A318	C37175	G73624	Snellehjul	Tre	Oslogt. 6	Rute z-6, rutedel 15	Jordlag 6801, Branntreinn 2 og 2/3	Møkk, flis, kvist. Humufisert med stor flis, kvist, vertikale komponenter. Redeponert. Tomt 2.	Sent 1100-tall/ tidlig 1200-tall, eller frem til 1250.
55	A319	C37175	G74063	Brikke	Tre	Oslogt. 6	Rute æ-6, rutedel 86.	Jordlag 6746, Branntreinn 2	Humus, sand, med litt leire. Tomt 3.	Sent 1100-tall/ tidlig 1200-tall

56	A320	C37175	G74632	Tellepinne	Tre	Oslogt. 6	Rute æ-3, rutedel 43.	Jordlag 6361, Brantrinn 2/3	Humus, flis, stein. Tomt 4.	Sent 1100-tall/ tidlig 1200-tall
57	A321	C37175	G75025	Trestykke/ amulett?	Tre	Oslogt. 6	Rute æ-3, rutedel 43.	Jordlag 6361, Brantrinn 2/3	Humus, flis, stein. Tomt 4.	Sent 1100-tall/tidlig 1200-tall.
58	A322	C375091	G76979	Ribbein	Bein	Oslogt. 6	Rute æ-3, rutedel 83.	Jordlag 8395, brantrinn 2	Humus, flis, møkk. Tomt 5.	Tidlig 1200-tall 1150-1250
59	A323	C37175	G73361	Trestykke/ amulett?	Tre	Oslogt. 6	Rute z-7, rutedel 25	Brantrinn 2-3 (Jordlag 6653 (z-7)?)	Tomt 2	1200-tallet.
60	A7	C31266h	-	Hjul, vekt til håndtein	Tre	Kanslergt .	Under gate/dekke 4, V del	I fyllmasse, i brokar VIII. Oversiktsillustrasjon av brokar i Riksantikvarens arkiv, men lite detaljert informasjon.	KHM: Tilvekstkatalog for 1963-64.	Usikker. Kan ikke konkludere med noen direkte tilknytning til bestemt tomt, bygning eller aktivitetsområde.
61	A9	C33094	-	Teglstein	Tegl	Ukjent sted			KHM: Tilvekstkatalog for 1970-71.	Tidligst ca 1250, sannsynligvis 1300 (etter Ekroll 1997).
62	A296	C37517	-	Bygningsstein	Kalkstein	Korskirken			KHM: Tilvekst 1990, i boka for 1989-1991.	Usikker.
63	N18	C16622a	Ab. 1892	Garnkavle	Tre	Området for jernbaneverkstedet				Usikker.
64	N20	C23924 (UOÅ 1943-44)	-	Trestykke/ merkelapp	Tre	Sørenga		Omtales av Fischer 1926: Funnet litt ned i et 30 cm tykt, løst humus- og flisblandet lag sammen med et vevlodd av stein, en skosåle med litt overlær og en del dyrebein.	Funnet utenfor et mulig båthus.	Usikker. Fischer gir ingen kommentar til dette.
65		C55186/1	-	Trekarbunn	Tre	Sørenga 2006		Relatert til lag 445.	Grøvt SV for K204, Langs slissevegg H15-H13.	1200-1300.
66	N15	C2467	-	Kirkeklokke	Metall	Ikke sikkert Gamlebyen... Akershus festning.			Usikkert hvor den kommer fra, kan være fra Hovedøyas klosterkirke eller en av de gamle kirkene i Oslo.	Ca. 1200.
67	N16	Aldri registrert. Steinen tapt?	-	Ødelagt gravstein?	Stein	Nonneklosteret ?				?
68	N17	C13374	-	Vevlodd	Kleberstein	Fyllmasser hentet fra hjørnet av Oslogt og St Halvards				Usikker.

69	N19	C24286 (UOÅ 1928)	-	Gravstein	Kleberstein	gt? Mariakirkens tomt, Sørenga		Omtales av Fischer 1945: Knyttes til del av mur som er en del av utvidelse av kirkegården.	Funnet i 1907 ved Thor Olsens arklåve på Sørenga, på Mariakirkens tomt.	Ca. 1300/første halvdel av 1300-tallet (Fischer).
----	-----	-------------------------	---	-----------	-------------	--------------------------------------	--	--	---	---

Appendiks B

Middelalderens runeinventar

Middelalderens runealfabet, eller **fuþork** som det gjerne kalles etter de seks første runene i alfabetet, besto av en rekke på 16 runer (se tabell for primærtegn). I tillegg til disse primærtegnene ser vi i middelalderens runeinnskrifter en utvikling av tegninventaret, der nye varianter blir tatt i bruk. Såkalte punkteringer, der et punkt blir lagt til en allerede kjent rune for å vise forskjeller ved hvilken lyd runen svarer til, blir også tatt i bruk (se tabell for sekundærtegn).

Stilisert versjon av middelalderens fuþork (runealfabet) (etter Knirk 1993:547):

Primærtegn:																
Rune:	ƿ	ᚢ	ᚦ	ᚨ	ᚱ	ᚳ	ᚷ	ᚹ	ᚻ	ᚾ	ᚿ	ᚠ	ᚡ	ᚢ	ᚣ	
Transkripsjon:	f	u	þ	o	r	k	h	n	i	a	s	t	b	m	l	y

Eksempler på sekundærtegn (bruk av punkteringer, nye varianter osv.):								
Rune:	ᚠ	ᚳ	ᚠ	ᚡ	ᚳ	ᚠ	ᚳ	ᚠ
Transkripsjon:	e	g	d	p	p	æ	ø	s, z, c

Bruken av runer i middelalderen reflekterer kanskje en påvirkning fra bruk av latinske bokstaver, der forholdet mellom graf og fonem er mer 1:1 enn i vikingtidens runealfabet. Ved hjelp av punkteringer og nye tegn blir forholdet mellom graf og fonem nærmere 1:1 også ved bruk av runer.

Appendiks C:				
Runeinnskriftene fra Gamlebyen i Oslo. Kilde A-nr: Runearkivets database. Kilde N-nr.: NiyR.				
A-nr./ N-nr.	Innskrift: Lesning	Innskrift: Tolkning	Innskrift: Oversettelse	Kommentarer
A7	(1, a, 1) nikul(5)osa^nko^n(10)o^þeiri(15)uæler(20))gyriþ(25)heite(30)rstiu(35)fdote(40)r:3/ (1, a, 2) pitas(5)rahnu(10)	<i>Nikulás ann konu þeirri vel er Gyriðr heitir, stjúp dóttir Pitas-R/, ö/gnu (Petrus-R/, o/gnu?).</i>	«Nikolas elsker meget den kvinnen som heter Gyrid, stedatter til Pitas-Ragna.»	- Profan innskrift. - Gruppe 1, risset på vekt til håndtein av tre.
A9	(1, a, 1) aria(5)	<i>[auem]aria[raciaplēna]</i>	«[Ave M]aria g[ratia plena]»	- Religiøs innskrift. - Gruppe 1, risset på teglstein som er en del av en frise. Finger brukt i den bløte leiren før tørking og brenning.
A30	(1, a, 1) iuar	<i>Ivarr</i>	«Ivar»	- Navn. - Gruppe 1, risset på beinkniv.
A31	(1, a, 1) riSk^rSa^r·a(5)m{a,æ}{k,g}	<i>Rikarðr á mik.</i>	«Rikard eier meg»	- Eiermerke. - Gruppe 1, men risset på en pinne. Hadde gitt inntrykk av Gruppe 3 hvis det ikke hadde vært for innholdet i innskriften.
A32	(1, a, 1) þporaa(5)klara(10)karam(15)ttoiþ (1, b, 1) þai{a,t}ra(5)karam(10)ttoiþa^k(15)lakup(2 0)jþ (1, c, 1) þaklaþr(5)akara(10)mat[t<r]to(15)kupþ (1, d, 1) þaiara(5)karam(10)ttoi(15)þkupiþ	<i>“Feilaktig avskrift frå eit førelegg i runer.”</i>	Forsøk på kristen trylleformel.	- Religiøs innskrift. - Gruppe 2: Risset på en pinne, men kan ha vært ment som en amulett/beskyttelse med tanke på tolkningen av innholdet i innskriften.
A33	(1, a, 1) uakSat(5):hæfie(10)kalan(15)ot·okæ(20)? h??-	<i>Vakat hefi ek alla nótt, og eigi ---/--- striða nú, sem jarlsins menn</i>	«Vakt har eg heile natta, og ikkje ---/--- stride (slåst) no, når jarlsmennene	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på en pinne. Denne gjenstanden har kun vært brukt som

	(l, b, 1) ængis(5)t^riþan(10)usemi(15)a^rlsin(20)s m\$in\$in(25)?-	---	---»	skriveunderlag. Interessant innhold: er dette en beskjed til noen, eller et tidsfordriv? Henviser til konflikt.
A35	(l, a, 1) \$b\$en\$e\$st(5)iktus(10)a (l, b, 1) +fuþo	<i>Benediktus á. fuþo</i>	«Benediktus eier (meg).» Begynnelse av futhork.	- Vokstavle, men også «eiermerke» med tanke på innskriftens innhold. - Gruppe 1: Vokstavle. - Denne innskriften har flere runer enn det som er offisielt registrert, og er i James Knirks notater tolket som begynnelsen av en futhork. Gjenstanden bør undersøkes på nytt.
A36	(l, a, 1) ansa×þ(5)er×es×r(10)isti×r(15)unape(20)sa r×þo(25)rtis (l, b, 1) þorae(5)kkank(10)ilia	<i>Ann sá þér, es risti rúnar þessar, Þordis! Þora! Ek kan gilja.</i>	«Den mannen som rista disse runene, elsker deg, Tordis!» «Tora! Eg forstår meg på dette med å ligge med jentene!»	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på ribbein.
A37	(l, a, 1) karl	<i>Karl</i>	«Karl»	- Navn. - Gruppe 3: Risset på ribbein.
A38	(l, a, 1) utark(5)r·reis(10)	?	?	- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på ribbein.
A41	(l, a, 1) ky1s1mi(5)k	<i>Kyss mik.</i>	«Kyss meg.»	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på ribbein. Innholdet er en oppfordring.
A42	(l, a, 1) +kkaa\$in^\$in(5)+	?	?	- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på ribbein.
A43	(l, a, 1) bm\$st\$ok	?	?	- Utolket. - Gruppe 2 : Risset på treskive.
A44	(l, a, 1) sbita(5)	<i>Spýta</i>	«pinne, stikke, nagle»	- Profan innskrift. - Gruppe 1: Risset på pjonekrok.
A45	(l, a, 1) ø^þœœœ(5)œœœ	8 runelignende tegn.		- Utolket.

				- Gruppe 3?: Risset på bein.
A46	(l, a, 1) kusm	Ufullført kyss mik?		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på ribbein.
A48	(l, a, 1) {k,f}hrþa(5)r1	Garðar?		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på beinfragment.
A49	(l, a, 1) -t·þo·ua(5)r·en·fl(10)Sa-	... þó var in(n)...	«-likevel var den-»	- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på pinne.
A52	(l, a, 1) latir1(5) (l, a, 2) ?????(5)?? (l, a, 3) þoir (l, b, 1) -Sk·\$bilr1(5)	Ikke tolkbar.		- Utolket. - Gruppe 2: Risset på tilskåret trestykke med hull i begge ender.
A62		Avvikende futhark på begge sider. Skriveøving?		- Utolket. - Gruppe 3?: Mulig skriveøving, med tanke på avvikende futhark.
A118	(l, a, 1) o^s6^æ	Ása	«Ása»	- Navn. - Gruppe 1: Risset på trekarbunn.
A119	(l, a, 1) otr1	1. Óttarr. 2. otr.	1. «Ottar». 2. «oter».	- Navn mest sannsynlig med tanke på gjenstanden? - Gruppe 1: Risset på et fragment av en merkelapp.
A120	(l, a, 1) -ra^u^nsbe^r(5){Se^\$gr, \$e\$^r}e^nae^er(10){\$k\$ \$i\$}r^una^r(15)	-(ek) rit rúnar -	«-jeg skriver runer»	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på pinne. Innholdet tyder på en skriveøvelse/demonstrasjon av skrift.
A196	(l, a, 1) a^lrf\$eSt(5)i\$N\$æ	Ikke tolkbar. Tilfeldig skriveøvelse?		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på ribbein.
A197	(l, a, 1) fuþ (l, b, 1) +	Fuð	«Fitte»	- Profan innskrift. - Gruppe 1: Risset på trekniv.
A198	(l, a, 1) þor1þr1(5)×r1æiti(10)runar(15)	Þórðr reit í rúnar.	«Tord skrev inn runer.»	- Profan innskrift.

				- Gruppe 3: Risset på ribbein.
A199	(l, a, 1) asa × an (5)× st- (l, b, 1) ek × uæi (5) t	<i>Ása ann St-. Ek veit.</i>	«Ása elsker St-. Jeg vet.»	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på ribbein.
A200	(l, a, 1) fr1o (l, b, 1) r1æ\$þ	<i>Fró</i> <i>ráð</i>	«lindring/hjelp» «råd»/»gi råd, skaff»	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på ribbein.
A201	(l, a, 1) \$k{k,æ}i\$kf(5)r	Runelignende tegn.		Moderne forfalskning.
A202	(l, a, 1) -\$u\$iprr(5){i,a}tyir(10)	- <i>viðr</i> : mulig siste ledd I mannsnavn. <i>Rádýri</i>	«rådyr», med ombyttet i og r?	- Navn eller profan innskrift. - Gruppe 1: Lærslire.
A203	(l, a, 1) fupor(5)khnia(10)s <t t <bl blm(15)y	Futharken.		- Futhork/skriveøvelse? - Gruppe 3: Risset på ribbein. - Rekkefølge lm tyder på senere datering.
A204	(l, a, 1) as1a	<i>Ása</i>	«Ása»	- Navn. - Gruppe 3: Risset på ribbein.
A205	(l, a, 1) fupor1(5)khnia(10)stbml(15)y	Futharken		- Futhork/skriveøvelse? - Gruppe 3: Risset på ribbein. - Rekkefølge ml kan tyde på eldre datering.
A214	(l, a, 1) \$i{k,\$n}ih:p(5){i,e}rpuk(10)	<i>Guðrið...</i> (leses bakvendt)	«Gudrid...»	- Navn eller profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på pinne.
A215	(l, a, 1) maksn(5)aks1ba(10)£h	<i>Max nax pax</i>	Magisk formel, rimord basert på pax.	- Religiøs innskrift. - Gruppe 2: Risset på en pinne, men kan ha vært ment som en amulett/beskyttelse med tanke på tolkningen av innholdet i innskriften.
A216	(l, a, 1) fupor(5)khnia(10)s1tbm[<?] l <m] (15)y (l, a, 2) fupo{i,?}(5) (l, b, 1) bi{?;\$o}{??;\$Sa}(5)	A1: Futharken A2: Påbegynt futhark. B: Ikke tolkbar: runelignende tegn?		- Futhork/skriveøvelse? - Gruppe 3: Risset på ribbein.

A260		Runelignende tegn.		- Utolket. - Gruppe 2: Risset på trestykke.
A261		Rester etter runer?		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på pinne.
A262	(l, a, 1) hiliu(5)ri	? <i>hyljur:i</i>	?»hulle i»	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på pinne.
A263	(l, a, 1) sihur(5)þ	<i>Sigurðr</i>	«Sigurd»	- Navn. - Gruppe 1: Risset på en treplugg.
A264	(l, a, 1) a^nm^uha^r (l, b, 1) rrm^þSra^m^þ(5)s5	Runelignende tegn.		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på pinne.
A265	(l, a, 1) fup	Begynnelsen på futharken, evt. "fua" (kvinnelig kjønnsorgan eller anus).		- Profan innskrift. - Gruppe 2: Ristet på et trekors. Interessant dersom det her er snakk om betydningen «fitte». Jeg tror det er mer sannsynlig at dette er en begynnelse på futharken, gitt gjenstanden.
A266	(l, a, 1) þra^nt^\$þp(5){m^n2,m^u}{a^n2,a^u}h (l, b, 1) ip1hnn(5)f?rrh(10)	Runelignende tegn.		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på pinne.
A267	(l, a, 1) nsa	?	?	- Utolket. - Gruppe 1: Risset på knivskrift av tre.
A268	(l, a, 1) -nsnæl(5)la:la^nz(10)byhþ:u(15)ipip:i(20)r \$a-	... <i>landsbygð (við?)</i>	«... befolkning (i et land)/leilendinger...»	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på pinne.
A269	(l, a, 1) þor1ir1(5){\$k\$;\$f\$}r{\$u;\$a}	<i>Þórir...</i>	«Tore...»	- Navn eller profan innskrift. - Gruppe 1: Risset på en beinkam.
A296	(l, a, 1) +\$her:li(5)/gr:k??(10)? lr:er(15):halr-	<i>[H]ér liggir</i> <i>Gunnhildr/Gunnvaldr er</i> <i>hallr-</i>	«Her ligger Gunnhild (Gunnvald), som (denne) steinen...»	- Religiøs innskrift. - Gruppe 1: Risset på en bygningsstein tilhørende Korskirken.

A300	(l, a, 1) arni	<i>Arni</i>	«Arne»	- Navn. - Gruppe 1?: Risset på trebrikke. - Savnet gjenstand: Ikke undersøkt.
A310	(l, a, 1) fuþo	De fire første tegnene i futharken.		- Profan eller skriveøvelse. - Gruppe 1: Risset på trehjul.
A311		Runelignende tegn.		- Utolket. - Gruppe 2: Risset på et trekors.
A312	(l, a, 1) karl·r(5)is6ti	<i>Karl risti.</i>	«Karl ristet.»	- Profan. - Gruppe 3: Risset på ribbein.
A313	(l, a, 1) nis	Ingen tolkning.		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på ribbein. - Savnet gjenstand: Ikke undersøkt.
A314		Runelignende tegn.		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på ribbein.
A315		Runelignende tegn.		- Utolket. - Gruppe 3?: Risset på ribbein.
A316		6 korte, tilnærmet parallelle streker. Risteøving?		- Skriveøvelse? - Gruppe 3?: Risset på ribbein.
A317	(l, a, 1) ufr	<i>Ufr?</i>	«Ulf»? (mannsnavn)	- Navn? - Gruppe 3: Risset på ribbein.
A318	(l, a, 1) þut	1. pers. pres. þýt av þjóta (dure, suse) eller akk.sg. av þutr (dur, sus).		- Profan. - Gruppe 1: Risset på snellehjul.
A319	(l, a, 1) s1igri(5)t:hth\$A(10)	<i>Sigríðr?</i>	«Sigrid»?	- Navn? - Gruppe 1: Risset på trebrikke.
A320	(l, a, 1) +4\$gunar(5)·nem·þa(10)·?Su??? (15)·h\$æ?o?(20)?-	<i>Gunnarr, nem þá:...</i>	«Gunnar, lær disse:...»	- Profan og/eller skriveøvelse. - Gruppe 1: Risset på en tellepinne. - Innholdet av innskriften gir inntrykk av

				at denne gjenstanden har hatt flere funksjoner: Både tellepinne og vært brukt til å lære bort runer.
A321	(l, a, 1) kales1(5):fales1(10):akla (l, b, 1) hakla(5)	Kales fales agla/hagla. Meningsløse (latinske?) rimord kales fales, 2 ganger agla, h som Kristusmonogram?		- Religiøs innskrift? - Gruppe 2: Risset på et trestykke, men kan ha vært ment som en amulett/beskyttelse med tanke på tolkningen av innholdet i innskriften.
A322	(l, a, 1) huæs1s1(5)o:for·m(10)a^l·þet·e(15)rþu·re(20)is1t:ik(25)ros1ki(30)rkiu (l, a, 2) fæler(5)þa (l, b, 1) o^leero(5)s1k/,o/yn(10)t^ra^u[<f]kst^r(15)þeni(20)razen(25) (l, b, 2) þor:uæ(5)l:fo^r:þe(10)t	<i>A1: Hversu för mál þat er þú reist í Krosskirkju?</i> <i>B1: Óli er óskeyndr auk stroðinn í rassinn.</i> <i>B2: ??? vel för þat.</i>	«Hvordan lød det utsagnet som du ristet i Korskirken?» «Ole er utørket bak og pult i ræva.» «??? godt lød det.» Linje a2 kan kanskje tolkes: «vel er da».	- Profan innskrift. - Gruppe 3: Risset på ribbein. - Dette ribbeinet ser ut til å ha blitt brukt til å føre en stille samtale mellom to personer. Rissestilen kan også tyde på at det er snakk om to forskjellige rissere.
A323	(l, a, 1) kup:gi(5)ti (l, b, 1) þæs1er(5)mik (l, c, 1) p?rou(5)kiu? (l, d, 1) þæsær(5)þik	<i>Guð gæti þess er mik berr [?] auk [?] ??? þess er þik.</i>	«Måtte Gud ta vare på den som bærer (?) meg og (?) ??? den/det som deg (?.)»	- Religiøs innskrift. - Gruppe 2: Risset på et trestykke, men kan ha vært ment som en amulett/beskyttelse med tanke på tolkningen av innholdet i innskriften. Også med tanke på formen av gjenstanden.
N15		Utelukket fra analysen, usikkert opphav.		
N16				- Utolket. - Gruppe 2: Ødelagt gravstein?
N17	o^þ			- Utolket. - Kan dette være et bumerke og ikke ha

				noe med runer å gjøre i det hele tatt? Mulig.
N18		Parallele riss?		- Utolket. - Gruppe 1: Garnkavle.
N19	+stæin(5):þena: l(10)e[t]:auh(15)muntr(20)skial(25)he:læk(30)ia: ifi(35)r:kunu(40):kuþus(45)totor(50)ænar[t](55)iphen(60)arlyk(65)asmes(70)o	<i>Stein þenna lét Ógmundr skjalgja leggja yfir Gunnu Guðulfsdóttur, en ártið hennar Lúkasmessu.</i>	«Denne sten log Ogmund Skjalge ('den skjeløyde') legge over Gunna Gudulvsdatter, og hennes dødsdag (og sjelemessedag) (er) Lukasmesse (18. oktober).»	- Religiøs innskrift. - Gruppe 1: Hugget i gravhelle.
N20	anf:in(5):er	<i>Arnfinnr</i>	«Arnfinn.»	- Navn - Gruppe 2?
Sørenga	þo^r^gæ(5)i-	<i>Þorgeirr.</i>	«Torgeir.»	- Navn. - Gruppe 1: Risset på trekarbunn.

Appendiks D:

Artsbestemmelse av i alt 27 beingjenstander, utført av osteolog Torstein Sjøvold (Stockholm Universitet) 24.11.2006 og 16.03.2007 ved Runearkivet i Oslo, Kulturhistorisk Museum (KHM). Kommentarer til artsbestemmelsen av Lise Sand etter Torstein Sjøvold.

A-nr.	G-nr.	C-nr.	Artsbestemmelse	Kommentarer
A30	G272	C33270	storfe eller hest	Beinkniv. Mest sannsynlig laget av det bakre mellomfotsbeinet, <i>metatarsus</i> – beinet er helt kompakt, rett og tykt. Mest sannsynlig storfe.
A36	G5880	C33448	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Har ikke like stor krumning som ribbein fra hest. Mulig gnagemerker i den ene enden (to “groper”), brukket i den andre enden.
A37	G5905	C33448	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Hugget i den enden der G-nr. er skrevet på, brukket i den andre enden.
A38	G5951	C33448	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Den langsgående beinfuren er spikket av. Beinet er brukket i begge ender.
A41	G6097	C33448	storfe	Lendevirvel, <i>processus lateralis</i> , mellom brystvirvel og korsbeinet. Mest sannsynlig fra høyre side.
A42	G6098	C33448	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Brukket i begge ender. Har ikke fure, er mest sannsynlig ribbein nr. 10 eller 11 (lenger bak på dyret enn ribbein med fure).
A44	G6359	C33448	storfe eller hest	Pjåtnål. Fremre mellomfotsbein, <i>metacarpus</i> – beinet har bue i motsetning til bakre mellomfotsbein, som er rett (se A30). Mest sannsynlig storfe. Beinet er brukket der det har vært laget et hull.
A45	G6406	C33448	storfe (kalv)	Nedre halvdel av en kalvs <i>radius</i> , fra venstre side. Brukket eller slått av.
A46	G5432	C33448	storfe	Ribbein, <i>costae</i> .
A48	G7889	C34011	gris	Skulderbladfragment, <i>scapula</i> . Deler av beinet er skåret bort i den ene enden. Fra høyre side, pga. kantens (ridge) plassering.
A196	G22931	C34573	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Brukket av i den ene enden.

A198	G24274	C34573	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Furen langs den øvre kanten i forhold til innskriften er skåret bort. Begge ender av beinet er først skåret og så hugget.
A199	G24275	C34573	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Brukket. Beinet har runer på begge sider.
A200	G24276	C34573	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Fure.
A201	G24277	C34573	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Det bakerste ribbeinet fra storfe. Uregelmessig "slalombakke"-form. Beinet er brukket i begge ender.
A203	G26210	C34761	storfe	Ribbein, <i>costae</i> , med smal hals, <i>collum costae</i> .
A204	G26790a	C34761	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Brukket i begge ender.
I samme eske som A204	G26790b	C34761	storfe	Brystvirvel, <i>prosessus spinosus</i> . Rygggutsudd fra en av de fremste brystvirvlene. Usikker innskrift, kan være slaktemerker.
A205	G27581	C34761	storfe eller hest	Ribbein, <i>costae</i> . Brukket i begge ender, "mot" buen. Skåret langs langsiden, så noe spikket. Sannsynligvis storfe, beinet hadde vært rettere dersom det hadde vært hest.
A216	G33004	C35850 C35294?	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Fure og smal hals, <i>collum costae</i> .
A269	G51249	C36375	storfe eller hest	Kam satt sammen av fem beinplater. Tre plater er laget til tenner, mens to plater er festet rundt på hver sin side. Mest sannsynlig bein, hvertfall tannplatene. Hornkammer er gjerne større og enkeltkammer. Tennene er laget etter at platene er satt sammen, snittene etter kutt er tydelige. For å lage en slik kam må beinene være lange nok til å lage flater. Beinene som kan ha vært brukt er skulderblad av stor-/småfe, eller mellomhånds- og mellomfotsbein av storfe eller hest.
A312	G50845	C36375	storfe	Ribbein, <i>costae</i> , fra langt bak på dyret (det nest siste ribbeinet eller lignende).

A313	G51901	C36375	-	Ribbein, <i>costae</i> . Gjenstanden er savnet. Ikke undersøkt.
A314	G73289	C37175	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Fure. Beinnet er brukket i begge ender.
A315	G74630	C37175	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Fure. Beinnet er brukket i begge ender.
A316	G76294	C37175	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Fure. Beinnet er brukket i begge ender.
A317	G76686	C37175	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Brukket. Beinnet har "tørkesprekker" og ser ut som om det har tørket for fort. Den ene siden er enten slitt, eller overflaten ser slik ut etter konservering.
A322	G76979	C37509	storfe	Ribbein, <i>costae</i> . Fure. Beinnet er brukket i begge ender. Innskrift på begge sider.

Appendiks E:

Artsbestemmelse av i alt 34 av 35 tregjenstander, utført ved Runearkivet i Oslo, Kulturhistorisk Museum (KHM) av Helge I. Høeg 11.06.2007. Kommentarer til artsbestemmelsen av Lise Sand etter Helge Høegs forklaringer. Der det ikke står spesifikke kommentarer har det ikke vært noen tvil om artsbestemmelsen.

A-nr.	G-nr.	C-nr.	Artsbestemmelse	Kommentarer
A7		C31266h	furu	Spinnehjul.
A31	G1065	C33448	furu	Runepinne. Bestemt etter høyden på margstrålene (antall cellelag). Det er her middels lavt antall lag. På gran ville det vært flere cellelag på hverandre.
A32	G3189	C33448	furu	Runepinne.
A33	G4076	C33448	bjørk	Runepinne. Ikke ringporet, men små porer. Har ikke spiralforsterkning. Bjørk har små porer i stigeformasjon. Det er derfor med ganske stor grad av sikkerhet at dette er bestemt som bjørk.
A35	G5879	C33448	<i>sorbus purunus malus</i>	Vokstavle. Løvtre, ikke ringporet. Margstrålene er veldig tykke. Dette indikerer en gruppe som inngår som en del av en "utvidet rosefamilie". Vanskelig å si hvilken gruppe, derfor brukes samlenavnet <i>sorbus purunus malus</i> . <i>Sorbus</i> er rogn, <i>purunus</i> er hegg, kirsebær og plomme, <i>malus</i> er eple og pære. Det er stor sannsynlighet for at dette er <i>malus</i> , mer nøyaktig eple.
A43	G6271	C33448	furu	Treskive.
A49	G8419	C34011	furu	Fragment av runepinne.
A52	G9210	C34011	furu	Trestykke.
A62	G9211	C34011	furu	Trepinne.
A118	G14185	C34020	furu	Trekarbunn. Skiven trebunnen er laget av er tatt ut av trestammen vertikalt, som en bok som står i en bokhylle.
A119	G18855	C34182	furu	Merkelapp.
A120	G19682	C34182	furu	Runepinne.
A197	G24373	C34573	furu	Trekniv.
A214	G31002	C35294	furu	Runepinne.
A215	G33003	C35850	barlind	Runepinne. Tydelig spiralforsterkning, ikke harpikskanaler som man finner hos vanlig furu.
A260	G40511	C35990	furu	Trestykke.

A261	G40564	C35990	fur	Runepinne.
A262	G40571	C35990	fur	Runepinne.
A263	G41065	C35990	fur (gran?)	Treplugg. Skiven trepluggen er laget av er tatt ut av trestammen vertikalt, som en bok som står i en bokhylle. Treverket har relativt høye margstråler (høyt antall cellelag). Det er ganske sikkert at dette er fur, men det er en liten mulighet for at dette kan være gran pga. margstrålehøyden.
A264	G41240	C35990	fur	Runepinne.
A265	G41241	C35990	fur	Trekors.
A266	G41894	C35990	fur	Runepinne.
A267	G42572	C35990	fur	Knivskaft.
A268	G42951	C35990	fur	Runepinne.
A300	G72951	C37175	-	Spillebrikke. Gjenstanden er savnet. Ikke undersøkt.
A310	G40489	C35990	fur	Trehjul.
A311	G50274	C36375	fur	Trekors.
A318	G73624	C37175	fur	Snellehjul.
A319	G74063	C37175	fur	Spillebrikke.
A320	G74632	C37175	fur	Tellepinne.
A321	G75025	C37175	fur	Trestykke.
A323	G73361	C37175	fur	Trestykke/amulett.
		C16622	fur	N18 i NIyR. Garnkavle. Dette trestykket ble i sin tid bestemt som gran av O. Rygh (NIyR I). Det stemmer ikke. Gran har ikke hull i margstrålen og margstrålen er bredere enn den er hos fur. Treverket til denne gjenstanden har margstråle med tre hull og margstrålen er ikke spesielt bred. Det er derfor ingen tvil om at dette er fur.
		C23924	fur	N20 i NIyR. Trestykke/merkelapp. Dette trestykket ble i sin tid sett på som mulig gran (NIyR I). Det stemmer ikke. Se beskrivelsen over for C16622, N18. Det er ingen tvil om at dette er fur.
		C55186/1	fur	Trekarbunn.

Appendiks F: Branntrekk i Gamlebyens større utgravningsfelt. Forsøk på å samle informasjonen for å få oversikt over dateringsantakelser for gjenstandene med runer. Hentet fra upublisert rapport fra Oslogt. 6, Lidén et al. Bind I DAUG Mindets tomt, og Schia red. Bind III DAUG Søndre felt. *Muntlig meddelelse Petter B. Molaug: Nordre Felt II er omtrent lik Mindets Tomt og Søndre Felt når det gjelder branntrekk.

Område ►	Mindets tomt	Søndre felt	Nordre felt II*	Oslogate 6	Mulig bybrann	Kommentarer
Tidlig 1600-tall	Brann 1 og Brann 2	Brann 1	*	Brann 7	Søndre felt og Oslogt 6: 1624 Mindets tomt: 1529 (brann 1), 1515 (brann 2)	Ingen gjenstander med runer
Midten av 1500-tallet		Brann 2	*	Brann 6	1567	Ingen gjenstander med runer
Ca. 1400-1500	Brann 3	Brann 3	*	Brann 5	Oslogt. 6 og Mindets tomt: 1456 Søndre felt: 1523	Ingen gjenstander med runer
1350-1450	Brann 4	Brann 4	*		Søndre felt: 1456	Ingen gjenstander med runer
Slutten av 1300-tallet	Brann 5		*		1352	Ingen gjenstander med runer
Midten av 1300-tallet		Brann 5	*	Brann 4		Mulig runefunn
Begynnelsen av 1300-tallet		Brann 6	*	Brann 3	1308	Runefunn
Ca. 1300 eller sent 1200-tall	Brann 6	Brann 7	*		1287	Runefunn
1250-1300	Brann 7		*		1254	Runefunn
Midten av 1200-tallet		Brann 8	*	Brann 2		Runefunn
1200-1250	Brann 8		*		1223	Runefunn
1175-1225		Brann 9	*			Runefunn
Ca. 1200	Brann 9 og 10		*		Ca 1200	Runefunn
1150-1200		Brann 10	*			Runefunn
Midten/slutten av 1100-tallet	Brann 11	Brann 11	*	Brann 1	1159	Runefunn
1100-1150	Brann 12	Brann 12	*		1137	Runefunn
1050-1100	Brann 13	Brann 13	*		Ca. 1100	Runefunn
1025-1075		Brann 14	*		Ca. 1075	Runefunn
Ca. 1075						Oslogt. 6: Eldste bybebyggelse
Ca. 900						Oslogt. 6: Eldste jordbruksaktivitet

Appendiks G: Eksempel på lagskjema fra Oslo gate 6, 2 sider.

LOGATE 6 - LAGSKJEMA

Lagnr.: 6746 Dato: 8.07.05 Sign.: 4
 Samme lag som: Dato: Sign.:

Jordprøve Nr.: Vekt: Volum: Oppbevart:
 Prøvetype: Retur dato Magasinert
 Til analyse (type) Dato Sted

Rute: A-5 Rutedel: HELE Plan: Niv.:

Relasjon til konstruksjoner (horisontalt, vertikalt, samtidig, ikke samtidig):
 U 1394, 1353

O 1397, 1513

Stratigrafi, lagrelasjoner:

Under 6737

Kuttet av

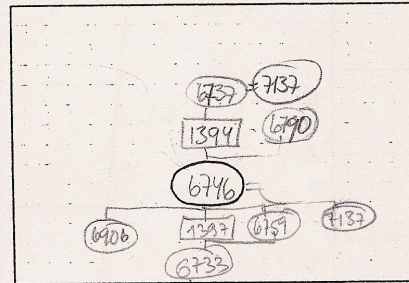
I lag

Samtidig med lag

Inneholder lag

Over 6733, 6759, 6906

Kutter 7137

Stratigrafisk tolkning: Branntinn: Fase:

Lagbeskrivelse (makroskopisk):

Kategori: Sandig leire med lite leir

Generell beskrivelse (Organiske og uorganiske bestanddeler, deres mengde og fordeling, lagets farve, konsistens og tekstur):

Mer leire og fett av 6737, delv. ligger i toppen

lite sand i sør mot V

Kulturhistorisk tolkning

Den delen i Ø-S er grønt s. 6737

Delv. vannleire av 6737 samt 6711

Struktur like mot S (i profil)

i toppen av 6746 2 m 6757
 ca 1 m Ø m 4 m i N-S profil
 delvis, av sand. m. leir i
 brun. sand, leire, ca 4 m tj.

Beskrivelse av laget i felt, feltanalyse

Farve (Munsell): 7.5YR 3/2 Homogenitet: 2 Fuktighet: 1
 Farveendring: -1 Elastisitet: 1
 Kompakthet: 1
 Humifisert: 3
 Jevnfordelt: 1
 Skiktet: 4
 Kornet: 2 Spredning: 3
 Vannpåvirket: 3
 Brent: 0
 Varmepåvirket: 0
 Akkumuleringshastighet: 4

Laginnhold:

Minerogent	Animalsk	Botanisk
Stein	Insekt	Flis
Grus	Bille	Kvist
Sand, grov	Bein, ub	Bark
Sand, midd.	Horn	Bar
Sand, fin	Hår	Blad
Silt	Skjell	Rakle
Leire	Annet anim.	Mose
Kalk		Rot
Aske		Agner
Trekull	Menskemøkk	Halm/strå
Annet min.	Dyremøkk	Korn
	Humus	Gress
		Hasselnøtt
		Fruktstein
		Frø
		Annet.bot.

Gjenstander

Fordeling i laget:

- Slagg
- Tegl
- Leirkar
- Glass
- Tre
- Lær
- Leravfall
- Bein/gevir
- Geviravfall
- Tekstil
- Metall
- Annet

Kulturhistorisk tolkning

Primært Spredd Redep.

Naturlig avs.	Planering	Bygging	Bruk	Ødelegging	Annen bruk

It is the continuity of the layers 6737 or more precise the lower part of 6737. The contents of the layer is homogenous, but the structure seems to be heterogeneous. In different places the layer is made up of different fractions. There are three characteristic features. The presence of bedrock sand and lumps of a little scorched clay. The position of bark is more than 1 m in tradition to the position of clay. It makes an impression that the layer was accumulated very fast. It means it was replaced or formed in a short time. The presence of the humified particles seems to prove it was permeated left open for long time. In the lowest part patches of moss inside blackish brown patches were found (human excrement?).

Jordlag

6746

- E-6:
- 1- 1083
 - 2- 1085
 - 3- 1092
 - 4- 1094
 - 5- 1099
 - 6- 1097
 - 7- 1098
 - 8- 1103
 - 9- 1112

16/7-88
 - KSTP.
 10-1099
 11-1103

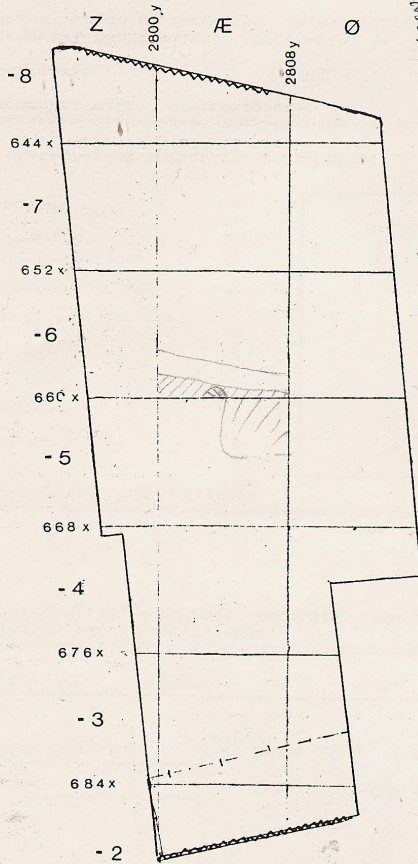
- 1-1111
- 2-1108
- 3-1117
- 4-1115
- 5-1120
- 6-1111

- 7-1107
- 8-1114
- 9-1120
- 10-1123
- 11-1118
- 12-1117
- 13-1118
- 14-1123

- 15-1117
- 16-1113
- 17-1119
- 18-1139

- 19-1114
- 20-1113
- 21-1112
- 22-1133

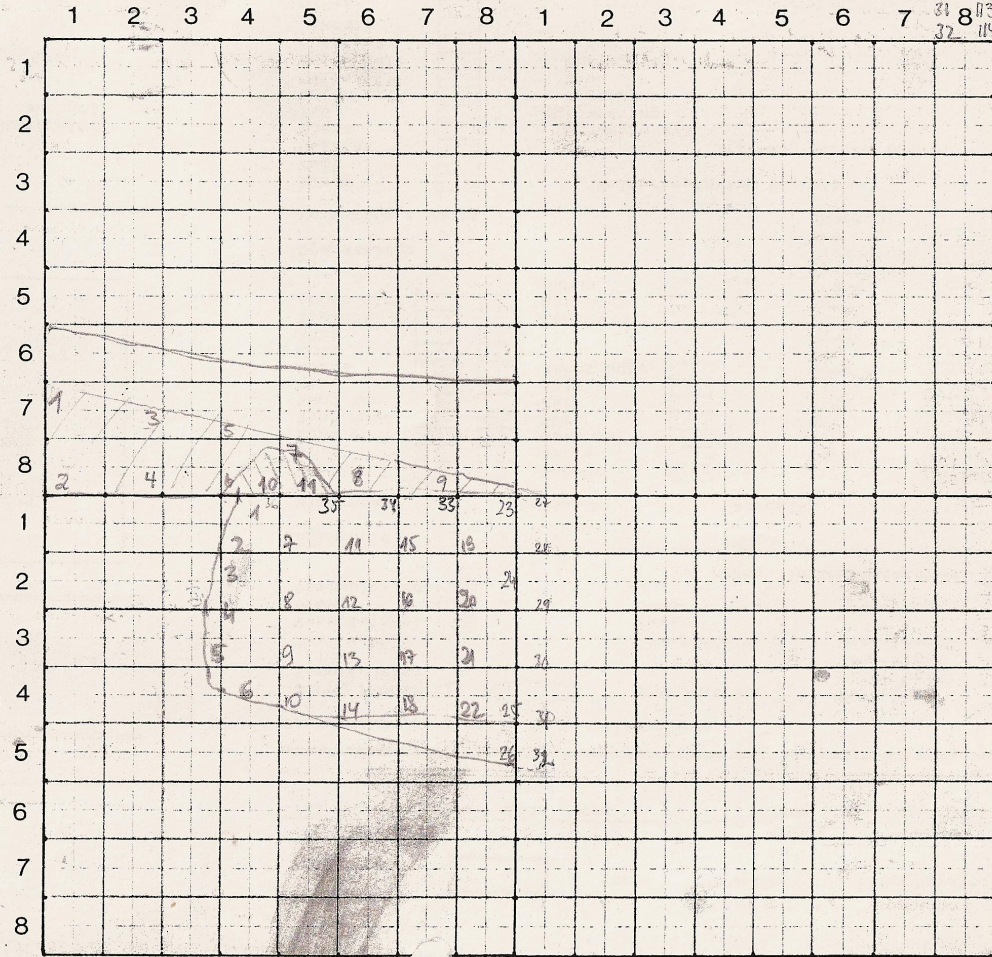
- 23-1105
- 24-1136
- 25-1137
- 26-1112
- 27-1116
- 28-1115
- 29-1113
- 30-1122
- 31-1136
- 32-1140

33 1115
 34 1111
 35 1113

Rute:
 A-6

Rute:
 A-5

Rute: A-5

1:100

Rute: